

**Listing and Selling Homes
From San Jose to Sacramento**

JASSI GILL Broker/Owner

Ph:510-304-9292

Refinance Now

@ZERO COST

Call Sukhi Gill:510-207-9067

CA DRE Lic.#01180969

CA DRE#00966763

Certified Insurance Agent

Global Green INSURANCE AGENCY

ਹੈਲਥ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ:510-487-1000

MANN@GGIABA.COM

Mann Insurance Brokers Inc.

4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587

Gurdeep Singh Mann

Gurcharan Singh Mann

Buy/Sell Real Estate

in Bay Area

Call: Jaideep Singh

Ph: 510-565-5250

Email: jaideeprealtor@gmail.com

**I can help you every step of the way.
No Pressure, No Obligation.**

DRE#02021283
Fluent in Punjabi and Hindi.

Twentieth Year of Publication

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢

Email:punjabtimes1@gmail.com

www.punjabtimesusa.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 20, Issue 37, September 14, 2019

20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਫਿਰ ਜੱਗ ਜਾਹਰ

ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ: ਸੱਤ ਕੇਸ ਹੋਰ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਬਟਾਲਾ ਵਿਚ ਪਟਾਕਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਧਮਾਕੇ ਕਾਰਨ 24 ਮੌਤਾਂ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਉੱਤੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਕੁਝ ਰਕਮ ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਬੇੜ ਬੈਠੀ ਹੈ ਪਰ ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਭਰੀ ਇਹ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਫੈਕਟਰੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਣੀ ਇਸ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ 2017 ਵਿਚ ਵੀ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਇਕ ਜਣੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਮਾਮਲਾ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਟਾਕਾ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਾਲਕ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਮੁਹੱਲਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਹਲਫਨਾਮੇ ਉੱਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਕੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਥੇ ਪਟਾਕੇ ਨਹੀਂ ਬਣਨਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਹੋਈ ਪਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਇਹ ਕੰਮ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਹੁਣ ਵੀ ਉਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਧਮਾਕੇ ਵਿਚ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਾਲਕ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਫੈਕਟਰੀ ਮਾਲਕਾਂ ਸਿਰ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹੇ ਜਾਣ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਕਟਰੀ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ।

ਪਟਾਕਾ ਫੈਕਟਰੀ ਧਮਾਕੇ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਦੀਆਂ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹੀ

ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਵਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਧਮਾਕੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਖਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰ ਲਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਵੀ ਜੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਕੋਈ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਇਕਦਮ ਸਰਗਰਮੀ ਦਿਖਾਈ

ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਹ ਸਰਗਰਮੀ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਠੰਢੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਸਾਲ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ 5 ਸਾਲਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਬੋਰਵੈਲ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਕੇ ਮੌਤ ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਬੱਚਾ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬੋਰ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਬੇਵੱਸ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਉਸ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

ਗੁਰਪੁਰਬ: ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਜਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ: ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਚ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ ਬੈਠਕ ਕਰਕੇ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੰਥਕ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਪਿਰਤ ਪਾਈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਸਮਾਗਮ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਹਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ 550 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਮੌਦੇਨਜ਼ਰ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਮੁੱਚੀ ਕੈਬਨਿਟ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: 1984 ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਬਣਾਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਸਿੱਟ) ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਮਲਨਾਥ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਕੇਸ ਸਮੇਤ ਸੱਤ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਕੇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕਤਲੇਆਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਕੇਸ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਨਾਲ ਕਮਲ ਨਾਥ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਧ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਵੀ ਜਤਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਲ ਨਾਥ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਡਾਹ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਮਲ ਨਾਥ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ

ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਤੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਲ ਨਾਥ ਅਜਿਹਾ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਹੈ ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕਮਲ ਨਾਥ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਾਫੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਭੋਰਾ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਗਲ ਲਾਈ ਰੱਖਿਆ।

ਕਮਲ ਨਾਥ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਕੇਸ (601/84) ਵਿਚ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੰਜੇ ਸੂਰੀ, ਦੇ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਨਾਵਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਕੇ ਕਮਲ ਨਾਥ ਅਤੇ ਵਸੰਤ ਸਾਠੇ ਵਲੋਂ 1984 ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਨਿਭਾਈ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨਾਂ 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਮਲ ਨਾਥ ਨੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਹਜ਼ੂਮ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਹ ਕੇਸ ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕਮਲ ਨਾਥ ਦਾ ਨਾਮ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੱਤ ਕੇਸ ਵਸੰਤ ਵਿਹਾਰ, ਸਨ ਲਾਈਟ ਕਾਲੋਨੀ, ਕਲਿਆਣਪੁਰੀ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸਟਰੀਟ, ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ, ਪਟੇਲ ਨਗਰ ਤੇ ਸ਼ਾਹਦਰਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਲ ਨਾਥ ਖਿਲਾਫ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਹਨ ਤੇ 2 ਗਵਾਹ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ।

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

100 SPIRITUAL PATHS AND SHABAD KIRTANS INSIDE

GURBANI | ਗੁਰਬਾਣੀ

FM/AM RADIO

CARVAAN™ mini

AVAILABLE AT SELECT INDIAN STORES NEAR YOU

CONTACT: MR SINGH @ +1 518 502 6005 OR +1 859 490 0156

Fresh Sweets, Snacks & Food

Catering with portable Tandoor for up to 10000 guests

Lunch - Dinner - Take Out - Banquets

Toll Free 1-866-FOR-RAJA

www.rajasweets.com

msbains@rajasweets.com

ਮਿਠਾਈਆਂ ਅਤੇ ਫੋਟਰਿੰਗ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

Raja SWEETS & CATERING

AUTHORIZED CATERER FOR MAJOR 5-STAR HOTELS

Raja Sweets & Indian Cuisine

31853 Alvarado Blvd. Union City CA 94587

Ph. (510) 489-9100 Fax (510) 489-9111

Raja Indian Cuisine & Bar

1275 W Winton Ave. Hayward CA 94545

Ph. (510) 264-9300 Fax (510) 264-9345

ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜਨਮ ਦਿਨ, ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਪਰਟੀ ਲਈ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Call Makhan Bains or Ravinder Singh for your next Party 1-866-FOR-RAJA www.RajaSweets.com

Law Office of Manpreet S. Gahra

>ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ

>ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ

>ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ

Criminal Defense

(DUI, simple battery, domestic violence, immigration post-conviction relief)

Manpreet S. Gahra Attorney At Law

Berkeley Office

2161 Shattuck Ave., 304, Berkeley

Ph:510-841-4582

Fax:510-217-6847

Email: manpreet@gahralaw.com

ਫਰੀਦਾ ਉਮਰ ਸੁਹਾਵੜੀ ਸੰਗਿ ਸੁਵੰਨੜੀ ਦੇਹ॥ ਵਿਰਲੇ ਕੋਈ ਪਾਈਅਨਿ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਪਿਆਰੇ ਨੇਹ॥

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਇਲਾਕਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ

ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ

ਮਹਾਨ ਸੂਫੀ ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ (1173-1266 ਈਸਵੀ) ਦਾ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀਮਾਂਟ (300 Gurdwara Road, Fremont, CA 94536) ਵਿਖੇ
ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

20 ਸਤੰਬਰ 2019 (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ) ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ: ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

22 ਸਤੰਬਰ 2019 (ਐਤਵਾਰ) ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ: ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਜਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਆਪ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਡਾ. ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਬਰਗਾੜੀ, ਫੋਨ: 408-368-2143;
ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲਵਾਂ ਕਲਾਂ, ਫੋਨ: 510-952-6702; ਤਰਸੇਮ ਭਲਵਾਨ ਫਰੀਦਕੋਟ, ਫੋਨ: 510-258-9266;
ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਫੋਨ: 510-303-8789; ਕਮਲ ਸਿੰਧੂ (ਦੌਧਰੀਆ), ਫੋਨ: 510-717-9555

ਰੁਖੀ ਸੁਖੀ ਖਾਇ ਕੈ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ ਪੀਉ॥ ਫਰੀਦਾ ਦੇਖਿ ਪਰਾਈ ਚੋਪੜੀ ਨਾ ਤਰਸਾਏ ਜੀਉ॥

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ

ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਵਧਾਈਆਂ

Dr. Harminder Singh Gill

Harminder Singh Gill

D.H.M.S; B.C.I.H

Homeopathic Consultant and Practitioner
(Ex Homeopathic Medical officer Punjab Govt.)

Homeopathicvibes

**Now we
have two
locations:**

940 E. El Camino Real, Sunnyvale, CA 94087

www.homeopathicvibes.com Fax: (408)737-7102

Ph: 408-737-7100

39039 Paseo Padre Pkwy, Suite# 209 (upstairs), Fremont, CA 94538

We also sell and ship homeopathic remedies through out North America.

ਸਮੂਹ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ

ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ

INSTALL YOUR SECURITY CAMERAS TODAY
Trusted Name In 4K Technology

20 YEARS OF EXPERIENCE
HIGH QUALITY VIDEO IMAGES
COMMERCIAL GRADE PRODUCT

www.vistacctv.net

We Instal All Over California
Call Sukhpal
1-661-586-5080

PERSONAL INJURY ATTORNEYS
LAW OFFICES OF MANPREET S. BAINS
LAW OFFICES OF WILLIAM E. WEISS
 AN ASSOCIATION OF LAW FIRMS

Offering Joint Representation at No Additional Cost
No Fees Unless Recovery for Your Injuries is Made

Car Accidents • Motorcycle and Bicycle Accidents • Bus and Truck Accidents
 Injured Pedestrian • Wrongful Death • Brain and Head Injuries • Burn Injuries
 Spinal Cord Injuries • Fractures and Joint Injuries • Construction Injuries • Civil Rights

RECENT RECOVERIES OBTAINED:*

- \$4,000,000 Settlement for Motor Vehicle Accident
- \$10,100,000 Confidential Settlement for Motorcycle/Truck Accident
- \$4,200,000 Judgment for Premises Liability/Assault

*Past Performance Not a Guarantee of Future Results

Personal Injury matters are time sensitive!

For a free consultation, please call (510) 474-0028
 E-mail: BainsWeiss@gmail.com

Serving the Bay Area and Beyond • Offices in San Francisco and Union City

Indianapolis, Indiana ਵਿਚ ਬਣਾਓ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ

One of the Fastest Growing City in America and Best School System...

Manjit Singh Nagra

Realtor/Broker

Cell: 317-750-1900

6979 Hillsdale Court
 Indianapolis, Indiana 46250

- ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਘਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ \$200,000 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- 1500 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਤੋਂ 5000 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਦੇ ਘਰ
- 4-6 ਬੈਡ ਰੂਮ, 3-4 ਬਾਥ ਰੂਮ
- ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ
- ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਸਸਤੀ

ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਨਸ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਨ
 ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ (Approval) ਉਸੇ ਦਿਨ

Gurdeep (Garry) Chhokar

Realtor/Broker

Cell: 317-500-1247

Star Alliance
 BROKERAGE

We do all type of Home and Commercial Loan. Same day loan approval...

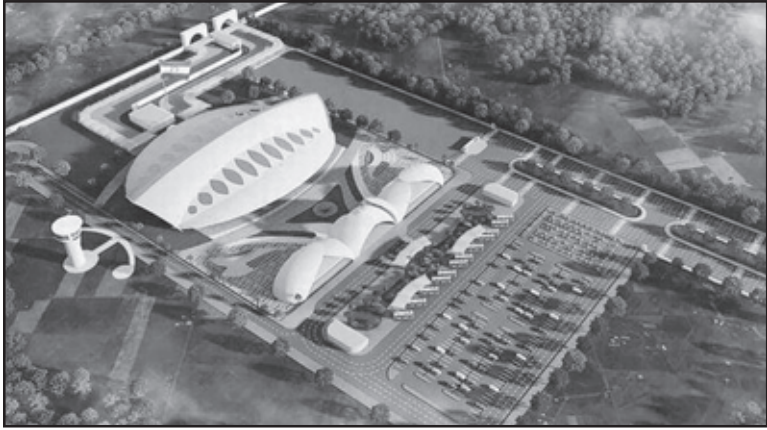
ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘਾ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਵੀਜ਼ਾ ਮੁਕਤ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਭਰੀ ਹਾਮੀ

ਅਟਾਰੀ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੱਕ ਲਾਂਘੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਅਟਾਰੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਹੋਈ ਤੀਜੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਭਾਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕ ਕੁਝ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੇ, ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਾਮੀ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਨੇ ਜਿਥੇ ਯਾਤਰੂਆਂ

ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਮੁਹੰਮਦ ਫੈਸਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲਗਭਗ 20 ਮੈਂਬਰੀ ਵਫਦ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਜੁਆਇੰਟ ਸਕੱਤਰ ਐਸ.ਸੀ.ਐਲ. ਦਾਸ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਜੁਆਇੰਟ ਸਕੱਤਰ ਦੀਪਕ ਮਿੱਤਲ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਕੱਤਰ ਹੁਸਨ ਲਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਵਾਲੇ

'ਤੇ ਫੀਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਵਾਰੀ ਦਾ ਵੱਟਾ ਲਾਉਣਿਆਂ ਪ੍ਰੋਟੋਕਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭੇਜਣ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਮੰਗ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਕੱਤਰ ਪੱਧਰ ਦੀ ਤੀਜੇ ਦੌਰ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਸਾਰਕ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ

ਹਰ ਯਾਤਰੂ 'ਤੇ ਲਾਈ ਗਈ 20 ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦੀ ਫੀਸ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਲਾਂਘੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਟੋਕਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭੇਜਣ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਯਾਤਰੂਆਂ 'ਤੇ ਫੀਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਟੋਕਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭੇਜਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੀਟਿੰਗ ਉਪਰੰਤ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਜੁਆਇੰਟ ਸਕੱਤਰ ਐਸ.ਸੀ.ਐਲ. ਦਾਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਲਾਂਘੇ ਰਾਹੀਂ ਯਾਤਰੂ ਬਿਨਾਂ ਵੀਜ਼ਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਸਕਣਗੇ। ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਉਪਰੰਤ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਪਾਸਪੋਰਟ ਹੈ, ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਵਸਨੀਕ, ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਓ.ਸੀ.ਆਈ. (ਓਵਰਸੀਜ਼ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਆਫ ਇੰਡੀਆ) ਕਾਰਡ ਹੈ, ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਾਂਘੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਨੇ ਵਿਸਾਖੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮੇਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੌਕਿਆਂ ਉੱਤੇ 10 ਤੋਂ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਬੁੱਢੀ ਰਾਵੀ ਨਾਲ 'ਤੇ ਪੁਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਅਜੇ ਪੁਲ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫਿਲਹਾਲ ਇਕ ਸਲਿਪ ਰੋਡ ਬਣਾਉਣ ਉੱਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲਾਂਘੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ

ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵਰਗਾਂ 'ਚ ਵੰਡਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਕਰਤਾਰਪੁਰ 'ਚ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਦੋ ਵਰਗਾਂ 'ਚ ਵੰਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕ ਵਰਗ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ 'ਚ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਡਾਅਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਆਨਲਾਈਨ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਵਰਗ ਜੋੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਵੀਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਵਰਗਾਂ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਹਿਲੇ ਵਰਗ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋਣਗੇ ਜਦਕਿ ਦੂਜੇ 'ਚ ਭਾਰਤ ਆਧਾਰਿਤ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋਣਗੇ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਦਮ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਕੈਬਨਿਟ ਤੋਂ ਨੀਤੀ 'ਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀਆਂ ਵੀਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਸੱਤ ਤੋਂ 10 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਯਾਤਰੂਆਂ 'ਤੇ ਫੀਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਯਾਤਰੂ ਕੋਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ 20 ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਸਰਵਿਸ ਫੀਸ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਂਘੇ ਸਬੰਧੀ ਹੋਈ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਫਿਲਹਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਹ ਯਾਤਰੂ ਜਾਂ ਸਰਵਿਸ ਫੀਸ ਲਾਉਣ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਹਰ ਧਰਮ ਅਤੇ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ।

ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਆਰਜ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਬੁੱਢੀ ਰਾਵੀ ਨਾਲ 'ਤੇ ਪੁਲ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਹੌਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਂਘੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਰੱਖੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਪ੍ਰੋਟੋਕਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭੇਜਣ ਸਬੰਧੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੰਗ ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਂਹ ਪੱਖੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੂ ਫੀਸ ਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਜ਼ਿਦ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਂਘੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿਚ ਯਾਤਰੂ ਟਰਮੀਨਲ ਬਣਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਯਾਤਰੂ ਟਰਮੀਨਲ ਅਤੇ ਚਹੁੱ ਮਾਰਗੀ ਸੜਕ ਦਾ ਕੰਮ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਸਫੈਦ ਰੰਗ 'ਚ ਰੰਗਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸ਼ਹਿਰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਸਫੈਦ ਰੰਗ 'ਚ ਰੰਗਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੋਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਭਰਾ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਉਪਰੰਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੰਗ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਚਲੀਆਂ 4 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ

ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੋਧੀ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵਪਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਇਕੋ ਇਕ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਧੀਨ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਇਕ ਪੀਰੀਅਡ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਹਰ ਸਕੂਲ-ਕਾਲਜ ਵਿਚ 12ਵੀਂ ਤੱਕ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 5 ਘਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏ ਜਾਣ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਰਥਾਂ

ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ 'ਚ ਰੰਗਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਆਉਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਜ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਦਾਨੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਹਾਲ 'ਚ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਦਤਰ ਹਨ ਤੇ ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਸੰਤ ਸਮਾਜ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਬੁੱਧ

ਸਹਿਤ ਸਮਝਾਉਣੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਸਫੈਦ ਰੰਗ 'ਚ ਰੰਗਣ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਵਰਕਰ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਤੱਕ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦਾ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਜਮਾਤ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜੇ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ।

ਲਾਹੌਰ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲੱਗੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ

ਲਾਹੌਰ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਮੌਦਨਜ਼ਰ ਲਾਹੌਰ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ 30 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਲਾਹੌਰ 'ਚ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਗਵਰਨਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ 'ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯੁੱਗ' ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਿੱਖ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਉਕਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਅਜਾਇਬ-ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤਾਰੀਖ ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਉਕਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ 'ਚ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਕੌਮੀ ਖਜਾਨੇ ਦੀਆਂ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਲਾਹੌਰ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਾਲਕੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਅਜਾਇਬ-ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ 'ਚ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਯੂਰਪੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਤੇਲ ਚਿੱਤਰ, ਜਲ ਚਿੱਤਰ, ਹਾਥੀ-ਦੰਦ ਚਿੱਤਰ, ਧਾਤੂ ਦੇ ਬਣੇ ਮਾਡਲ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹੋਰ ਵਸਤੂਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਕਤ ਤੇਲ ਚਿੱਤਰਾਂ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਵਾਲੀ ਪੇਂਟਿੰਗ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਸਲ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ

ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚ ਬੈਠਿਆਂ ਦੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਸਮੇਤ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਫਰੈਡਰਿਕ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰਾ, ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰਾ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀਵਾਲਾ, ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀਵਾਲਾ, ਜਰਨੈਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲਵਾ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਲਿਬਾਸ 'ਚ ਹਾਥੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਦੀ ਸਿਲਵਰ ਪੇਂਟਿੰਗ ਵਧੇਰੇ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਰਚਿਤ ਪੇਂਟਿੰਗਜ਼ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਅਖਰੋਟ ਦੀ ਲੱਕੜੀ ਨਾਲ ਬਣੀ ਕੁਰਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਰ ਦੋ ਮੋਰ ਤੇ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾਉਂਦੇ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਹਨ, ਵੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਹੀਰੋ ਮੋਤੀ ਜਤੀਆਂ ਸ਼ਾਹੀ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ, ਹੀਰਿਆਂ ਦੇ ਹਾਰ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਧਾਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਰਾਣੀ ਮੋਰਾਂ ਦੀ ਧਾਤੂ ਦੀ ਬਣੀ ਕੁਰਸੀ, ਸਿੱਖ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਸ਼ਸਤਰ, ਹੋਰ ਸ਼ਾਹੀ ਪੋਸ਼ਾਕਾਂ, ਸ਼ਾਹੀ ਫਰਨੀਚਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਸਿੱਕਿਆਂ ਸਮੇਤ ਮਿਸਤਰੀ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਮਰੇ ਨਾਲ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਸਜਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ 7 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਨੇਬਰਹੁੰਡ ਪਾਰਕ 'ਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸ. ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵੱਲੋਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸ. ਖਾਲੜਾ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਭਰੇ ਮਨਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ ਯੂ. ਐਸ. ਏ. ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਯੂ. ਐਸ. ਏ. ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸ. ਖਾਲੜਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਾਲੜਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਘਾਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਘਾਲਣਾ ਵੀ ਸਰਾਹਣਯੋਗ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਉਦਮ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੋਏ ਇਸ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਪੱਪੂ) ਬਰਾਤ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਬਿੱਲੂ ਢੀਡਸਾ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨਾ, ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਬੀਬੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾਤ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਖਾਲੜਾ ਨੇ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ। ਦੁੱਖ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕੌਮ ਵਿਚੋਂ ਸਨ।

ਬਟਾਲਾ ਦੀ ਪਟਾਕਾ ਫੈਕਟਰੀ 'ਚ ਧਮਾਕਾ; 24 ਮੌਤਾਂ, 30 ਜਖਮੀ

ਬਟਾਲਾ: ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਜਲੰਧਰ ਰੋਡ 'ਤੇ ਹੰਸਲੀ ਨਾਲੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਇਕ ਪਟਾਕਾ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਧਮਾਕੇ ਕਾਰਨ 24 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ 30 ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ 4 ਜੀਅ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਧਮਾਕਾ ਇੰਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਰੀਬ 500 ਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੂਰੀ ਤੱਕ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਧਮਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਸੀਸੇ ਅਤੇ ਫਲੈਕਸ ਬੋਰਡ ਵੀ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਧਮਾਕੇ ਕਾਰਨ ਫੈਕਟਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਲਬੇ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ ਜਦ ਕਿ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਇਕ ਘਰ ਦਾ ਲੈਂਟਰ ਵੀ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ 2 ਹੋਰ ਘਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉੱਡਦੇ ਹੋਏ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਹੰਸਲੀ ਨਾਲੇ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗੇ।

ਪੁੱਤਖਦਰਸ਼ੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿਚ ਇਕ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਧਮਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਬੰਬ ਬਲਾਸਟ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਮਾਕੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਰਤ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪਟਾਕਾ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਲਬੇ ਦਾ ਢੇਰ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਪਟਾਕਾ ਫੈਕਟਰੀ 3 ਸੜਕ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਇਥੇ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ

ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਬਟਾਲਾ ਧਮਾਕੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ 2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਜਖਮੀਆਂ ਨੂੰ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਘਟਨਾ 'ਚ ਜਖਮੀ ਹੋਏ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਟਾਕਾ ਫੈਕਟਰੀ ਨੇੜੇ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਾਂ ਦੀ

ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਸੀ ਤੇ ਧਮਾਕੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਦਰਜਨਾਂ ਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੁਕਸਾਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਰਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਸ-ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਸੀਸੇ ਟੁੱਟ ਗਏ ਤੇ ਕਈ ਕੰਧਾਂ ਵਿਚ ਪਾਭ ਪੈ ਗਏ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ 'ਚ ਨੁਕਸਾਨੇ ਵਾਹਨ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਕੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਵੇ।

ਜਲਣਸ਼ੀਲ ਜ਼ਖੀਰੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਖੇਤਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ: ਮਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਬਟਾਲਾ ਵਿਚ ਪਟਾਕਾ ਫੈਕਟਰੀ 'ਚ ਧਮਾਕੇ ਕਾਰਨ ਗਈਆਂ ਕੀਮਤੀ ਜਾਨਾਂ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਦੀ ਸਮਾਂਬੱਧ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਅਤੇ ਜਖਮੀਆਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰੀਤੰਤਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਟਾਲਾ 'ਚ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਵਾਪਰੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸੂਲਰ ਘਰਾਣੇ (ਸੰਗਰੂਰ) ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ 'ਚ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਾਰਸ ਨੂੰ 2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਐਕਸਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਗਰਾਂਟ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਲਈ ਰੈਫਰ ਕੀਤੇ ਹਰੇਕ ਗੰਭੀਰ ਜਖਮੀ ਨੂੰ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਘੱਟ ਜਖਮੀ ਨੂੰ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਦੁੱਖ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸੰਭਵ ਮਦਦ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਸਿਵਲ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਖਮੀਆਂ ਦੇ ਮੁਫਤ ਇਲਾਜ ਦਾ ਭਰੋਸਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਬਟਾਲਾ ਵਿਚ ਪਟਾਕਾ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਧਮਾਕੇ ਕਾਰਨ ਜਖਮੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਮੁਫਤ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਧਮਾਕਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਜਾਨੀ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ 'ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜਖਮੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਮੁਫਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਕਾਂਗਰਸ, 'ਆਪ' ਤੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿਲਜੁਲ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ਼ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਾ ਅਤੇ ਫਗਵਾੜਾ ਦੇ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ, 'ਆਪ' ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ 'ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦਸ਼ਾ' ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ।

ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 'ਆਪ' ਦੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਲਟਕਾਈ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਇਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਉਪ ਚੋਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਹੁਕਮਰਾਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹੁਕਮਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਜੇਤੂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 2017 ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 2019 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਤੇ ਤੱਥ ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਤੇ ਮੁਕੇਰੀਆਂ

ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਉਪ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣਾ 'ਖਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਵਾਤਾ' ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦਾਖਾ ਅਤੇ ਫਗਵਾੜਾ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸਖਤ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ 'ਆਪ' ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅੰਕੜੇ ਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ 'ਆਪ' ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀਆਂ।

ਤੀਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਲੋਕ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਲਈ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਦੇ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਸਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀ ਵੋਟ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਅਸਰ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 3 ਦੇ ਤੱਥ ਤੇ ਅੰਕੜੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦਾਖਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਤੇ ਅੰਕੜੇ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ਼ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਲਈ ਗਈ ਕਾਫੀ ਵੋਟ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ਼ ਪਾਰਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੂੰ ਪਈ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਹਿਮ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 4 ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ 2-2 ਸੀਟਾਂ ਲੜੇ ਜਾਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਵਾਪਸੀ ਵੱਲ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਦਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੀਟਾਂ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹਾਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਹਾਰ 'ਤੇ ਇਕ ਮੋਹਰ ਲੱਗਣ ਵਰਗੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਦਾਖਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚ 2017 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਐਚ.ਐਸ. ਫੁਲਕਾ 58,923 ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਿੱਤੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਇਆਲੀ ਨੂੰ 54,754 ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਲਹਿਰ ਬਣ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੋਂ ਵੀ 16 ਹਜ਼ਾਰ ਵੋਟਾਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਭੈਣੀ ਨੂੰ 28,571 ਵੋਟਾਂ ਹੀ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ।

ਹੁਣ 2019 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ

ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੀ ਚਾਲ ਸੁਸਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਕ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲਗਭਗ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਹਲਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਭੰਬਲਭੁਸਾ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਪੱਛਮੀ, ਫਗਵਾੜਾ, ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਦਾਖਾ ਅਤੇ ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਪੱਛਮੀ ਤੇ ਫਗਵਾੜਾ ਤੋਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਸੋਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਦਾਖਾ ਤੋਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਵਕੀਲ ਐਚ.ਐਸ. ਫੁਲਕਾ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਚੌਥੀ ਸੀਟ ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਹਲਕੇ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਰਜਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬੱਬੀ ਦੀ ਮੌਤ ਮਗਰੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ 4 ਹੋਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਦੀ ਥਾਂ 8 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ 'ਆਪ' ਕੋਲੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਤਾਜ ਵੀ ਖੁੱਸ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਭਾਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸੀਟ ਜਿੱਤ ਗਏ ਪਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਦਾਖਾ ਵਿਚ ਉਹ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਇਥੋਂ ਬੈਂਸ ਨੂੰ 44,938 ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਅਤੇ ਬਿੱਟੂ ਨੂੰ 43,644 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਇਥੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 2017 ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮਹੇਸ਼ਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੂੰ 28,896 ਵੋਟਾਂ ਹੀ ਮਿਲੀਆਂ।

2017 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ 75,271 ਵੋਟਾਂ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ 'ਆਪ' ਦੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 56,771 ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ,

ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ 31,539 ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਤੀਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਰੀਬ ਸਾਢੇ 13 ਹਜ਼ਾਰ ਵੋਟਾਂ ਵੱਧ ਲੈਣ 'ਚ ਸਫਲ ਰਹੇ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਘੁਬਾਇਆ ਨੇ ਵੀ 2019 ਵਿਚ 2017 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਲਈਆਂ ਵੋਟਾਂ ਵਿਚ 26 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕਰਕੇ 57,944 ਵੋਟਾਂ ਲਈਆਂ ਪਰ 'ਆਪ' ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਕਾ ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਵੱਲੋਂ 2017 ਵਿਚ ਲਈਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲੋਂ 2019 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 53 ਹਜ਼ਾਰ ਵੋਟਾਂ ਘੱਟ ਮਿਲੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 3304 ਵੋਟਾਂ ਹੀ ਪਈਆਂ।

ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਤੋੜੇ ਰਿਕਾਰਡ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਆਦਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਵੇਖਣ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 18 ਤੋਂ 70 ਸਾਲ ਦੀਆਂ 5,000 ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ 'ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਅਗੇਸਟ ਡਰੰਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ' ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਸੇਵਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਨੰਬਰ ਇਕ ਹੈ।

ਸਰਵੇਖਣ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਸੇਵਨ 2005 ਵਿਚ 2.4 ਲੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2016 ਵਿਚ 5.7 ਲੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ

2010-17 ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਸੇਵਨ 38 ਫੀਸਦੀ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਧੇ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਵੇਖਣ ਮੌਜੂਦਾ ਸੇਵਨ, ਖਰਚਿਆਂ, ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੇ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਅਗਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ 25 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਵਧਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 'ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਅਲਕੋਹਲ ਸਟੱਡੀਜ਼' ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

18 ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨਾਲ 31,898 ਕਰੋੜ ਦੀ ਠੱਗੀ

ਇੰਦੌਰ: ਮੌਜੂਦਾ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਮਾਹੀ (ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਜੂਨ) ਦੌਰਾਨ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ 18 ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 31,898.63 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ 2480 ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਬੈਂਕ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲੀ ਉਕਤ ਰਕਮ 'ਚੋਂ ਕਰੀਬ 38% ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲੇ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੀਮਚ ਵਾਸੀ ਤੇ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਕਾਰਕੁਨ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਗੌੜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਤਹਿਤ ਗੌੜ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 30 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ਪਹਿਲੀ ਤਿਮਾਹੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ 'ਚ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ 1197 ਮਾਮਲਿਆਂ

ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਜੋ ਕੁੱਲ 12,012.77 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬੈਂਕਿੰਗ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਆਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਬੈਂਕ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 2855.46 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਠੱਗੀ ਦੇ 381 ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਕੁੱਲ 2526.55 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ 99 ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਿਹਾ।

ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਬੈਂਕਿੰਗ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬੈਂਕ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅਸਲ ਬਿਓਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੌੜ ਦੇ ਇਕ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਇਸ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਮੌਜੂਦਾ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਮਾਹੀ ਵਿਚ ਬੈਂਕ ਆਫ ਬਰੌਡਾ 'ਚ 2297.05 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ 75 ਮਾਮਲੇ, ਓਰੀਐਂਟਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਕਾਮਰਸ 'ਚ 2133.08 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ 45 ਮਾਮਲੇ, ਕੇਨਰਾ ਬੈਂਕ ਵਿਚ 2035.81 ਕਰੋੜ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ 69 ਮਾਮਲੇ, ਸੈਂਟਰਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ 'ਚ 1982.27 ਕਰੋੜ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ 194 ਮਾਮਲੇ, ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ 'ਚ 1196 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ 31 ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬੈਂਕ 'ਚ 16 ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ 960.80 ਕਰੋੜ, ਇੰਡੀਅਨ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਬੈਂਕ 'ਚ 46 ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ 934.67 ਕਰੋੜ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ 'ਚ 42 ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ 517.20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਿਰਫ ਇਕ ਮਾਮਲੇ 'ਚ 2.2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਹੋਈ।

Punjab TimesEstablished in 2000
20th Year in PublicationPublished every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018**Ph:847-359-0746****Fax:847-705-9388**Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com**Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal

Baljit Basi

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Major Kular

California:

Shiara Dhindsa

Photographer

661-703-6664

Sacramento

Gurbarinder Singh Raja

916-533-2678

Distributed in:California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ**

ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ

ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਗਿਆਨੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਥਾਵਾਚਕ ਗਿਆਨੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੌਹਰ-ਏ-ਮਸਕੀਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਮਗਰੋਂ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਗਿਆਨੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਗਿਆਨੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਮਗਰੋਂ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਿਆਨੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਭੇਜੀ ਗਈ

ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਤੌਰ ਜਥੇਦਾਰ ਐਲਾਨਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰੋਪਾਉ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗਿਆਨੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਦੌਲਤਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਗਿਆਨੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਂਚੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠਲੇ ਆਰ.ਐਸ.ਪੀ. ਕਾਲਜ ਝਰੀਆ (ਧਨਬਾਦ) ਤੋਂ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸਾਲ 1984 ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਛਲੇ 13 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਥਿਤ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁੱਜ ਕੇ ਪਨਾਹ ਮੰਗੀ

ਖੰਨਾ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਇਨਸਾਫ (ਪੀ.ਟੀ.ਆਈ.) ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਬਲਦੇਵ ਕੁਮਾਰ (43) ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਖੰਨਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਰਗਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਾਪਸੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੌਬਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਬਲਦੇਵ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ 2007 'ਚ ਖੰਨਾ ਵਾਸੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 11 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਧੀ ਰੀਆ ਤੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੈਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੌਂਸਲਰ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਖੈਬਰ ਪਖਤੂਨਖਵਾ (ਕੇ.ਪੀ.ਏ.) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੀਟ ਬਾਰੀਕੋਟ (ਰਿਜ਼ਰਵ) ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਲ 2016 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ

ਦੇ ਹੀ ਵਿਧਾਇਕ ਸੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਆਪਣਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕੇਸ 'ਚੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਡੇਢ ਦਿਨ ਲਈ ਐਮ.ਪੀ.ਏ. (ਵਿਧਾਇਕ) ਬਣਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਵਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਾਉਣਗੇ ਪਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਰਗਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋਰ ਵਧ ਗਏ। ਆਪਣੀ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਈਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਖੰਨਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ 12 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਉਹ ਖੁਦ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਉਪਰ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਪੈਦਲ ਅਟਾਰੀ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਬੱਸ ਰਾਹੀਂ ਖੰਨਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਹੁਣ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ।

ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਫਿਰ ਜੱਗ ਜਾਹਰ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੀ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕ ਰੋਹ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਬੋਰਵੇਲਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਡੇਢ ਕੁ ਹਫ਼ਤਾ ਚੱਲੀ ਤੇ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਿਤ-ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਜ਼ਾ ਹੜ੍ਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਉਦਾਹਰਨ ਹਨ। ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਫਸਲ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਈ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੀਹੋਂ ਲਹਿ ਗਈ। ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹੀ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਤਬਾਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਬਦ-ਇੰਤਜ਼ਾਮੀ ਕਾਰਨ ਹੋਈ। ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਨਦੀ-ਨਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਾਫ ਸਫਾਈ ਸਿਰਫ ਕਾਗਜ਼ਾਂ

ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਇਕ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਖਰੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰੀ। ਖਾਸ ਕਰ ਚੋਣ ਵਾਅਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਘਿਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ, ਰੇਤ ਮਾਫੀਆ ਨੂੰ ਨੱਥ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਚੋਣ ਵਾਅਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲ-ਭੁਲਾ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਗੰਭੀਰ ਹੈ, ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਇਸੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਇਕ ਬਿਆਨ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰੇਤ ਮਾਫੀਆ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੱਗੋਂ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ- 'ਲੀਗਲ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਚੋਰੀ-ਡਕੈਤੀ ਤੇ

ਵਿਧਾਇਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਬੈਂਸ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ

ਬਟਾਲਾ: ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਿਪੁਲ ਉਜਵਲ ਨੂੰ ਧਮਕਾਉਣ, ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਵੱਕਾਰ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ 'ਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਟਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਆਤਮ ਨਗਰ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਸਿਟੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਟਾਲਾ ਵਿਚ ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਬਟਾਲਾ ਬਲਬੀਰ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਲਿਖਾਈ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 4 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਬਟਾਲਾ ਵਿਚ ਇਕ ਪਟਾਕਾ ਫੈਕਟਰੀ 'ਚ ਹੋਏ ਧਮਾਕੇ ਸਬੰਧੀ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਬਟਾਲਾ ਵਿਚ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਰਜ਼ੀ ਦਫ਼ਤਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਪੂਰੇ ਬਚਾਅ ਕਾਰਜਾਂ, ਜਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤ, ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ, ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ।

5 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਬੈਂਸ ਨੇ ਆਪਣੇ 20 ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਐਸ.ਐਮ.ਓ. ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗੰਨਮੈਨਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੰਦਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਪ-ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਪਰ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਗੰਨਮੈਨਾਂ ਨੂੰ ਜਬਰਨ ਧੱਕਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ 'ਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। ਬੈਂਸ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ 'ਚ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਮਾੜੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ 'ਚ ਵਿਘਨ ਪਾਇਆ।

ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੋਈ ਕਾਰਵਾਈ: ਕੈਪਟਨ

ਮੁਹਾਲੀ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਤੇ ਹੋਰ ਸਿਵਲ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗਾ ਦੱਸਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਬਿਲਕੁਲ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੀਸੀ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਖੁਦ ਦੇਖਣ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਸ ਖਿਲਾਫ ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ।

ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਾਰੇ ਫਿਰ ਰੌਲਾ ਪਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਤੇ ਹੱਕ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰਿਆਣਾ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹਰਿਆਣਾ ਦਾ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਨੂੰਨ ਅਫਸਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਬਲਦੇਵ ਰਾਜ ਮਹਾਜਨ ਨੇ ਜਸਟਿਸ ਰਾਕੇਸ਼ ਜੈਨ ਦੀ ਬੈਂਚ ਮੂਹਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹਰਿਆਣਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਚ ਕੋਟੇ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਹਰਿਆਣਾ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਜਤਾਇਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਅਤੁਲ ਨੰਦਾ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਵੀ ਹਰਿਆਣਾ ਵਾਂਗ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪੱਲਾ ਝਾੜ ਲਿਆ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਚ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰਪੁਰਬ: ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਜਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਐਂਟਰੀ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦੇਵੇਗੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ। ਤਿਆਰੀਆਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਤੈਅ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਕ 30 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲਏ ਜਾਣਗੇ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕੈਬਨਿਟ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਲਈ ਸੁਪਰ ਸਪੈਸ਼ਲਾਈਟੀ ਹਸਪਤਾਲ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਤੱਕ ਮੇਨ ਸੜਕ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤਖਤ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ 61 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਫਤਨਵੀਸ ਨੇ ਤਖਤ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ 2008 ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 61 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਨਾਂਦੇੜ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ ਤੇ ਨਾਂਦੇੜ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰਾਓ ਪਾਟਿਲ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਫਤਨਵੀਸ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 2008 ਵਿਚ ਮਨਾਏ ਗਏ 300 ਸਾਲਾ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਪੀ.ਐਸ. ਪਸਰੀਚਾ (ਰਿਟਾ. ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ.) ਚੇਅਰਮੈਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤਖਤ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਂਦੇੜ ਨੂੰ 61 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਦਿੱਤੇ

ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਂਦੇੜ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਬਲਕਿ ਸਾਰੀ ਰਾਸ਼ੀ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਿਕਾਸ ਉੱਪਰ ਲਗਾਈ ਗਈ।

ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤਖਤ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ, ਸਮੂਹ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ, ਬੋਰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਘੇ ਸ਼ਾਇਰ ਦਲਜੀਤ ਰਿਆੜ ਨੂੰ ਸਦਮਾ, ਮਾਤਾ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਇਥੋਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਉਘੇ ਸ਼ਾਇਰ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਿਆੜ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਉਦੋਂ ਭਾਰੀ ਸਦਮਾ ਪੁੱਜਾ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਬੀਬੀ ਅਮਰ ਕੌਰ ਰਿਆੜ (91) ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ।

ਬੀਬੀ ਅਮਰ ਕੌਰ ਰਿਆੜ ਦਾ ਅੰਤਿਮ

ਸੰਸਕਾਰ ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 14 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਭਵਨ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ (99 ਅਤੇ ਕਲੋਵਿਸ ਐਵੇਨਿਊ), ਫਾਉਲਰ ਵਿਖੇ ਸਵੇਰੇ 11 ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਇਕ ਵਜੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਭੋਗ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ (99 ਅਤੇ ਸ਼ਾਹ ਐਵੇਨਿਊ), ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਵਿਖੇ ਹੋਣਗੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ: 559-351-0510 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੈਲਬੌਰਨ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਕਤਲ

ਮੈਲਬੌਰਨ: ਮੈਡਸਟੋਨ 'ਚ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ (27) ਤਰਨਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਧੂੰਦਾ ਤੋਂ ਸੀ, ਜੋ ਪੰਜ ਕੁ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰੀ ਜਦੋਂ ਪਰਮਜੀਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ (26) ਨੇ ਮਾਮੂਲੀ ਤਕਰਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਸਥਾਨਕ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਇਸੇ ਘਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਇਕ ਹੋਰ 21 ਸਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੁਢਲੀ ਪੜਤਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਘਰ 'ਚ ਕਰੀਬ ਦਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਟੈਕਸੀ ਤੇ ਕੋਰੀਅਰ ਵੈਨ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਧੂੰਦਾ 'ਚ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵਾਪਰ ਗਿਆ।

Matrimonials

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਰਾਮਗੜੀਆ ਸਿੱਖ ਲੜਕੇ, ਉਮਰ 30 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-6", ਕਲੀਨ ਸ਼ੇਵ, ਟਰੈਕ ਡਰਾਈਵਰ ਲਈ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਵਿਜ਼ਿਟਰ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਈ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 661-444-3657 (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਟਾਈਮ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ)

35-38

ਰਵਿਦਾਸੀਆ ਸਿੱਖ ਲੜਕੇ, ਉਮਰ 44, 5'-7", ਕਲੀਨ ਸ਼ੇਵ, ਵੈਸ਼ਨੂੰ, ਚੰਗੀ ਜੋਬ ਕਰਦੇ ਅਮਰੀਕਨ ਇਮੀਗਰੈਂਟ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਵਿਜ਼ਿਟਰ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਈ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 916-730-8029

33-36

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Suitable match for a beautiful US born divorcee Nai girl of 31, 5'-2", doing final year of law, all family well settled in New York. Please contact: 516-590-9117

36-39

Looking for a well qualified Manglik male, Engineer or Doctor, US citizen or green card holder for Sikh Ramdasias girl, 34 yrs, 5'-5", Software Engineer, working as Manager in a reputed MNC in USA, Interested please contact: 1-732-749-0791; email: nina.matrimony@gmail.com

35-38

ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਆ ਰਹਿੰਦੀ ਜੱਟ ਸਿੱਖ 40 ਸਾਲਾ ਕੱਦ 5' 2" ਵਿਧਵਾ ਲਈ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਤਲਾਕਸੂਦਾ ਜਾਂ ਅਣਵਿਆਹੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ 35 ਤੋਂ 45 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹੋਰ ਬੱਚਾ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਲੜਕੀ ਦੀਆਂ 4 ਤੋਂ 12 ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੇਟੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ 5 ਕਿੱਲੋ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਉਹ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਤੋਹ-ਮੋਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਲੜਕੀ ਦਾ ਭਰਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੈਲ ਸੈਟਲਡ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਬਿਜ਼ਨਸ ਹੈ। ਲੋੜਵੰਦ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਲੜਕੇ ਦੀ ਸੈਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਸਮੇਤ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ। ਈਮੇਲ: jhajjkaur2501@yahoo.com

34-37

Visit us on the web: www.punjabtimesusa.com

Prince's Barber Shop

37477 Fremont Blvd, suite C, Fremont, CA 94536

Men & Children's Hair Cut

- *Threading
- *Men's Facials
- *Custom Designing
- *Line-ups
- *Custom Text
- *Hair Coler
- *Shave & Mundan
- *Head Massage

ਫੁੱਲ ਟਾਈਮ ਬਾਰਬਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ 18 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ

Business hours:

Mon thru Thursday 9am to 6pm (Appointment only)
Friday, Sat- Sunday- 9am to 6pm (Walk in only)
(Tuesday Closed)

Cell: (510)-677-9942

Shop: (510)-505-9605

www.princebarbershop.com

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

- *ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
- *ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
- *ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
- *2-3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਲਈ
ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ
ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 42 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ
ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ
ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi

Office: (866) 933-3038

Balhar S. Ranu Cell: 916-502-7733

ਭਾਰਤ 'ਚ ਸੂਈ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਗਰਮ ਹੈ ਕੈਂਚੀ

ਸਾਡੇ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਵੱਡੀ ਖਬਰ ਮਿਲ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵੱਡੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਚੰਦਰਯਾਨ-ਦੋ ਮਿਸ਼ਨ ਐਨ ਚੰਦ ਦੀ ਫਿਰਨੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹੱਥੋਂ ਛੁਟਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਕਿਸੇ ਉਸ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੰਦਰਯਾਨ ਮਿਸ਼ਨ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਜੋ ਨਾਂ ਬਣਨਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਜੋ ਹੋਣੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਉਤਰਾ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਠੇਢੇ ਵੀ ਲੱਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਦਿਲ ਛੋਟਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਅਗਲੇ ਯਤਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਿਰਫ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਲੱਗੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਹਰ ਵਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਸਾਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਜੇ ਸਮਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਿਰਹਾਣੇ ਜਾ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਪਰੋਟੋਕੋਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਓਧਰ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਸਲ ਕੰਮ ਵੱਲੋਂ ਧਿਆਨ ਲਾਂਭੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਟੀਚਰ ਸਿਰਹਾਣੇ ਆਣ ਖੜੋਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਕੰਬਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਬਾਪਤਨ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਮੌਕੇ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਕੀ, ਵੱਡੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਏਦਾਂ ਦੇ ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਹਿੰਮਤ ਛੱਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਅਗਲੇ ਕੰਮ ਲਈ ਜੁੱਟ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਜੋਗਾ ਵਕਤ ਵੀ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਜੋ ਕੰਮ ਹੈ,

ਉਥੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਆਰਥਕ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਬਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਰੂਤੀ ਵਰਗੀ ਕਾਰ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਕਈ ਰੁਕਦੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁੜਗਾਂਉਂ ਤੇ ਮਾਨੇਸਰ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪਲਾਂਟ ਦੇ ਦਿਨ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ ਆਰਥਕ ਮੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਿਕਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਜਿਹੀ ਚਿੰਤਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੈ। ਉਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਅੱਠੇ-ਅੱਠ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਰਾਜਸੀ ਪੱਖੋਂ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਅੱਜ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗੁਣਗਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਰਾਜਸੀ ਪੱਖੋਂ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਹਰ ਗੱਲ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਅਵਾਜ਼ਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਆਏ ਦਿਨ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਗੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅਹੁਦਾ ਮਾਣ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਲੱਭ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲ ਰਹੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਲੋਕ ਇਹ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਰਗੜਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਫਲਾਣੇ-ਫਲਾਣੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੇ ਇੱਕੋ ਸੰਮਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮਝ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਥਾਂ 'ਰੱਬ ਨੇੜੇ ਕਿ ਘਸ਼ੁੰਨ' ਦਾ ਇੱਕੋ ਗਜ਼ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ 'ਯੋਗ ਸਮੇਂ' 'ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ' ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੋਕਾ ਦੇਣੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਟ੍ਰਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਇਕਾਨਮੀ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਹਾਂ। ਦੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਇਕਾਨਮੀ ਵਾਲਾ ਬਣਨ ਨਾਲ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਨਾ ਟ੍ਰਿਲੀਅਨ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਸ ਇਕਾਨਮੀ ਦੀ ਸਮਝ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ, ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਥਕ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਮ ਘਰਾਂ ਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਾਲਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਹੋਰ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਜੋ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਵਿਖਾਏ ਸੁਫਨਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਆਏ ਗ੍ਰਾਹਕਾਂ ਅੱਗੇ

ਮੁਫਤ ਪਰੋਸਣ ਦਾ ਕੰਮ ਬੜੇ ਸ਼ੌਂਕ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਕੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹਟਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਰਾਜਸੀ ਪੱਖੋਂ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਅੱਜ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗੁਣਗਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਰਾਜਸੀ ਪੱਖੋਂ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਹਰ ਗੱਲ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਅਵਾਜ਼ਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਆਏ ਦਿਨ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਗੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅਹੁਦਾ ਮਾਣ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਕੁਝ

ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਇਹ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲੰਘਣ ਤੱਕ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਕਿਹਾ ਭੁਲਾਉਣ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਦਾਅ ਵਰਤਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਫਿਲਮ ਵਾਂਗ ਨਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅੱਖਾਂ ਮੂਹਰੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਰੱਕੀ ਵੇਖਣ ਦੇ ਲਈ ਮਨ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚੰਦਰਯਾਨ-2 ਦੇ ਬਾਅਦ ਚੰਦਰਯਾਨ-3 ਨੂੰ ਉਡੀਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬਬੇਰਾ ਕੁਝ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

‘ਬੇਟੀ ਬਚਾਓ, ਬੇਟੀ ਪੜ੍ਹਾਓ’ ਵਾਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹੋ ਕੁਝ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਭੰਡੀ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ‘ਵੱਖਰੀ-ਨਿਆਰੀ ਪਾਰਟੀ’ ਆਖਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਜੋ ਪੁੱਠੇ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਕੱਲ ਉਹੋ ਸਭ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜਨ ਵਾਂਗ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਸਕੈਂਡਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਹਰ ਸਕੈਂਡਲਬਾਜ਼ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਾਹਲਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਧਾੜ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹੋ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜਾ ਹਾਲ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਹੈ। ਨੌਕਰੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ ਤੇ ਆਰਥਕ ਮੰਦੀ ਦੇ ਅਸਰ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛਾਂਟੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਗਈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਲੱਖ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅਠਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਚੋਂਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਲ ਰਾਜ ਰਿਹਾ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲੀ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਨੰਬਰ ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਏਦਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਸੀ। ਤੀਜਾ ਨੰਬਰ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪਿਛਲੇ ਢਾਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਥਾ ਝਾਰਖੰਡ ਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਦੀ ਚੇਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਸਾਲ ਨਵੇਂ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਿਆ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

■ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਕਰਦੀ ਸੀ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇੱਕ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੀ ਖਬਰ ਆਈ ਸੀ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਨੰਤਰ ਬੰਦ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਪਝੱਤਰ ਹੋਰ ਬੰਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਅਕ, ਟੈਕਨੀਕਲ ਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਨੋਬਤ ਕਿਉਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਲੋੜ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਇਸ ਕੰਮ ਜੋਗਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਬਚਿਆ ਹੈ।

ਇੱਕੋ ਮਕਸਦ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਏਦਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਝੰਡਾ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਹਰ ਹੋਰ ਸੋਚ ਨੂੰ ਠੱਪ ਕੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕੋ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਇੱਕੋ ਸੋਚ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਨਵਾਂ ਨਮੂਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਖਾਣ ਹੈ ਕਿ ਸੂਈ ਦਾ ਕੰਮ ਤਲਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸੂਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਸਾਡਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਇਸ ਜਿੱਲੂਣ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਿਉਣ-ਪਰੋਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸੂਈ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੁਲਾੜ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਤਲਵਾਰ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਫੌਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ-ਸੂਈ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਰ ਤਿੱਖੀ ਚੀਜ਼ ਕੈਂਚੀ ਉਭਰਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਪੈਂਦੇ ਕਿਸੇ ਲੰਗਾਰ ਨੂੰ ਸਿਉਣ ਤੇ ਭਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜੋਗੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਚੀਰਨ ਅਤੇ ਲੀਰਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਮਾਹਰ ਹੈ। ਉਹ ਕੈਂਚੀ ਹੀ ਇਸ ਵਕਤ ਵੇਖ ਕੇ ਅਣਗੋਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੁਜਰਾਤ ਮਾਡਲ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਕਤਾ !

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਜਿਸ ਗੁਜਰਾਤ ਮਾਡਲ ਦੇ ਦਮ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ 'ਅੱਛੇ ਦਿਨ' ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਗੁਜਰਾਤ ਮਾਡਲ ਦਾ ਤਲਿਸਮ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੁੱਟ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੰਧ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ 3 ਸਾਲ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਲਪੁਰ
ਫੋਨ: 0061411218801

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ-ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਜੋੜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨੱਕ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮਸਲਨ ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚੋਂ ਧਾਰਾ 370 ਖਤਮ ਕਰਨਾ, ਲੰਦਾਖ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਾਸ਼ਤ ਇਲਾਕਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ, ਤੀਨ ਤਲਾਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਤੇ ਜੀ. ਡੀ. ਪੀ. ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਆਦਿ।

ਇਸ ਤਲਿਸਮ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 8 ਨਵੰਬਰ 2016 ਨੂੰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਨੋਟਬੰਦੀ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਰਹਿੰਦੀ ਖੂੰਹਦੀ ਕਸਰ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਲਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦੇ ਬਜਟ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ

ਸਮੁੱਚੀ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ (ਜੀ. ਡੀ. ਪੀ.) ਦੀ ਵਾਧਾ ਦਰ ਨੂੰ ਬਜਟ ਵਿਚ 8 ਫੀਸਦੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਮਾਹੀ ਵਿਚ 5 ਫੀਸਦੀ 'ਤੇ ਆ ਗਈ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ 6-7 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲਾ ਪੱਧਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਲੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਨਵਾਂ ਅੰਕੜਾ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ 'ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ' ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਮਾੜੀ ਹਾਲਤ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਹੀ, ਪਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਿਆਂ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨਿਰਮਲ ਸੀਤਾ ਰਮਨ, ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਰਹੂਮ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇਤਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਆਰਥਕ ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਬਣਨ ਵੱਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲਾ ਕੇ ਸੰਕਟਗ੍ਰਸਤ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲੀਹ 'ਤੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਬਜਟ ਵਿਚ 50 ਖਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੁਪਨਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਜਟ ਪਿਛੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਡਿਗਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕਾਰਨ 2007 ਦੇ ਮਾਰਕੀਟ ਸ਼ੇਅਰ ਬਰਾਬਰ ਪੂੰਜੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚੋਂ ਪੈਸੇ ਕੱਢਣ

ਦੀ ਹੋੜ ਜਿਹੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਨਤੀਜਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਬਦਲਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਆਰਥਕ ਹਾਲਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਉਹ ਅੰਕੜੇ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਨਕਾਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ 45 ਸਾਲ ਦੇ ਉਚਤਮ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਤਿਮਾਹੀ ਦੀ ਜੀ. ਡੀ. ਪੀ. ਦੀ 5.8 ਫੀਸਦੀ ਦਰ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁਕੇ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਉਸ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਆਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਸ ਰਹੇ? ਤਾਂ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ, ਇਤਫਾਕ ਵੱਸ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਰ ਕੋਈ 50 ਖਰਬ ਡਾਲਰ ਦੇ ਬਜਟੀ ਹੁਲਾਰੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਚਿੰਤਾ ਵਧੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵੀ ਬੈਠਕ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 23 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਲੀਹ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਟੈਕਸਾਂ 'ਚ ਨਰਮੀ ਵਰਗੇ ਫੈਸਲੇ ਐਲਾਨ ਕਰਨੇ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਜੋ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਹੋਰ ਹੋਣਗੇ। ਤਮਾਮ

ਆਰਥਕ ਮਾਹਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕਾਫੀ ਦਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੱਸਿਆ ਢਾਂਚਾਗਤ ਹੈ।

ਨੋਟਬੰਦੀ ਪਿਛੋਂ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੀ. ਐਸ. ਟੀ. (ਮਾਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ), ਕਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਖਤੀ, ਬੈਂਕਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਗੈਰ ਬੈਂਕਿੰਗ ਵਿੱਤੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤਾਜ਼ਾ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਨੁਫੈਕਚਰਿੰਗ, ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਾਧਾ ਦਰ 5.1 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਕੇ 2 ਫੀਸਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੁਫੈਕਚਰਿੰਗ ਦੀ ਵਾਧਾ ਦਰ 12.1 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ 0.6 ਫੀਸਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਸਰਵਿਸ ਸੈਕਟਰ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੰਗ ਦਾ ਆਲਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਘਰ, ਆਟੋ ਮੋਬਾਇਲ ਤੇ ਰੋਜ਼ਮਰ੍ਹਾ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦਰ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਮੰਗ ਨਾ ਘਟੀ ਹੋਵੇ। ਨਤੀਜਨ ਨਿਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਰਜੇ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਬੱਚਤ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਰੁਖ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਜ਼ਾਫਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਗੈਰ ਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ

ਭਖਦੇ ਮਸਲੇ

ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨੋਟਬੰਦੀ ਨੇ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀ. ਐਸ. ਟੀ. ਨੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਦਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਖਪਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਵੀ ਕਾਰਗਰ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏ, ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 4 ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ 8 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ 12 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਥੱਲੇ ਡਿੱਗ ਗਏ।

ਭਾਰਤੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੌਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਵਿਧੀਵਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ 1992 ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਨ 1990 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਮਦਨ ਚੀਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਚੀਨ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਮਦਨ ਭਾਰਤ ਤੋਂ 6 ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 1990 ਵਿਚ ਭਾਰਤ, ਚੀਨ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੀ। ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਾਂ। ਹਾਲਾਤ ਜੋ ਇਹੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਰਥਕ ਮੰਦੀ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਗਤ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੀ ਇਕੋ ਅਮਰੀਕਾ ਇਕਾਈ ਹੈ, ਵੱਖਰੇ ਯੂਨਿਟ ਨਹੀਂ: ਮਾਨ

ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਬਿਊਰੋ): ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੀ ਇਕੋ ਇਕਾਈ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੱਖਰੇ ਯੂਨਿਟ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਖੜੋਦ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ ਹਨ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਕੌਮੀ ਮਿਸ਼ਨ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸਟੇਟ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਟੀਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੂਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਯੂਨਿਟ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ। ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਖੜੋਦ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਕੌਮੀ ਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ, ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਉਦਮ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਭ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੋਚ ਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ, ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਬਣਤਰ ਸਬੰਧੀ ਸਮੂਹ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਕਿਲਾ ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਤਲਾਣੀਆ, ਜ਼ਿਲਾ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਖੇ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਸੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਆਈ. ਡੀ. ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਚੱਲਦੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦਫਤਰਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਆਈ. ਡੀ. ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦਫਤਰ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਉਤੇ ਦਸਤਖਤ ਲੈ ਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਉਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਸ

ਦਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਪਾਰਟੀ ਰਜਿਸਟਰ ਉਤੇ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਈ. ਡੀ. ਕਾਰਡ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਰਪੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਕਾਰਡ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਸਮਰਥਕ, ਹਮਦਰਦ ਅਤੇ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰ ਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆਈ. ਡੀ. ਕਾਰਡ ਬਣਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਬੋਗਸ ਕਾਰਡ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਲਈ ਉਹ ਖੁਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਸ. ਮਾਨ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ 5 ਮੈਂਬਰੀ ਅਤੇ 25 ਮੈਂਬਰੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਖੜੋਦ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ. ਮਾਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਯੂਨਿਟ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਸੋਚ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ' ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਦੁਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਉਦਮ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਕੌਮੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਹਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਗੇ।

ਜੀਓ ਦੀ ਬਰੈਂਡਬੈਂਡ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਮੁਕੇਸ਼ ਅੰਬਾਨੀ ਨੇ ਫਾਈਬਰ ਅਧਾਰਤ ਬਰੈਂਡ ਬੈਂਡ ਸੇਵਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੀਓ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ 699 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 100 ਐਮ.ਬੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਸਪੀਡ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਓ ਬਰੈਂਡ ਬੈਂਡ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਜੀ.ਬੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਸਪੀਡ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ 8499 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਰੈਂਡਬੈਂਡ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਨਲਿਮਿਟਡ ਡਾਟਾ, ਫ੍ਰੀ ਵੋਇਸ ਕਾਲਿੰਗ/ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਟਰੱਕ ਰਿਪੇਅਰ ਮਕੈਨਿਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਓਹਾਇਓ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਇੰਟਰਸਟੇਟ-80 'ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਟਰੱਕ ਰਿਪੇਅਰ ਸ਼ਾਪ ਲਈ ਟਰੱਕ ਰਿਪੇਅਰ ਮਕੈਨਿਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਚੰਗਾ ਤਜਰਬਾ ਹੋਵੇ
ਤਨਖਾਹ \$6000 ਡਾਲਰ
ਸ਼ਾਪ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇਣ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਹੈਰੀ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 917-428-7633
E-mail: singhharryc@aol.com

36-37

ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਫੋਨ (408) 687-1899

Gurdip Singh Sandhu

Homeopathic Practitioner/Consultant Since 1973
DHMS-Gold Medalist, BAMS, MDEh.- India

Well Experienced as:

Director, Principal, Professor and Chief Medical Officer in Medical Colleges and Hospitals of Punjab (India)
Practice Under State of California Act SB 577
EX Member: The California Homeopathic Society
National Center For Homeopathy- USA

Gurdip Singh Sandhu

Email:

Homeomedicine@yahoo.com

Live on Jas TV

Saturday 9:30AM and Sunday 4PM (Pacific Time)

7021 Village Park Way, Dublin, CA 94568

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਹਿਊਸਟਨ (ਟੈਕਸਸ) ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਮਿਠਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰ (ਹਲਵਾਈ), ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਵੈਜੀਟੇਰੀਅਨ ਬਫੇ (ਨਾਰਥ ਐਂਡ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ) ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੈਫ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 713-884-9547

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 832-724-1635

22+

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼, ਲੈਬਰੋਪ

ਪਿਛਲੇ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਇੱਕੋ ਛੱਤ ਥੱਲੇ

SAME DAY

ਲਾਇਸੰਸ ਪਲੇਟ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ

DPF Cleaning ਅਤੇ Baking ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

STOCKTON ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ

ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ **ALIGNMENT SHOP**

• 3 Axle Alignment \$199
• Trailer Alignment \$150

Grand Opening

Special Price for Truck Wash

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੀ ਨਵੀਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨ STOCKTON ਵਿਚ
HIGHWAY 4 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ
1950 E Miner Ave.
Stockton, CA 95205

Ph: 209.982.9996

FAX: 209.982.9997

www.globalmultiservices.com

info@globalmultiservices.com

REPAIR SHOP

ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ Oil Change, Brakes, Engine Work, Tune Up, Transmission & Clutch ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ Truck Alignment ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 500+ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ-ਭੁੱਲ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ, ਟਰੱਕ-ਟਰੇਲਰ Wash ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।

TEL: 209.547.9210

FAX: 209.547.9211

REGISTRATION SERVICES

ਟਰੱਕਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਜਿਵੇਂ IFTA, CA#, MCP, 2290, ICC, BOC III, NM & Kentucky Permit, DOT Fuel Tax, Corporation Filling ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਸੰਸ ਪਲੇਟਾਂ Same Day Service ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਪਲੇਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ DOT Compliance, DOT Audit ਵਿਚ ਵੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

TEL: 209.982.9996

FAX: 209.982.9997

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ‘ਕਸ਼ਮੀਰ ਕੇਜਡ’ (ਕੈਦ ਕਸ਼ਮੀਰ) ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀਨ ਡਰੈਜ਼, ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ. (ਐਮ. ਐਲ.)-ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗੂ ਤੇ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਕਾਰਕੁਨ ਕਵਿਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਸਰਵ ਭਾਰਤੀ ਜਨਵਾਦੀ ਮਹਿਲਾ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਏਡਵਾ) ਦੀ ਆਗੂ ਮੈਮਨਾ ਮੁੱਲਾ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਲਾਇੰਸ ਆਫ ਪੀਪਲਜ਼ ਮੂਵਮੈਂਟ (ਐਨ. ਏ. ਪੀ. ਐਮ.) ਦੇ ਆਗੂ ਵਿਮਲ ਭਾਈ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਟੀਮ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ, ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਤੱਥ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਬਾਰੇ ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਝੂਠ ਦਾ ਤੱਥਾਂ ਸਹਿਤ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਅਸੀਂ 9 ਤੋਂ 13 ਅਗਸਤ ਤਕ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਦੌਰੇ ‘ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਧਾਰਾ 370 ਤੇ 35-ਏ ਨੂੰ ਮਨਸੂਖ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਿਆਸਤ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਤੋਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ 9 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਦੱਖਿਆ ਕਿ ਕਰਫਿਊ ਕਾਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਉਜਾੜ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਤੇ ਨੀਮ-ਫੌਜੀ ਲਾਸ਼ਕਰਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਗਲੀਆਂ ਸੁੰਨ-ਮਸ਼ਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸਭ ਸੰਸਥਾਵਾਂ (ਦੁਕਾਨਾਂ, ਸਕੂਲ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ, ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ, ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰ, ਬੈਂਕ ਆਦਿ) ਬੰਦ ਸਨ। ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਏ. ਟੀ. ਐਮ., ਦਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਥਾਣੇ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਨ। ਲੋਕ ਇਕ-ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ-ਦੋ ਜਣੇ ਹੀ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਆ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਕਾਫੀ ਘੁੰਮੇ। ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਆ ਸਿਰਫ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ

ਕਈਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੇਰ-ਸਵੇਰ (ਜਦੋਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਟਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ) ਵੱਡੇ ਮੁਜਾਹਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਮੁਜਾਹਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਜਬਰ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਵੀ ਸੀ।

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਲੂਕ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਸਾਡਾ ਜਹਾਜ਼ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਉਤਰਿਆ, ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਚਾਲੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁਸਾਫਰ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਨ) ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦਿਆਂ ਹੱਸ ਪਏ। ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, “ਕੀ ਮਜ਼ਾਕ ਹੈ!” 5 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਹੀ ਮੋਬਾਈਲ ਅਤੇ ਲੈਂਡਲਾਈਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਪਹੁੰਚਣ ਪਿਛੋਂ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਕਿਰਦਾਰ ਵਾਲੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦੇ ਮਿਲੇ। ਉਥੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ, ‘ਇਬਲੀਸ ਮੋਦੀ’ ਇਬਲੀਸ ਮਾਇਨੇ ਸ਼ੋਤਾਨ।

ਰਿਪੋਰਟ ‘ਕੈਦ ਕਸ਼ਮੀਰ’ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਮੌਕੇ (ਖੱਬਿਓ) ਮੈਮਨਾ ਮੁੱਲਾ, ਕਵਿਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਵਿਮਲ ਭਾਈ ਅਤੇ ਜੀਨ ਡਰੈਜ਼।

ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਹਾਲਾਤ ਆਮ ਜਿਹੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਆ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਆਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਝੂਠ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਛੋਟੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਦਿਨ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਔਰਤਾਂ, ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ, ਦਿਹਾਤੀਦਾਰਾਂ, ਯੂ. ਪੀ., ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘਾਟੀ ‘ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪਿੰਡਤਾਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਹਰ ਥਾਂ ਲੋਕ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਿਲੇ। ਜੋ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਮਕਸਦ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਰੋਹ, ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਾ ਛੱਡੀ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਐਸਾ ਸ਼ਖਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਧਾਰਾ 370 ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਧਾਰਾ 370 ਅਤੇ 35-ਏ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਸਨ। ਭੈਅ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੈਰ ਰਸਮੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕੀਤਾ ਪਰ ਕੋਈ ਕੈਮਰੇ ਅੱਗੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਜਬਰ ਦਾ ਖਤਰਾ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਉਹ ਸਨ-ਜ਼ੁਲਮ, ਜ਼ਿਆਦਤੀ, ਧੋਖਾ। ਸਫਕਦਲ (ਡਾਊਨ ਟਾਊਨ, ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ) ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, “ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਸਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮੀ ਵਾਲਾ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਾਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਤਾਣ ਕੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸੰਘੀ ਘੁੱਟ ਕੇ ਜਬਰੀ ਸਾਡੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤੁੰਨ ਦੇਣ ਵਰਗੀ ਹਾਲਤ ਹੈ।”

ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਕਸਬੇ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਵੀ ਗਏ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਮਸਲੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ। ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਆ ਵਲੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਤੋੜਨ-ਮਰੋੜਨ ਤੋਂ ਖਫਾ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਧਾਰਾ 370 ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਰਲੇਵਾਂ ਨਾ ਕਰਦਾ। ਧਾਰਾ 370 ਖਤਮ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ‘ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ।” ਲਾਲ ਚੌਕ ਲਾਗੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਚੌਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਧਾਰਾ 370 ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਆਹ ਬੰਧਨ ਦੀ ਰਜ਼ਮੰਦੀ ਦਾ ਮੰਗਲ ਸੂਤਰ ਕਿਹਾ।

ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਆ ਬਾਰੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਹਨ, ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ‘ਤੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਟੀ.

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਹਕੀਕੀ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ

ਵੀ. ਚੈਨਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਖਿਲਾਫ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਖੋਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਕਿਸ ਕੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਔਰ ਕੌਣ ਨਾਚ ਰਹਾ ਹੈ? ਜੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਾਡੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ?”

ਧਾਰਾ 370 ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਅਨੰਤਨਾਗ ਜਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਗੂਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਖਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਸਾਡਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਧਾਰਾ 370 ਅਤੇ 35-ਏ ਜ਼ਰੀਏ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੈਰ ‘ਤੇ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।” ਇਸੇ ਸ਼ਖਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ‘ਹਮੇਂ ਚਾਹੀਏ ਆਜ਼ਾਦੀ’ ਅਤੇ ਫਿਰ ‘ਧਾਰਾ 370 ਅਤੇ 35-ਏ ਬਹਾਲ ਕਰੋ’ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਾਇਆ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 370 ਅਤੇ 35-ਏ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੱਸਿਆ। ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਾਰਾ 370 ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦੇ ਸਵੈਮਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਧਾਰਾ 370 ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਦੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੀ ਹਨ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋ, ਭਾਰਤ ਧਾਰਾ 370 ਦੇ ਇਕਰਾਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਧਾਰਾ 370 ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਨੇ ‘ਭਾਰਤ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ’ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਦਨਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ‘ਆਜ਼ਾਦੀ’ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਹੀ ਸਨ। ਬਾਤਮਾਲੂ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਖਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜੋ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਬੰਦੇ ਹਨ।” ਇਕ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਓ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ ਹਨ। ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਤਰਫਦਾਰੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਜ਼ਲੀਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।”

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਕ ਟੋਕ ਇਹ ਵੀ ਹੈ, “ਮੋਦੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।” ਜੋ ਲੋਕ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 370 ਜਿੰਨੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਭਾਰਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ‘ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾ ਸਕਣ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਤਬਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਪੱਧੀਆਂ ਵੀ ਉਡਾਈਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਚੌਕ ਦੇ ਇਕ ਹੋਜਰੀ ਵਪਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਛੁਰਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਛੁਰਾ ਖੇਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੈ।”

ਕੁਝ ਮਾਇਨਿਆਂ ‘ਚ ਲੋਕ, ਧਾਰਾ 370 ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 35-ਏ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੱਧ ਫਿਕਰਮੰਦ ਸਨ। ਬਬੇਰਿਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 370 ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਨਾਮਨਿਹਾਦ ਹੀ ਸੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ‘ਚ ਡਰ ਸੀ ਕਿ 35-ਏ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ “ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕੋਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ; ਅੰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਪਾਤੰਜਲੀ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਆ ਜਾਣਗੇ; ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੜੱਪ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਦੀ ਤਰੀਕ ‘ਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ

ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਪੱਧਰ ਬਾਕੀ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ, ਪਰ ਭਲਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਲਈ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਕ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪਿਛੋਂ ਬਹੁਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਕੋਲ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।”

‘ਹਾਲਾਤ ਆਮ’ ਹਨ ਜਾਂ ਕਬਰਾਂ ਵਰਗੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ?

ਕੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਆਮ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਨਹੀਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਸੋਪੋਰ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨੋਕ ‘ਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਕਬਰਸਤਾਨ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ।”

ਉਥੋਂ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ‘ਗਰੇਟਰ ਕਸ਼ਮੀਰ’ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ‘ਤੇ ਕੁਝ ਖਬਰਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ‘ਤੇ ਖੇਡ ਬਾਰੇ ਖਬਰਾਂ, ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਸਾਰੇ ਪੰਨੇ ਵਿਆਹਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 144 ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਕਰਫਿਊ ਨਹੀਂ; ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਪੂਰੇ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਗਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ‘ਘਰ ਵਿਚ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਰਹੋ, ਕਰਫਿਊ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਨਾ ਘੁੰਮੋ’ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਬਾਹਰ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰਫਿਊ ਪਾਸ ਮੰਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪੂਰੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਕਰਫਿਊ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਈਦ ਦੇ ਦਿਨ ਵੀ ਸਭਕਾਂ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸੁੰਨ-ਮਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਕੰਡੇਦਾਰ ਤਾਰ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਨੀਮ-ਫੌਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਈਦ ਦੇ ਦਿਨ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨੀਮ-ਫੌਜ ਨੇ ਅਜਾਨ ‘ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਈਦ ‘ਤੇ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ‘ਚ ਨਮਾਜ਼

ਧੀ ਨਰਸਿੰਗ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਵੀ ਪੁੱਛਦੀ ਜਾਵਾਂਗੀ।”

ਬਾਂਦੀਪੁਰਾ ਲਾਗੇ ਵਤਪੁਰਾ ਵਿਚ ਬੇਕਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, “ਇਥੇ ਮੋਦੀ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਫੌਜ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ।” ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਅਸੀਂ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੇੜਲੇ ਫੌਜੀ ਕੈਂਪ ਵਲੋਂ ਐਸੇ ਸਖਤ ਕਾਇਦੇ-ਕਾਨੂੰਨ ਬੋਧੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਣਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨਾ ਪਵੇਗਾ; ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਬਿਮਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੀ ਤਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਵੀ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੀ ਲੱਗੇਗਾ; ਪਰ ਜੇ ਦੇਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”

ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਹਰ ਥਾਂ ਹੈ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਹਰ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ। ਜਾਹਰ ਹੈ, ਉਹ ਉਥੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਉਥੇ ਭੈਅ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਭੇਡਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਅਤੇ ਚਰਵਾਹੇ ਉਥੇ ਅਣਵਿਕੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ‘ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਹੁਣ ਵਿਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਭਾਰੀ ਆਰਥਕ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਲੋਕ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਬੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਈਦ ‘ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਈ ਜਾਨਵਰ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ।

ਬਿਜ਼ਨੈਂਸ (ਯੂ. ਪੀ.) ਦੇ ਇਕ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅਣਵਿਕੀਆਂ ਮਿਠਾਈਆਂ ਦਾ ਢੇਰ ਦਿਖਾਇਆ, ਜੋ ਖਰਾਬ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਿਚ ਦਮੇ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਇਕ ਆਟੋ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਖੁਰਾਕ ਦਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ

‘ਕੈਦ ਕਸ਼ਮੀਰ’ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ। ਅਜਿਹੇ ਨਾਕੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਲਗਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਥਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰੀ ਵਸ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਪਈ।

ਅਨੰਤਨਾਗ, ਸ਼ੋਪੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਪੋਰ (ਦੱਖਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰ) ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਹੀ ਈਦ ਮੌਕੇ ਤਿਉਹਾਰ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੋਗ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਅਨੰਤਨਾਗ ਦੇ ਗੁਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਸਾਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋਈਏ।” ਨਾਗਬਲ (ਸ਼ੋਪੀਆਂ) ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਫੌਜ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਈਦ ਕਿਵੇਂ ਮਨਾਈਏ?

ਈਦ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ 11 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸ਼ੋਪੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਔਰਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਰਫਿਊ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਦੇਰ ਲਈ ਢਿੱਲ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਈਦ ਦਾ ਕੁਝ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦਣ ਆਈ ਹੈ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ “ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਸਾਂ, ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਲਾਂਗਟ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰਨ ਸੋਪੋਰ ਆਈ ਹਾਂ, ਇਥੇ ਮੇਰੀ

ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕੈਮਿਸਟ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸਟਾਕ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਹਸਪਤਾਲ ਉਹ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਵਾਲੇ ਰੋਕਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਐਸਥਾਲੀਨ ਇਨਹੋਲਰ ਦਾ ਖਾਲੀ ਮਰੋੜਿਆ ਕਵਰ ਦਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਵਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸੀ. ਪੀ. ਆਰ. ਐਫ. ਦੇ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਦਵਾਈ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਵਰ ਬੂਟਾ ਹੇਠ ਦਰਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਵਿਰੋਧ, ਜਬਰ ਅਤੇ ਵਹਿਸ਼ਤ

ਨੌਂ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਸਾਓਰਾ ਵਿਚ ਕਰੀਬ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧ ਲਈ ਜੁੜੇ। ਫੌਜੀ ਦਸਤਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਪੈਲੇਟ ਗੰਨਾਂ ਨਾਲ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ। ਅਸੀਂ 10 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਾਓਰਾ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਦੇ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਨਾਕੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਜਾਹਰਾਕਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਤਕ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਐਸ. ਐਮ. ਐਚ. ਐਸ. ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਪੈਲੇਟ ਗੰਨਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਦੇ ਜਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ। ਦੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵੱਕਾਰ ਅਹਿਮਦ ਅਤੇ ਵਾਹਿਦ ਦੇ ਚਿਹਰੇ, ਬਾਹਾਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਛੱਰਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਲਗੂ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਨ੍ਹੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਲੜਕੇ ਸਿਰਫ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸ਼ਮੀਰ ਅਹਿਮਦ (ਉਮਰ 20-25 ਸਾਲ) 'ਰਾਈਜ਼ਿੰਗ ਕਸ਼ਮੀਰ' ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 6 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਾਂਦਰਬਾਗ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਣ ਦੇਣ 'ਤੇ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਟੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਸ਼ਮੀਰ ਅਹਿਮਦ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਪੈਲੇਟ ਗੰਨਾਂ ਨਾਲ ਫਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਬਾਹ, ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਅੱਖ ਕੋਲ ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੈਲੇਟ ਨਾਲ 172 ਜ਼ਖਮ ਹੋ ਗਏ। ਬਚਾਓ ਇਹ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਪੈਲੇਟ ਗੰਨ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਹੱਥੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਨਾਗਰਿਕ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 600 ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਕਾਰਕੁਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜ਼ਰਮਾਂ ਹੇਠ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਕੁਲ ਕਿੰਨੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸੀ. ਪੀ. ਐਮ. ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਮੁਹੰਮਦ ਯੂਸਫ਼ ਤਾਰੀਗਾਮੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਹਰ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜਿਥੇ ਵੀ ਗਏ, ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ, ਫੌਜ ਜਾਂ ਨੀਮ-ਫੌਜ ਵਾਲੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹਨ। ਪੰਪੋਰ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਐਸਾ ਹੀ ਇਕ ਲੜਕਾ ਮਿਲਿਆ, ਜੋ 5 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 11 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਉਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਵੀ ਸਨ।

ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਛਾਪੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸੈਂਕੜੇ ਲੜਕਿਆਂ ਅਤੇ ਔਲੂਤ ਵਰੋਸ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਛਾਪਿਆਂ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਮਕਸਦ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਲੜਕਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਛਾਪਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜਿਣਸੀ ਛੇੜਖਾਨੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ 'ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ' (ਅਗਵਾ) ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਪਬਲਿਕ ਸਿਕਿਓਰਿਟੀ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਨਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਬੱਚੇ 'ਲਾਪਤ' ਹੀ ਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ; ਭਾਵ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮੌਤ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਸਮੂਹਿਕ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦਫਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਕੌੜਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਇਕ ਲੜਕੇ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਕੋਈ ਲੜਕਾ 'ਲਾਪਤ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਯਾਨਿ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ/ਫੌਜ ਸੋਧਿਆਂ ਹੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।"

ਪਰ ਵਿਰੋਧ ਰੁਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ। ਸੋਪੋਰ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨਗੇ, ਅਸੀਂ ਓਨਾ ਹੀ

ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਠਾਂਗੇ।"

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਈਂ ਇਕ ਹੀ ਗੱਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ, "ਫਿਕਰ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਗੂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਕ ਵੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬੱਚਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ, ਟਾਕਰਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।"

ਮੀਡੀਏ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ

ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਖਬਾਰ ਛਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੰਟਰਨੈਟ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਖਬਰਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ। ਉਹ ਐਨ. ਡੀ. ਟੀ. ਵੀ. ਦੇਖ ਕੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਾਰੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹਨ। ਇਹ ਅਣਐਲਾਨੀ ਸੈਂਸਰਸ਼ਿਪ

ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਕਾਰਡ ਚੈਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਇਕ ਫੌਜੀ।

ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਅਤੇ ਫੋਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਹਨ। ਜੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਉੱਥੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਬੇੜੀ ਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਾਓਰਾ ਦੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ 'ਤੇ ਹੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈਟ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਦਰ ਮੁਕਾਮਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ 13 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸ ਐਨਕਲੇਵ ਪਹੁੰਚੇ, ਉਥੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਬੰਦ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਇਕਾ-ਦੁੱਕਾ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕੁਝ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਪੂਰਾ ਇਲਾਕਾ ਸੁੰਨਾ ਸੀ।

ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਭਤਕਾਹਟ ਦੇ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਨੇ ਪੈਲੇਟ ਗੰਨਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ?

'ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ' ਦੇ ਓਪ-ਐਡ ਕਾਲਮ ਵਿਚ (9 ਅਗਸਤ 2019) ਸਾਬਕਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਸਫੀਰ ਨਿਰੂਪਮਾ ਰਾਓ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, "ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਹੁਣ ਵੀ 'ਪੱਥਰ ਯੁਗ' ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ; ਅਰਥਾਤ ਆਰਥਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਨਾਲੋਂ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਫਾਡੀ ਹੈ।"

ਅਸੀਂ ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਐਸਾ 'ਪਿਛਤਿਆ ਹੋਇਆ' ਤੇ 'ਪੱਥਰ ਯੁਗ' ਵਾਲਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਹਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਐਸੇ ਲੜਕੇ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਮਿਲੇ, ਜੋ ਕਾਲਜ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਬਾਖੂਬੀ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਪੂਰੀ ਤੱਥਪੂਰਨ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਵਿਦਵਤਾ ਨਾਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹਿਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਦੇ ਚਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਉਤਰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਭਲੀਭਾਂਤ ਵਾਕਫ ਹਨ। ਐਸੀ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਬਿਹਾਰ, ਯੂ. ਪੀ.,

ਐਮ. ਪੀ., ਜਾਂ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲ ਸਕਣਾ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ।

ਦਿਹਾਤੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਘਰ ਪੱਕੇ ਹਨ। ਬਿਹਾਰ, ਯੂ. ਪੀ. ਜਾਂ ਝਾਰਖੰਡ ਵਰਗੀਆਂ ਝੱਪੜੀਆਂ ਕਿਤੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਗਰੀਬ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਉਤਰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਾਂ ਵਰਗੀ ਮੰਦਹਾਲੀ, ਭੁੱਖਮਰੀ ਅਤੇ ਘੋਰ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦਿਹਾਤੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ।

ਕਈ ਥਾਈਂ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਆਏ ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨੂਨੀ ਹਿੰਸਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਰਗੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੱਲਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਤੋਂ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ

ਦੀ ਸਿੱਧ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਝੂਠ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉਚਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਜਿਣਸੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਕਿਸ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਨਾਰੀਵਾਦ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਹਰਿਆਣੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਮੁਜ਼ੱਫਰਨਗਰ ਦਾ ਵਿਧਾਇਕ 'ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਨੂੰਹਾਂ ਲਿਆਉਣ' ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਐਸੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੋਣ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ:

1. ਧਾਰਾ 370 ਅਤੇ 35-ਏ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਬੇਚੈਨੀ ਅਤੇ ਗੁੱਸਾ ਹੈ।

2. ਇਸ ਬੇਚੈਨੀ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਕਰਫਿਊ ਵਰਗੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਬੇੜੇ ਜਿਹੇ ਏ. ਟੀ. ਐਮ., ਕੁਝ ਕੈਮਿਸਟਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਹੈ।

3. ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਫਿਊ ਵਰਗੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਰਥਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੀ ਲੀਹੋਂ ਲਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਐਸੇ ਵਕਤ ਜਦੋਂ ਈਦ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

4. ਉਥੇ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ, ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਫੌਜ ਦੇ ਜਬਰ ਦੇ ਖੱਫ਼ ਦੇ ਸਾਢੇ ਹੇਠ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੈਰਜਸਮੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਕੈਮਰੇ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਰਹੇ।

5. ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਮ ਹੋਣ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ।

6. ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ, ਉਹ ਚਾਹੇ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਲਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਉਥੇ ਫੁੱਟੇਗਾ ਜ਼ਰੂਰ।

ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਦੀ 'ਚਿਤਾਵਨੀ'
ਕਸ਼ਮੀਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਬੁਲਾਰਾ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਚਿੰਗੂ ਸਾਨੂੰ 'ਰਾਈਜ਼ਿੰਗ

ਕਸ਼ਮੀਰ' ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਇਸ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 370 ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ 46 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟ ਮਿਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਮਤ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 370 ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ।

ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ (ਜੰਮੂ, ਉਧਮਪੁਰ ਅਤੇ ਲੱਦਾਖ) ਜਿੱਤ ਕੇ ਹੀ ਜੋ 46 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟ ਸ਼ੇਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਪਿੱਛੇ ਦਰਅਸਲ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ (ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ, ਅਨੰਤਨਾਗ ਅਤੇ ਬਾਰਾਮੂਲਾ) ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਫੀਸਦੀ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਹੀ ਸੀ।

ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕੀ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਬਦਨਾਮ ਫੈਸਲਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨੋਕ 'ਤੇ ਬੋਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵੋਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ? ਇਸ 'ਤੇ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਚਿੰਗੂ ਭੜਕ ਉਠੇ ਅਤੇ ਬੋਲੇ, "ਜਦ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਲੈਣ ਗਏ ਸਨ?" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਾਲ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸ ਦੀ ਨਫਰਤ ਬਹੁਤ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਗੱਲਬਾਤ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤਕ ਉਹ ਹੋਰ ਚਿਤਚਿਤੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਫਿਰ ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਉਠੇ ਅਤੇ ਜੀਨ ਡਰੈੱਜ ਵਲ ਉਂਗਲੀ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਧੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿਆਂਗੇ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਹੈ।"

ਸਿੱਟਾ: ਪੂਰਾ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਇਸ ਵਕਤ ਫੌਜ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਜੇਲ੍ਹ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਅਨੈਤਿਕ, ਗੈਰਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਧਕ ਬਣਾਉਣ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਾਵੀ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਤਰੀਕੇ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਵਿਚ ਅਨੈਤਿਕ, ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ।

15 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਗਵਾਹ ਬਣੋ-ਗਾਖਲ

ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਲੋਂ 15 ਸਤੰਬਰ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ 15ਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਅਤੇ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਕੱਪ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਰਿਣੀ ਹਨ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਪਾਸਰਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇਹ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਧੁਨੰਤਰ ਖਿਡਾਰੀ ਹੀ ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ

ਕਲੱਬਾਂ-ਬੇਏਰੀਆ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਯੰਗ ਸਪੋਰਟਸ ਕਬੱਡੀ ਕਲੱਬ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਮੈਟਰੋ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਟੀਮ ਨੌਰਥ ਅਮੈਰਿਕਾ (ਕੈਨੇਡਾ) ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਫਸਵੇਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਿਖਾਉਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਅਤੇ

ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ 15 ਸਤੰਬਰ ਦਾ ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਓ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਪਛਾਣ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਜਿੱਥੇ ਨੇਕੀ ਸਿੱਧਵਾਂ, ਮੰਗੀ ਬੱਗਾਂ ਪਿੰਡ, ਸੰਦੀਪ ਨੰਗਲ ਅੰਬੀਆਂ, ਪਾਲਾ ਜਲਾਲਪੁਰ, ਖੁਸ਼ੀ ਦੁੱਗਾਂ ਅਤੇ ਸੁਲਤਾਨ ਸ਼ਮਸ਼ੁਪੁਰ ਨੂੰ ਗਾਖਲ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ

ਗੋਲਡ ਮੈਡਲਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ ਦੇਵੇਗਾ, ਉੱਥੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਰੇ 'ਤੇ ਸਮਾਜਕ, ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ 5 ਅਹਿਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ-ਡਾ. ਹਰਕੇਸ ਸੰਧੂ, ਉਲੰਪੀਅਨ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਮੇਅਰ ਗੈਰੀ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਲੱਬ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ. ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ, ਲੰਗਰ, ਪਾਰਕਿੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਡਰੱਗ ਫ੍ਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਖੇਡਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 'ਚ ਸਥਾਨਕ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਲ ਓਪਨ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮਾਂ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਯੰਗ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਖੇਡਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂਕਿ ਅੰਡਰ-21 ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਟੀਮਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕਬੱਡੀ ਰੰਗ ਦਿਖਾਉਣਗੀਆਂ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ: 510-415-3315 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 14 ਸਤੰਬਰ 2019

ਕਤਲੇਆਮ ਚਰਾਸੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ

1984 ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਲਈ ਬਣਾਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਸਿਟ) ਨੇ ਸੱਤ ਹੋਰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਮਲ ਨਾਥ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਇਹ ‘ਸਿਟ’ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ 12 ਫਰਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਜਸਟਿਸ (ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ) ਜੀ. ਪੀ. ਮਾਥੁਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕਰਕੇ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ‘ਸਿਟ’ ਵਿਚ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਰੈਂਕ ਦੇ ਦੋ ਆਈ. ਪੀ. ਐਸ. ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਇਕ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ‘ਸਿਟ’ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 650 ਕੇਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਰੀਬ 80 ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਲੀ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਹਰਿਆਣਾ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ 3325 ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਕੱਲੇ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ 2733 ਕਤਲ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਏ ਸਨ। ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਦੱਸ ਕੇ 241 ਕੇਸ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਜਸਟਿਸ ਨਾਨਾਵਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ 4 ਕੇਸ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਆਈਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਕੁਝ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੀਡਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ, ਐਚ. ਕੇ. ਐਲ. ਭਗਤ, ਕਮਲ ਨਾਥ, ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਿਕੰਜੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹੇ। ਅਜੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਹੀ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਤੱਥ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਦਾ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਸੱਤਾ ਦਾ ਰਸੂਖ ਵਰਤ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਨਿਆਂ ਮਿਲ ਸਕਣਾ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਪੂਰੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਮੁੜ ਖੁੱਲ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 5 ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਛਤੀਸਗੜ੍ਹ ਤੇ ਪੁਡੁਚੇਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 2014 ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਨੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਮੁਕਤ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਹਾਲ ਰੀਂਗਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਅੱਪੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਾਲੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਡਾਢੀ ਮਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਤਕੜੀ ਮਾਰ ਪੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਅਜੇ ਤਕ ਇਹ ਸੰਕਟ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਕੇਸ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਤਾਂ ਕਮਲ ਨਾਥ, ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੈ, ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਮੰਗ ਲਿਆ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਹੋਰ ਸੰਕਟ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਸੈਕੂਲਰ) ਗਠਜੋੜ ਤੋਂ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਖੋਹ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਬਹੁਤੀ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਨਹੀਂ। 231 ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਕੋਲ 114 ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਕੋਲ 108 ਸੀਟਾਂ ਹਨ। ਬਹੁਮਤ ਲਈ 116 ਸੀਟਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਉਥੇ ਬਸਪਾ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਚਾਰ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਉਥੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਤੋੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਜੋੜ-ਤੋੜ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜੋ ਹਾਲ ਹੈ, ਉਹ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਢਾਈ ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ ਇਕ ਵੀ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਿਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇਫਾੜ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਦਲ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਲਾ ਰਹੇ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਪਾਟੋਪਾੜ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਫਿਲਹਾਲ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਆਧਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਦਾਈਆ ਅਗਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਨ ਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਇਸੇ ਪਾਸੇ ਵਧ ਰਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਵਕਤ ਦੀ ਵਿਡੰਬਨਾ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਕੇਸ ਉਸ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੜੱਪ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਖੁੰਝਾਉਂਦੀ। ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਵਾਹਵਾ ਸਰਗਰਮੀ ਭਰਪੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੱਧ ਖੋਰਾ ਲੱਗੇਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਵਕਤ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ ਪਰ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਪਤਲੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈਂਦੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਨਾਹ-ਸੋਟਾ
-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਆਂ

ਚੰਦਰਯਾਨ ਕਿ ਚੰਦਰਭਾਨ!

ਜੀਅ ਟੱਬਰ ਦੇ ਖਰਚ ਤੋਂ ਰਹਿਣ ਡਰਦੇ, ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਭੁੱਜਦੀ ਭੰਗ ਹੋਵੇ। ਫੋਕੀ ਟੌਹਰ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਲਾਭ ਕੀ ਏ, ਜੀਆ ਜੰਤ ਜੇ ‘ਮੁਖੀਏ’ ਤੋਂ ਤੰਗ ਹੋਵੇ। ਐਸੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਫੋਕੀਆਂ ਫੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰੇ, ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬੰਦਾ ਉਹ ‘ਨੰਗ’ ਹੋਵੇ। ਕਿੱਦਾਂ ਕਰੂ ਤਰੱਕੀ ਉਹ ਮੁਲਕ ਯਾਰੋ, ਜਿੱਥੇ ਸੋਚ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ‘ਜੰਗ’ ਹੋਵੇ। ਲੋਕੀਂ ਜੂਝਦੇ ਮੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ, ਧਨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਹਨੂੰ ਉਜਾੜਨਾ ਸੀ। ਨਾਰੀਅਲ ਭੰਨ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਚੰਦ ਵੱਲੇ, ਚੰਦਰਯਾਨ ਨੇ ਇਹੀ ‘ਚੰਦ ਚਾੜ੍ਹਨਾ’ ਸੀ!

ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਅੱਖ ਬਨਾਮ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਟੀਰ

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਜੇ.ਐਨ.ਯੂ) ਨੇ ਉਘੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਪ੍ਰੋ. ਰੋਮਿਲਾ ਥਾਪਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪੁੱਛ ਕੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਅਤ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲੱਭਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਰੋੜਾ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਵੇਰਵੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੰਗੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਐਮੀਰੇਟਸ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਇਹ ਰੁਤਬਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਮਾਣ ਵਜੋਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਘ ਦੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਵਿੱਢੀ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸੰਨ 2002 ਵਿਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ. ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਪੰਨੇ ਇਸ ਲਈ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਫਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਤੱਥ ਕੁੱਝ ਧਾਰਮਿਕ ਗਰੁੱਪਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੋ. ਰੋਮਿਲਾ ਥਾਪਰ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ: ‘ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਕਦੇ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਨੁਕਤੇ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ‘ਦਿੱਲੀ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਗਰੁੱਪ’ ਨੇ ‘ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਫਿਰਕੂਕਰਨ’ ਦੇ ਨਾਮ ਥੱਲੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿਤਾਬਚਾ ਛਾਪਿਆ, ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਸੰਸ਼ੇ, ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਅਤੇ ਖਦਸ਼ੇ ਹੁਣ 2019 ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਦਰਾਂ ‘ਤੇ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬਚਾ ਜਿਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਉਚਤਾ

ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ
ਫੋਨ: +91-98554-94330

ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਪਈ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ, ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਨਸਲਵਾਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਤਰਕ ਆਧਾਰਿਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ‘ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ’ ਹੋਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਜੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪੁਖਤਰੀ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਪਰਦੇ ਹੇਠ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਨਾਲ ਬਣੇ ਨਾਪਾਕ ਗਠਜੋੜ ਵਿਚਲੀਆਂ ਮਹੀਨ ਤੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਬਿਪਨ ਚੰਦਰਾ, ਪ੍ਰੋ. ਇਰਫਾਨ ਹਬੀਬ, ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ, ਪ੍ਰੋ. ਸੁਮੀਤ ਸਰਕਾਰ, ਪ੍ਰੋ. ਆਰ.ਐਸ. ਸ਼ਰਮਾ, ਵੀਰ ਸਿੰਘਵੀ, ਦਲੀਪ ਪਤਗਾਉਂਕਰ, ਰਾਜੀਵ ਧਵਨ, ਸੁਬੀਰ ਰਾਏ, ਸਥਾ ਨਕਵੀ ਆਦਿ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢਾਂਚੇ, ਬੌਧਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਟਕਰਾਉ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਿਆਂ ‘ਭਾਰਤ’ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਧਰਮੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ, ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤਹਿਜੀਬ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਸਹਿਹੋਂਦ ਦੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮਸਲਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਕੁੱਝ ਤੱਥ ਤੇ ਸੱਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਤਤਕਾਲੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਅਹਿਮ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਰੋਮਿਲਾ ਥਾਪਰ ਨੇ ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਨਿੱਠ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਨੈਤਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਰੱਬ ਜਾਂ ਇਲਹਾਮ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਸਗੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਧਿਰਾਂ/ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਟਕਰਾਉ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਝ ਦਾ ਪੁਖਤਾ ਹੋਣਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਦਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਬਤ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਆਧਾਰਿਤ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਅਤੇ ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਅਤੇ ਛੂਆ-ਛਾਤ ਵਰਗੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ/ਸਿਆਸੀ/ਆਰਥਿਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ? ਜੇ ਜਾਤੀ ਵਿਵਸਥਾ, ਵਰਗ ਵੰਡ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਨਿਆਂ ਵਰਗੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੇ

ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਬਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ, ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ‘ਅਬਜੈਕਟਿਵ ਸਵਾਲਾਂ-ਜਵਾਬਾਂ’ ਜਾਂ ‘ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ’ ਦੀ ਗੈਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਬੰਦ ਰਸਤਿਆਂ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ੂ ਨਿਕੇਤਨਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਤਰਕ ਆਧਾਰਿਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ‘ਮੈਕਾਲੇ, ਮਾਰਕਸ ਤੇ ਮਦਰੇਸਿਆਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ’

ਪ੍ਰੋ. ਰੋਮਿਲਾ ਥਾਪਰ

ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬੌਧਿਕਤਾ ਖਿਲਾਫ ਖੁਣਸ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੋਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਕਰਨਾ ਮੰਦਭਾਗਾ ਤੇ ਨਿੰਦਾਯੋਗ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਰੋਮਿਲਾ ਥਾਪਰ ਦੁਆਰਾ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਬਾਰੇ ਛੇਤੀ ਗੂੰਝਲ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਂਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਬਿਪਨ ਚੰਦਰਾ ਆਪਣੇ ਅਹਿਮ ਲੇਖ ‘ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੁੱਲਾਂ’ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਡਰ, ਦਰਿਸ਼ਤ, ਅਸੁਰੱਖਿਆ, ਵੱਖਰਾਪਣ (ਵਖਰੇਵਾਂ) ਅਤੇ ਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮਿੱਥਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਏਜੰਡਾ ਆਧਾਰਿਤ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ 85 ਫੀਸਦੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਆਪਣੀ 15 ਫੀਸਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ‘ਡਰ’ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ? ਦੂਜੀ ਅਹਿਮ ਮਿੱਥ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਏਜੰਡੇ ਦਾ ਮੂਲ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੁਗਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਸਲਾਮੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਤਰਾਸਦੀ ਦੇਖੋ ਕਿ ‘ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ’ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਬਤ ਸਬੂਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤਾਂ, ਕਿਤਾਬਾਂ, ਕਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਸਿਆਸੀ-ਸਮਾਜਿਕ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਕਾ ਹੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪਲਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਪ੍ਰੋ. ਬਿਪਨ ਚੰਦਰਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਅਮਲ ਨਾ ਰੁਕਿਆ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਾਂਗ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਣ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣੇਗਾ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ. ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵੀ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਫ ਸਾਲਾਂ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਲਤਨਤਾਂ, ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਾ ਬਣਨਾ-ਢਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਰਗੜ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਜਿਹਾ ਸੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ, ਸਿਆਸਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ,

ਅਰਥਚਾਰਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਹੀ ਪਰ ਭੂਗੋਲਿਕ, ਭਾਸ਼ਾਈ, ਕਲਾਤਮਿਕ ਵਰਤਾਰੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਮਿਥਿਹਾਸ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਰਲਗਡ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਖੋਪਾ’ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਸੁਮੀਤ ਸਰਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ‘ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕੁਝ ਨਾਪਸੰਦ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਿਰ’ ਹੋਣ ਦੀ ਇਸ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮੂਲ ਖਾਸਾ ‘ਤਾਨਸ਼ਾਹੀ ਪਸੰਦ’ ਸਟੇਟ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ‘ਹਿੰਦੂ’ ਜਾਂ ‘ਮੁਸਲਿਮ’ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕੁੱਝ ਖਾਸ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕੁਝ ਮਤਲਬੀ/ਵਰਤਣਯੋਗ ਹਿੱਸਿਆਂ ‘ਤੇ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਜਿਤਾਉਣ ਨਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਚਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ‘ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ’ ਵਿਚ ਛਪੇ ਆਪਣੇ ਅਹਿਮ ਲੇਖ ਵਿਚ ਦਲੀਪ ਪਤਗਾਉਂਕਰ ਡਾ. ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਜੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ‘ਛੇਤਛਾਤ’ ਨੂੰ ‘ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜੰਗ’ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਗਣਤੰਤਰ ਦੀ ਮੂਲ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜੰਗ ਕਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਕਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਗੋਰਿਆਂ, ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਤਬਾਕਥਿਤ ‘ਸੱਭਿਅਕ’ ਸਮਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹਾਏ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵੀ ਕੋਈ ‘ਮ੍ਰਿਤਕ ਖਜ਼ਾਨਾ’ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਜਾਗਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ, ਰਸਤਿਆਂ, ਆਪਸੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਰਲਣ-ਮਿਲਣ ਦਾ ਜੀਵੰਤ ਫਲਸਫਾ ਹੈ।

ਕੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰੰਗਾ ਤੇ ਇਕਸਾਰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤਾਘਾਂ ਅਤੇ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੋ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਬੇਹੱਦ ਅਹਿਮ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਐਮ.ਐਫ. ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਉਕਸਾਉਣ ‘ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਦੁਆਰਾ ਜਲਾਵਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲਾ ਕਿਰਤਾਂ ਵਿਚਲੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਦੇ ਪੈਮਾਨਿਆਂ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਪਿਆ ਹੈ? ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ‘ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ’ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਜਣਾਤਮਿਕ ਅਮਲ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ? ਦੀਪਾ ਮਹਿਤਾ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਵਾਟਰ’ ਅਤੇ ‘ਫਾਇਰ’ ਬਾਰੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਮਾਰਕਾ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਸਿਆਸੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ‘ਸੁਣਨ, ਬੋਲਣ, ਪੜ੍ਹਨ, ਲਿਖਣ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ’ ਉੱਤੇ ਲੱਗੀ ਅਣ-ਐਲਾਨੀ ਸੈਂਸਰਸ਼ਿਪ ਹੈ, ਤੁਗਲਕੀ ਫਰਮਾਨਾਂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਲੜੀ ਹੈ।

ਵੀਰ ਸਿੰਘਵੀ ਇਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੁਆਰਾ ‘ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਬਣੇ ਲਿਫਾਢੇ’ ਵਿਚ ਸਾਮਾਨ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਅਫਗਾਨ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੰਘ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ‘ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਬਣੇ ਲਿਫਾਢੇ’ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਹਿੱਸਾ/ਪੰਨੇ ਹੀ ਹੋਣ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਜਿਊਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਮਨੁੱਖ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਸਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀਆਂ ਖਿਆਲੀ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ‘ਹਵਾ ਮਹੱਲਾਂ’ ਵਿਚ ਜਿਊਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਵੀ ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਟੀਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦਾ ਕੁਫਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਪ੍ਰੋਹ

ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਅਤੇ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਹੁਣ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੀਪਲਜ਼ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਉਘੀ ਜਮਹੂਰੀ ਕਾਰਕੁਨ ਸ਼ਹਿਲਾ ਰਸ਼ੀਦ ਸ਼ੋਰਾ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ ਲਈ ਰਾਜਪ੍ਰੋਹ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਉਪਰ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਦਾ ਮੁਲੰਮਾ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੇ ਗੈਰ ਵਾਜਿਬ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਧ੍ਰੋਹੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਕੀਲ ਅਲੋਕ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੈਲ ਨੇ ਸ਼ਹਿਲਾ ਖਿਲਾਫ 124 ਏ, 153 ਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗੀਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਉਪਰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਭੜਕਾਉਣ ਅਤੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਝੂਠੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੈਲ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿੰਗ ਹੈ ਜੋ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾੜਨ ਲਈ ਨਹਾਇਤ ਬਦਨਾਮ ਏਜੰਸੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਲਾ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਕਾਰਕੁਨ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਹਨ, ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਜੇ.ਐਨ.ਯੂ. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਸ਼ਹਿਲਾ ਸਮਾਜਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ, ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕਾਰਕੁਨ ਹੈ। ਫਰਵਰੀ 2016 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜੇ.ਐਨ.ਯੂ. ਅੰਦਰ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂਆਂ ਕਨੂੰਈਆ ਕੁਮਾਰ, ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ ਅਤੇ ਅਨਿਰਬਨ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂ ਸ਼ਹਿਲਾ ਨੇ ਇਸ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਚਕਨਾਚੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਡੱਟ ਕੇ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਹਿੰਦੂਤਵ ਅਨਸਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਦਾਰਕੁਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਯਰਕਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼

ਕੀਤੀ ਸੀ; ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਅਡੌਲ ਰਹੀ।

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਿਲਾ ਦਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਵਾਸਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ ਸੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਜੋਖਮ ਉਠਾ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਹੈ। ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਅਵਾਮ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ: 'ਇੰਨੇ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ, ਇੰਨੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਖਾਮੋਸ਼ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਝੂਠ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ?' ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਲ ਚੁਕਾਉਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਹ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਆਮ ਹਨ। ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਬਾਬਤ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡੈਨ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਜੀਤ ਡੋਵਾਲ ਨੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਅਜੀਬ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ; ਉਹ ਇਹ ਕਿ 70 ਫੀਸਦੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ, ਧਾਰਾ 370 ਅਤੇ 35 ਏ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਲਾਈਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਟਾਉਣਾ ਇਸ ਉਪਰ ਮੁਨੱਸਰ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕੀ ਵਤੀਰਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ ਹੀ ਹਾਲਾਤ ਆਮ ਹੋਣ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੌਜੀ ਰਾਜ ਕਦੇ ਵੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਤਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਦਖਲ ਕਦੇ ਵੀ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ! ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਵਲੋਂ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ-ਟੁੱਕ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਵੀ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲੀਆ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਫੌਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤੂਰ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੰਮਲ ਰੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫੌਜ ਅਤੇ ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਦਸਤਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਾਹਰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ 6 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਪੈਲਟ ਗੰਨਾਂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਬਾਗ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਲੜਕੇ ਅਸਰਾਰ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ (18 ਸਾਲ) ਦਾ

ਸਿਰ ਫਲਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਤਾਬ ਨਾ ਝੱਲਦਾ ਹੋਇਆ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ। ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਟਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਭਗਵਾਂ ਕੁਫਰ ਓੜਕ ਨੰਗਾ ਹੋ ਕੇ ਰਹੇਗਾ। ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ.-ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਡੰਗੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਫਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੱਚ ਹੈ, ਫਿਰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਲੱਖ ਫੌਜ ਕਿਉਂ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ? 4 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਥੋਪੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜੇਲ੍ਹਬੰਦੀ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਉਥੋਂ ਦੇ 1.5 ਕਰੋੜ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਘਾਟੀ ਦੇ 70 ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹੱਕ ਬਹਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ? ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਵੀ ਫੌਜ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਕਿਉਂ ਹਨ?

ਸਿਵਲ ਵਸੋਂ ਵਿਰੁਧ ਇੰਨੀ ਵਿਆਪਕ ਫੌਜੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਭਗਵਾਂ ਨਿਜ਼ਾਮ ਉਲਟਾ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਘੀ ਨੱਪਣ 'ਤੇ ਤੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਨੈੱਟਵਰਕ ਆਫ ਵਿਮੈਨ ਇਨ ਮੀਡੀਆ' ਅਤੇ 'ਮੀਡੀਆ, ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਫਰੀ ਸਪੀਚ ਕੁਲੈਕਟਿਵ' ਦੇ ਦੋ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, 5 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੱਬਰਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 500 ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੁੰਨ-ਮਸਾਨ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਸ਼ਟਰ, ਬਾਣਿਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਲਾਪਤਾ ਕੀਤੇ ਲੜਕਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਜੁੜੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਮ, ਫੌਜ ਦੇ ਛਾਪੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਲਗਾਏ ਨਾਕੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸ਼ਹਿਲਾ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਘਾਣ ਬਾਰੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਪਰ ਪੋਸਟਾਂ ਪਾਈਆਂ। 18 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕੀਤਾ: 'ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਲਸ਼ਕਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ, ਘਰਾਂ ਦੀ ਭੰਨਤੋੜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਆਟਾ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਫਰਸ਼ ਉਪਰ ਖਿਲਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਚੌਲਾਂ ਵਿਚ ਤੇਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ'। ਇਕ ਹੋਰ ਟਵੀਟ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ: 'ਸ਼ੋਪੀਆਂ ਵਿਚ ਫੌਜ ਨੇ ਚਾਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਪ ਵਿਚ ਸੱਦ ਲਿਆ ਅਤੇ ਤਸੱਦਦ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਗੇ ਮਾਈਕ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਪੂਰਾ ਇਲਾਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਸੁਣ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਜਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਡਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ।' ਇਹ ਪੂਰੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਨਿੱਤ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਜਬਰ ਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣੇ ਵੇਰਵੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ।

ਇਹ ਟਵੀਟ ਪੋਸਟ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸੰਘ ਦੇ ਭਗਵੇਂ ਟਰੋਲ ਹਜ਼ੂਮ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫਿਰਿਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਹੀ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲਾਉਣ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਵਿਗਾੜਨ, ਕਿਰਦਾਰਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ, ਅਤੇ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ (ਜੋ ਸਵਾਲ ਕਰਤਾ ਔਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕਰਨ) ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਾਵਾਂਰੋਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦਾ ਅਕਸ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਸੀ.ਐਨ.ਐਨ. ਨਿਊਜ਼ 18 ਚੈਨਲ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਯੂਟਿਊਬ ਪੇਜ ਉਪਰ ਪੋਲ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਕੇ ਇਹ ਰਾਇਸ਼ੁਮਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਹਿਲਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਧ੍ਰੋਹ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਇਸ ਘਿਨਾਉਣੀ ਹਰਕਤ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਦਰਬਾਰੀ ਪੱਤਰਕਾਰ/ਐਂਕਰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਜਾਨਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਕਾਰਕੁਨ ਦੀਆਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਪਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ ਲਈ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ, ਸਟੇਟ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕੌੜਮਾ ਪੱਬਾਂ ਭਾਰ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਲਾ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫੌਜ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਕਿਉਂ ਹੈ?

ਆਪਣੀ ਟਵੀਟ ਉਪਰ ਉਨੇ ਸਵਾਲਾਂ ਬਾਬਤ ਸ਼ਹਿਲਾ ਨੇ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ: 'ਮੈਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗਲਤਬਿਆਨੀਆਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ'। ਉਸ ਨੇ ਐਲਾਨ

ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਉਸ ਵਲੋਂ ਲਗਾਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਿਨਾਂ ਕੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਤੱਥ ਉਸ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਭਗਵਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰ ਸਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਝੂਠੇ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪੋਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਇਨਸਾਫਪਸੰਦ ਕਾਰਕੁਨ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਾਏ ਝੂਠ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤੱਬਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸ਼ਹਿਲਾ ਖਿਲਾਫ ਰਾਜਪ੍ਰੋਹ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਭੜਕਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾ ਕੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰ ਲਈ।

ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਦੇ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਉਪਰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਜੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਗਰੂਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਹਲੂਣ ਕੇ ਜਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਗਵਾਰਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਨਿਰੋਲ ਝੂਠ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਅੰਤਮ ਸੱਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹਨ। ਸਟੇਟ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਟਿੱਚ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਦੀਪਕ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ 'ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਾਜਪ੍ਰੋਹ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਧ੍ਰੋਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ... ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ, ਨਿਆਪਾਲਿਕਾ, ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ, ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਧ੍ਰੋਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਝੱਲਣ ਤੋਂ ਲੜਖੜਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਟ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ। ... ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਸੰਤੋਖ ਦਾ ਹੱਕ।

ਜਸਟਿਸ ਦੀਪਕ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਰਾਜਪ੍ਰੋਹ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਸ ਨੂੰ ਨਰਮ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ ਪਾਸ਼ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ:

ਜੇ ਦੇਸ਼

ਰੂਹ ਦੀ ਵਗਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਖਾਨਾ ਹੈ
ਜੇ ਦੇਸ਼ ਉਲੂ ਬਣਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਘਰ ਹੈ
ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਬਾਰੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਕਾਲਜ 1980 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਿਆਮਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੁਖਰਜੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਭਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦਰਮਿਆਨ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਮਿੱਤਰਤਾ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਪੈਰ, ਜਿਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ, ਉਹ ਉਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਲਾਈ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਛਾਲ ਸੀ।

ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਮੂ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ

ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ

ਗਿਆ, ਫਿਰ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਰਸਵਤੀ ਵੰਦਨਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬੰਕਿਮ ਚੰਦਰ ਚਟੋਪਾਧਿਆਇ ਦੇ ਬੰਗਲਾ ਗੀਤ 'ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ' ਨੂੰ ਸਿਤਾਰ ਵਾਦਨ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਤੀਜਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੋ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਉਤਰ ਭਾਰਤੀ ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਾਚ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਸੰਚਾਲਕ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ, ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਾਹੌਲ ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਕਾਵਿਕ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨਾਚ, ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਸਿੱਧੀ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸਾਮਰਾਜ

ਕਰਨ ਯੋਗ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਪਿਛਲੇ 70 ਸਾਲ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਂਜ, ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਹੈ ਕਿ ਬਸਤੀਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ 'ਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ 'ਚ ਚਲਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਿਆ? ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ 'ਚ ਸਭ ਕੁਝ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਸੀ? ਨਹੀਂ। ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਰਾਜ ਗੋਪਾਲਾਚਾਰੀ ਜਿਹੇ ਤਾਮਿਲ ਨੇਤਾ ਵੀ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਸਨ।

ਬਸਤੀਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲਾਤ ਸੀ। ਜਿਨਾਹ ਤਾਂ ਨਹਿਰੂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਸਿਆਸੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ

ਨਾਲ ਉਰਦੂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਕ ਬੋਲਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਬਸਤੀਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਨਹੀਂ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਾਈ ਕਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਅੰਦੋਲਨ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

20 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਜਿਉਂ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਹੱਥ ਆਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ, ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਇਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਤਾਮਿਲ, ਤੈਲਗੂ, ਕੰਨੜ, ਮਲਿਆਲਮ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਮਰਾਠੀ, ਆਸਾਮੀ, ਓੜੀਆ ਜਿਹੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵੰਡ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ।

ਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਚਲਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ: ਹਿੰਦੀ, ਤਾਮਿਲ ਤੇ ਬੰਗਲਾ; ਪਰ ਬਸਤੀਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ 40 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਭਵ ਕਰ ਦਿਖਾਈ। 1947 ਪਿਛੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸੱਤਾ 'ਤੇ

ਕਾਬਜ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾਈ ਢਾਂਚਾ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਜਿਹੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸੂਬੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨੇ ਪਏ।

ਅੱਜ ਦਾ ਭਾਰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੂੰ ਪੱਛਮ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਬਹੁਭਾਸ਼ੀ ਹੈ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਇਕ ਭਾਸ਼ੀ। ਦਰਅਸਲ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਟਾਪੂ ਸਮੂਹ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਨੂੰ ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਸਪੇਨਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਪੇਨ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਕਈ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬਹੁਭਾਸ਼ਾਵਾਂ (ਬਰਤਾਨਵੀ ਟਾਪੂ ਸਮੂਹ 'ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿਰਫ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ; ਬਾਕੀ ਵੇਲਜ਼, ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਤੇ ਆਇਰਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪੀ ਸੈਲੀਟਕ ਅਤੇ ਨਿਊ ਸੈਲੀਟਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ) 'ਤੇ ਇਕੋ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰ ਸਕੀਆਂ ਸਨ।

ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਿਆਸੀ ਗੋਲਬੰਦੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ, ਉਹੀ ਦੇਸ਼ ਗਿਆਨ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਅੱਜ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਮੁਹਤਾਜ ਹੈ। ਉਚ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਧਿਅਮ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਇਕ

ਭਾਸ਼ਾਈ ਫਿੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ 100 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾ ਜਾਣਨ ਕਾਰਨ ਹੀਣਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਹੀ ਲਓ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ 65 ਫੀਸਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਿੰਦੀ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਮਾਤ 'ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅੱਧੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਉਤਰ ਪੱਤਰੀ ਵਿਚ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਕਾਪੀ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਚੈੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਅੰਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਸਾਹਿਤ, ਮਨੋਰੰਜਨ, ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੱਕ ਸਿਮਟ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਅਜਿਹਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਨਿਯਮਾਂਵਲੀਆਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀਆਂ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਚਲਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਸਾਡਾ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ।

15ਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਰੀਮਾਂਟ 'ਚ ਅਰਦਾਸ

ਫਰੀਮਾਂਟ (ਬਿਊਰੋ): ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਲੋਂ 15 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ 15ਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦੌਰਾਨ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਅਤੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਰੀਮਾਂਟ ਵਿਖੇ ਲੰਬੇ

ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੰਡੀ ਨੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਵਰ੍ਹੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼

ਐਤਵਾਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਉਪਰੰਤ ਕਲੱਬ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਐੱਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਨੂੰ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਡਰੱਗ ਫ੍ਰੀ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਹੈ। ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ 'ਚ ਇਹ ਮੇਲਾ ਵੇਖਣ ਆਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੇਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਇਹ ਸਾਲ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਗੁਰੂਘਰਾਂ, ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ, ਖੇਡ ਕਲੱਬਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ

ਵਲੋਂ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਸਿਹਤਮੰਦ ਕਬੱਡੀ ਨਾਲ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਗੇ।

ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਇਕ ਅਹਿਮ ਇਕੱਤਰਤਾ ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ, ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਤੀਰਥ ਗਾਖਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚਾਰ ਵੱਡੀਆਂ ਕਲੱਬਾਂ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਲ ਓਪਨ ਅਤੇ ਅੰਡਰ-25 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਅਤੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ, ਉੱਥੇ ਆਪਣੇ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਲਈ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਣ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ।

ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਬੇਏਰੀਆ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸੰਧੂ ਭਰਾ, ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਬੀਬੀ ਆਸਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਰਾਜਾ ਨੂਰਪੁਰੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਬਦਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ-ਪ੍ਰੋ. ਐੱਜਲਾ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): “ਪੜ੍ਹਾਓ ਪੰਜਾਬ, ਬਚਾਓ ਪੰਜਾਬ” ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਰੁਪ ਦੇ ਮੋਢੀ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰੋ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਐੱਜਲਾ ਅੱਜ ਕੱਲ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਫੇਰੀ 'ਤੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਪਹੁੰਚੇ,

ਵੀ. ਸਕੂਲ ਰਾਹੀਂ ਮੁਫਤ ਟਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੀ. ਵੀ. ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਹਿੰਗੇ ਸਕੂਲ

ਜਿੱਥੇ ਮੈਡੇਟੇਰੀਅਨ ਗਰਿੱਲ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਐੱਜਲਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਟਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਫੀਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ।

ਪ੍ਰੋ. ਐੱਜਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਮਿਕਸ ਕਰਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੌਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਟਸਐਪ ਨੰਬਰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਟਿਊਸ਼ਨ ਟੀ. ਵੀ. ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਯੂ ਟਿਊਬ, ਮੈਮਰੀ ਕਾਰਡ, ਮੋਬਾਇਲ ਐਪ, ਪੈਨ ਡਰਾਈਵ, ਵੈਬਸਾਈਟ ਆਦਿ 'ਤੇ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਫੰਡਿੰਗ ਵਗੈਰਾ ਨਹੀਂ

ਗਰੁਪ ਵੱਲੋਂ ਗਰੀਬ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਟੀ. ਵੀ. ਸਕੂਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਫਾਸਟਵੇਅ ਕੇਬਲ ਨੈਟਵਰਕ ਜ਼ਰੀਏ ਕਰੀਬ 40 ਲੱਖ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ 7 ਸਟੇਟਾਂ-ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਦਿੱਲੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਰੀਬ 4 ਲੱਖ ਬੱਚੇ ਟੀ.

ਹੋ ਰਹੀ, ਅਸੀਂ ਗਰੁਪ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਟੀ. ਵੀ. ਸਕੂਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕੁਝ ਦਾਨੀ ਸੱਜਣ ਇਸ ਨੇਕ ਕੰਮ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਬਦਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੀ. ਵੀ. ਸਕੂਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਲੋੜਵੰਦ ਗਰੀਬ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਟਿਊਸ਼ਨ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਵਿਪਸਾ ਵਲੋਂ ਸੁਰਜੀਤ ਨਾਲ ਵਿਦਾਇਗੀ ਮਿਲਣੀ

ਹੋਵਰਡ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ 'ਫੇਵਰਿਟ ਇੰਡੀਆ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ' ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ (ਵਿਪਸਾ) ਵਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੁਰਜੀਤ ਨਾਲ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਦਾਇਗੀ-ਮਿਲਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਰਤ ਵਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਚੇ

ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਤਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਪਰਵਾਸ ਧਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਭਖਵਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਨਿੱਖਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਹਾਸ ਰਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਧਨੋਆ ਨੇ ਜਿਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਉਤਪਨ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨੇ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਵਿਚ ਉਲਾਸ ਰੰਗ ਬਿਖੇਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਖੀਰ 'ਚ ਸਭ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕਤੀ 'ਚ ਲੈਦਿਆਂ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਵਿਪਸਾ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਨਾਲ ਮੁਸਲਸਲ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਦ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾ ਵੱਸੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹੇ। ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਗਜ਼ਲ ਵੱਧ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਮਿਆਰ ਦੀ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਥੋਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਚਰਚਿਤ ਹੈ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਦੇ ਸਵਾਲ, ਕੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਜੰਮਪਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਰੋਮਨ ਲਿਪੀ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਕੁਝ ਸੰਵਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਲਾਇਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂਵਾਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੀਣਤਾ ਕਾਰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਸਿੱਖਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ

ਬੈਠਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਰ ਨਵੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ-‘ਸਫਰ’, ‘ਮੁਹੱਬਤ’, ‘ਤੇਰੀ ਰੰਗ ਸ਼ਾਲਾ’ ਅਤੇ ‘ਮੈਂ, ਘਰ ਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ’ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਚੌਥੀ ਕਵਿਤਾ ਨੇ ਇਕ ਆਤਮਬੋਧ ਦੀ ਜਿਗਿਆਸਾ ਦੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਇੰਜ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ, “ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਇੰਜ ਜੀਵੀ ਹਾਂ ਕਿ ਬਸ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਮੈਂ ਹੀ ਮੈਂ ਹਾਂ।”

ਹਾਜ਼ਰ ਲੇਖਕਾਂ-ਗੁਲਸ਼ਨ ਦਿਆਲ, ਤਾਰਾ ਸਾਗਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ, ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਧੂ, ਜਗਜੀਤ ਨੌਸ਼ਹਿਰਵੀ, ਲਾਜ ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ ਅਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ।

ਬਸਪਾ ਨੇ ਦੁਸ਼ਯੰਤ ਚੌਟਾਲਾ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਤੋੜਿਆ

ਲਖਨਊ: ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਦੁਸ਼ਯੰਤ ਚੌਟਾਲਾ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਦੁਸ਼ਯੰਤ ਚੌਟਾਲਾ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੋ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਣਉਚਿਤ ਰਵੱਈਏ ਕਾਰਨ ਬਸਪਾ ਹਰਿਆਣਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸੁਝਾਅ 'ਤੇ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਰਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਤਾਜ਼ਾ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਉਘੇ ਰੇਡੀਓ ਹੋਸਟ ਮਰਹੂਮ ਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮਹਿਜ਼ 44 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਸਨ, ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ

ਐੱਸ. ਐੱਮ. ਭਰਾਵਾਂ-ਸੋਨੀ ਤੇ ਜੱਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਮਰ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਵਾਲੇ ਰਫ਼ਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਯਾਰਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਪਾਲ

ਅਜੀਤਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਿੱਕੀ ਹੀਰ, ਹੈਰੀ ਮਾਨ, ਬੋਬੀ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਬੋਬੀ ਸਿੰਧੂ, ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਬਿੱਟੂ ਕੁੱਸਾ, ਡਾ.

ਯਾਰਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਤਾਜ਼ਾ ਕੀਤਾ।

‘ਇੱਕ ਸ਼ਾਮ ਪਾਲ ਦੇ ਨਾਮ’ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਐੱਸ. ਡੀ. ਐੱਮ. ਸਟਾਰਜ਼ ਦੇ ਬਿੱਟੂ ਕੁੱਸਾ, ਬੋਬੀ ਸਿੰਧੂ, ਮਿੱਟੂ ਤੇ ਰਾਜ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ

ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦਿਲ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤਸਵੀਰ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਥੀਓਡਾ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ.

ਅਜੀਤਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਮਿੱਟੂ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਡਾ. ਗੁਰੀਤ ਬਰਾੜ, ਪੁਛਪਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਕਮਲਜੀਤ ਟਿਵਾਣਾ ਆਦਿ ਨੇ ਵੀ ਵਿਛੜੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋਏ

ਸੈਲਮਾ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਬਿਊਰੋ): ਆਤੁਤੀਆ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਰਾਜੇਆਣੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਅਸ਼ੋਕਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸਾਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ

ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋਏ। ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ ਫੂਲੇਆਲਾ ਨੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਰਮ ਦਿਲ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਇਨਸਾਨ ਦੱਸਿਆ।

ਸ. ਬਰਾੜ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ

ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਲਈ ਪਾਏ ਵੱਡੇ ਆਰਥਕ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੀਟਾ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਪੰਮਾ ਸੈਦੋਕੇ ਅਤੇ ਪਿੰਦਾ ਕੋਟਲਾ ਨੇ ਉਲੀਕਿਆ ਸੀ।

‘ਗਾਖਲ ਵਰਸਿਜ਼ ਕਬੱਡੀ’ ਗੀਤ ਦਾ ਟਰੈਕ ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਰਿਲੀਜ਼

ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ (ਬਿਊਰੋ): ਜੀ.ਬੀ. ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਅਤੇ ਇੱਕੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਗਾਖਲ ਭਰਾਵਾਂ-ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਚਾਈ

ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਉਘੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੀਤ ਸਿਰਫ ਗੀਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਲਈ ਇੱਕ ਐਸੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ, ਜੋ

ਪੁਸਤਕ ‘ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ’ ਲੋਕ ਅਰਪਿਤ

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਨਾਮੀ ਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿਜੇਤਾ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ’ ਲੋਕ

ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਤਲਵੰਡੀ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਤੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਂਝ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵੱਡੇ ਗਾਇਕ ਨੇ ਗਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਂਗਲੀ ਨਹੀਂ ਧਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਮਰੀਕ ਤਲਵੰਡੀ ਮੁਕੰਮਲ ਸਾਹਿਤਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਜਗਤਾਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸ. ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦੇ ਗਾਏ ਕੁਝ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਦੇਵ ਬਰੀਕੇ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕ ਤਲਵੰਡੀ ਆਪਸ ‘ਚ ਸੰਗੀਤਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਾਂਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਸਗੋਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ‘ਚ ਸਾਂਝ ਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਆਦਿ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਮਰੀਕ ਤਲਵੰਡੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ‘ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ।

ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ‘ਗਾਖਲ ਵਰਸਿਜ਼ ਕਬੱਡੀ’ ਗੀਤ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਅਹਿਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨਾਲ।

ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਹਿਤ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਉਸਤਤ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਐੱਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤ ਦਾ ਟਰੈਕ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ‘ਗਾਖਲ ਵਰਸਿਜ਼ ਕਬੱਡੀ’ ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ

ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਮਹਿਲਾ ਨੂੰ ਠੱਗੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਸਜ਼ਾ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਘਰ ਦੇ ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਨਾਲ 6 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦੀ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਮਹਿਲਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਮਹਾਰਾਜ (53) ਵਾਸੀ ਕੁਈਨਜ਼ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਛੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਮਹਿਲਾ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵੇਚਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਰਕਮ ਵਸੂਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੈਸਾ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਨਾਉਣ, ਜੂਆ ਖੇਡਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ‘ਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਗਾਖਲ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਰਨਾਂ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਖੇਡ ਲਈ ਹੋਰ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ‘ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਵਡਿਆਈ ਚੋਵੀ ਘੰਟਿਆਂ ‘ਚ ਇਸ ਗੀਤ ‘ਗਾਖਲ ਪੁੱਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਧੁੰਮਾਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਆ’ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੀਤ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ।

ਬੀਬੀ ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਨੇ ਵੀ ‘ਗਾਖਲ ਵਰਸਿਜ਼ ਕਬੱਡੀ’ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਗਾਖਲ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਾਹਿਤਕ, ਸੰਗੀਤਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਫਿਲਮੀ ਖੇਤਰ ‘ਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕੀਤੀ। ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਅਤੇ ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਕਬੱਡੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੰਨਿਆ।

ਅਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਉੱਘੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਤੇ ਖੇਡ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਮਰੀਕ ਤਲਵੰਡੀ ਜਿਹੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਗੰਧਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਰੱਖ ਸਕਣ।

ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਸਫਲ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਮਾਣ ਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ‘ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ’ ਵਿਚ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਰੁਬਾਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਖਾਂ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸੱਚੀ ਗਾਗਰ ‘ਚ ਸਾਗਰ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ‘ਸਮਕਾਲ ਤੇ ਪਰਵਾਸ’ ਦਾ ਲੋਕ ਅਰਪਣ 6 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ

ਸਟਾਕਟਨ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ, ਸਟਾਕਟਨ ਵਲੋਂ ਕੋਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨਗੇ।

ਪਹਿਲੇ ਸੈਸਨ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਪੰਧਰ ਅਤੇ ਹਰਮਹਿੰਦਰ ਚਾਹਿਲ ਵਲੋਂ ਸੰਪਾਦਿਤ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ‘ਸਮਕਾਲ ਤੇ ਪਰਵਾਸ’ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਾਮੀ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕ ਜਸਵੀਰ ਰਾਣਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਬਾਰੇ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ‘ਸਮਕਾਲ ਦਾ ਪਰਵਾਸ’ ਪੜ੍ਹਨਗੇ। ਉਪਰੰਤ ਡਾ. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨਗੇ।

ਦੂਜੇ ਸੈਸਨ ਵਿਚ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ, ਤ੍ਰਿਪਤ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ, ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨਗੇ। ਤੀਜੇ ਸੈਸਨ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸ਼ਾਇਰ ਆਪਣੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਤਰੀਨ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ ਕਰਨਗੇ। ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਸਟਾਕਟਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਪੰਧਰ ਨਾਲ ਫੋਨ: 209-610-5055 ਜਾਂ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਵੇਲੀ ਚਾਰਟਰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਫੋਨ: 916-212-8550 ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੰਮੇਲਨ ਇੱਥੇ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਵੇਲੀ ਚਾਰਟਰ ਸਕੂਲ (2999 ਸੈਲਰਜ਼ ਵੇਅ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੈਸਟ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਦੇ ਪਿੱਛੇ) ਵਿਚ 6 ਅਕਤੂਬਰ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਮੇਲਨ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ

Buy or Sell Real Estate in California
Roseville, Sacramento, Elk Grove & surrounding areas.

21 CENTURY 21 Committed to Excellent Service

Cell: 916-847-8920
E-mail: hsingh@c21mm.com

Century 21 MM-Roseville
973 Pleasant Grove Blvd., Suite# 150, Roseville, CA 95678

Harpreet Singh Realtor
CalDRE# 02049809

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

1480 N. State Road 1, Cambridge City, IN 47327

ਕੈਬਰਿਜ਼ ਸਿਟੀ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬੇ ਲਈ

ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ, ਹੈਲਪਰ, ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਕੁਕ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਖਾਣਾ ਮੁਫਤ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ
ਫੋਨ: 317-750-1900

Homeopathicvibes
Harminder Singh Gill
Homeopathic Consultant and Practitioner

D.H.M.S; B.C.I.H
(Ex Homeopathic Medical officer Punjab Govt.)
Now we have two locations:
940 E. El Camino Real, Sunnyvale, CA 94087
39039 Paseo Padre Pkwy, Suite# 209 (upstairs), Fremont, CA 94538
Ph: (408) 737-7100
Fax: (408) 737-7102 www.homeopathicvibes.com

We sell and ship homeopathic remedies through out North America.

ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜੇ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ)

ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ

ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਅਵਾਜ਼-ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਹੋਵੇ 4 ਸਾਲ ਬਾਅਦ

ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ, ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਰਾਂ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਅਸੀਂ ਭਰਪੂਰ ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤ ਸੂਝਵਾਨ, ਇਮਾਨਦਾਰ, ਸਹਿਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜੋ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਮਨੋਰਥ ਹੈ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਵਲ ਲੈ ਜਾਣਾ।

ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨੌਰਥ ਹਾਲ ਅਤੇ ਸਾਊਥ ਹਾਲ ਨੂੰ ਦੋ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮੰਗੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਦੇ 700 ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕਲਾਸਾਂ ਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਵਧ ਰਹੇ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਬਚਾਉਣ/ਗੁਰੂ ਘਰ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਿਆਦ 2 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 4 ਸਾਲ ਅਤੇ ਕੋਰਟ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮੰਗੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਿਸਟ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ 45 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਹ ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ ਸੋਚ ਸਦਕਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਸੀਂ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ:

*ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੈਂਕ ਬੈਲੈਂਸ 2.1 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ (ਹਰ ਮਹੀਨੇ 60,000 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਕਿਸ਼ਤ ਵੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ)। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲੋਨ 3 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ।

*ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੇਲਰ ਸਿਸਟਮ 1 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਵਿਚ ਖਰੀਦ ਲਿਆ

ਗਿਆ ਹੈ (ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਰੀਬ 250,000 ਡਾਲਰ ਹਰ ਸਾਲ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਖਰਚਾ ਬਚਦਾ ਹੈ।

*ਹਰ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਆਡਿਟ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

*ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਵਧਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 31 ਰਾਗ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ, ਆਤਮ ਰਸ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ, ਖਾਲਸਾ ਦਰਬਾਰ ਕੀਰਤਨ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

*ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮਿਥੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਨਾਰਥ ਤੇ ਸਾਊਥ ਹਾਲ ਨੂੰ ਦੋ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਬਣਾਉਣਾ, ਪਹਾੜੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਹੈਰੀਟੇਜ ਗਾਰਡਨ ਬਣਾਉਣਾ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਲੋਂ ਮਿਨੀ ਬਸ ਖਰੀਦ ਕੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕਣਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਿਸ ਛੱਡ ਕੇ

ਆਉਣਾ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਸੜਕ ਛੋੜਾਇਆ ਰੋਡ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੇ' ਰਖਵਾਉਣਾ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਮੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਇਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਵੀਂ ਬਿਲਡਿੰਗ 18 ਮਿਲੀਅਨ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਸੀ (ਯਾਦ ਰਹੇ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਨਵੀਂ ਬਿਲਡਿੰਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਾਲ ਮਾਰਕ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਦੁੱਗਣੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਬਿਡ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ)। ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਸਾਡੀ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੀਮਤੀ ਵੋਟ ਪਾ ਕੇ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ - 22 ਸਤੰਬਰ 2019

ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ

ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸਲੇਟ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹਮਾਇਤ

ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਰ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਾ ਮੁਕੱਦਮਾ

ਫਿਲਮ ਨਗਰੀ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਇਕਾਂ, ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ, ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਨਅਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਬੰਬਈ (ਹੁਣ ਮੁੰਬਈ) ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਤਾਂ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਕੋਲ ਨਾ ਕੋਈ ਠੌਰ-ਠਿਕਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੱਡੀ ਦੇ ਇੰਜਣ ਵਿਚ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ।

ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਖਵਾਜਾ ਅਹਿਮਦ ਅੱਬਾਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਪੁੱਜਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਕੁਤਬ-ਪਜ਼ਾਮਾ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਟੈਗੋਰ ਵਰਗੀਆਂ ਚੱਪਲਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸਾਹਿਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਰੋਣਾ ਰੋਇਆ ਖਵਾਜਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫਾਕੇ ਕੱਟਣ ਦੀ ਨੌਬਤ ਆ

ਨਾਮਵਰ ਗਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਬੀਤੀ ਸਦੀ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਤਿਹਾਈ ਦੌਰਾਨ ਫਿਲਮ 'ਤਾਜ ਮਹਿਲ' ਬਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਇਕ ਅਤੇ ਨਾਇਕਾ ਵਜੋਂ ਬੀਨਾ ਰਾਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸੰਗੀਤ ਰੋਸ਼ਨ ਦਾ ਅਤੇ

ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਦੀ ਪੇਂਟਿੰਗ

ਗੀਤ ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਪਾਸੋਂ ਲਿਖਵਾਏ ਗਏ। ਸਾਹਿਰ ਬਾਰੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਆਰ, ਅੰਦਾਜ਼ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਖੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਜਾਂ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਜਾਂ ਅਢੁਕਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਗੀਤ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਡੋਗਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਉਹ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਫਿਲਮ 'ਤਾਜ ਮਹਿਲ' ਦੇ ਗੀਤ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਕਲਾਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗਾਣੇ ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਹੋਏ।

ਇਕ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨੇ ਸਾਹਿਰ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਏ ਬਗੈਰ ਉਸ ਦੀ ਪਲੇਨੀ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕ 'ਤਲਖੀਆਂ' ਵਿਚ ਛਪੀ ਉਸ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਜ਼ਮ 'ਤਾਜ ਮਹਿਲ' ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਸਾਹਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ। ਫਿਲਮ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਫਿਲਮ ਸੈਂਸਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਨੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਾਹਿਰ ਉਪਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਨਾ ਸਕੇ।

ਇਹ ਉਲਟਾ ਚੋਰ ਕੋਤਵਾਲ ਨੂੰ ਡਾਂਟਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਗੱਲ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵੀ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਤਾਰੀਖਾਂ ਭੁਗਤਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਹਿਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਅਸ਼ੋਕਾ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਠਹਿਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਮੈਂ ਸਾਹਿਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਰ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਰਖਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਹਿਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਵਿੰਦਰ ਕਰੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਬਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਹਿਤਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੈ। ਦਵਿੰਦਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਮੈਂ ਮਿਥੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਹਿਰ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਿਜਾ ਸਕਾਂ। ਦਿੱਲੀ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਫਸਰ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਦਵਿੰਦਰ

ਨੇ ਸਾਹਿਰ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਇਆ। ਸਾਹਿਰ ਨਾਲ ਰੇਡੀਓ ਲਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਯਾਦਗਾਰੀ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ।

ਮੇਰੇ, ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਦਵਿੰਦਰ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦੁਹਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਹਿਰ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਸਾਹਿਰ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਸ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਨਾ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਇਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਹਿਰ ਦੀ ਕਾਰ ਨੇ ਕਦੀ ਹੌਜ਼ ਖਾਸ ਵੱਲ ਮੋੜ ਕੱਟਿਆ ਸੀ।

ਸਾਹਿਰ ਦੇ ਅਸ਼ੋਕਾ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਠਹਿਰਨ ਬਾਰੇ ਕਈ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਹਿਰ ਨੇ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਹੋਟਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਗੇਟ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਹੋਟਲ ਮੈਡਨਜ਼ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਟੈਕਸੀ ਵੀ ਬਦਲ ਲਈ ਸੀ। ਸਾਹਿਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਮੇਰਾ ਪੈਂਡਾ ਵੀ ਘਟ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਹੋਟਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਾਰੈਂਸ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੁਆਰਟਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਉਪਰ ਸਫਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਹਿਰ ਨੇ ਫਿਲਮ 'ਤਾਜ ਮਹਿਲ' ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਇਹ ਗੀਤ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਖੁਦਾ ਏ ਬਰਤਰ ਤੇਰੀ ਜ਼ਮੀਂ ਪਰ
ਜ਼ਮੀਂ ਕੀ ਖਾਤਿਰ ਯੇਹ ਜੰਗ ਕਿਉਂ ਹੈ?
ਜ਼ਮੀਂ ਭੀ ਤੇਰੀ ਹੈ, ਹਮ ਭੀ ਤੇਰੇ ਹੈਂ
ਯੇਹ ਮਿਲਕੀਯਤ ਕਾ ਸਵਾਲ ਕਯਾ ਹੈ?
ਯੇਹ ਕਤਲ ਓ ਖੂੰ ਕਾ ਰਿਵਾਜ ਕਿਉਂ ਹੈ?
ਯੇਹ ਰਸਮ-ਏ-ਜੰਗ-ਓ-ਜਦਾਲ ਕਯਾ ਹੈ?
ਜਿਨਹੋਂ ਤਲਬ ਹੈ ਜਹਾਨ ਭਰ ਕੀ
ਉਨਹੀਂ ਕਾ ਦਿਲ ਇਤਨਾ ਸੰਗ ਕਿਉਂ ਹੈ?
ਗਰੀਬ ਆਓ ਸ਼ਰੀਫ ਬਹਿਨੋਂ ਕੇ
ਅਮਨ-ਓ-ਇਜ਼ਤ ਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ।
ਜਿਨਹੋਂ ਅਤਾ ਕੀ ਹੈ ਤੂਨੇ ਤਾਕਤ
ਉਨਹੋਂ ਹਿਦਾਯਤ ਕੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ।

ਸਾਹਿਰ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਦੇਖ ਅਰਜ਼, ਮੈਂ ਇਥੇ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਬਰਤਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਖੁਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਉਹ ਬਰਤਰ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਖੁਦਾ ਬਰਤਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਰਜੇ ਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਸਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ।" ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਲਈ ਉਤਮਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੀ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖੁਦਾ ਦੀ ਆਖ ਕੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੀ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਔਰਤ ਵਾਸਤੇ ਇਜ਼ਤ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੋਚ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਾਹਿਰ ਉਪਰ ਕੀਤੇ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਰੋਚਕ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੈਨਨ ਬਤੌਰ ਵਕੀਲ, ਸਾਹਿਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਆਏ। ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੈਨਨ ਦਾ ਸਟਾਫ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮੈਨਨ ਪੈਸਿਆਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੋਸਤੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਲੋਅਰ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੰਸਦੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਹਿਰ ਵੀ ਅੱਧੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਮੈਨਨ ਦੇ ਚੋਣ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੋਣ ਸਮੱਗਰੀ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬੈਰ! ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਾਹਿਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪਾਰਟੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਹਿਰ ਬੰਬਈ ਪਰਤ ਗਿਆ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 21 ਸਤੰਬਰ 2019 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-395

ਅੰਨ-ਦਾਤੇ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੁਨਹਿਰਾ ਹੋਇਆ।
ਸਖਤ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਖੂਨ ਪਸੀਨਾ ਚੋਇਆ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-393

ਪਰਿਦਿਆਂ ਦਾ ਮਹਿਲ ਦੇਖ ਕੇ
ਮੇਰਾ ਮਨ ਵੀ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰੇ।
ਕਿਤੇ ਜੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣ
ਹੋ ਜੂ ਜੱਗ 'ਤੇ ਵਾਰੇ ਨਿਆਰੇ।
ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੇ ਪੰਛੀ ਰਲ ਗਾਉਣ
ਲਾਉਣ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ।

-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ
ਪਿੰਡ ਕੁਲਬੁਰਫਾ, ਪਟਿਆਲਾ।
ਫੋਨ: 91-98784-69639

ਉਜਾਤੇ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ
ਖੁਦ ਬਸਤੀਆਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੈ।
ਬਣਾ ਕੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਹੁਣ ਨਕਲੀ
ਸੱਦਾ ਸਾਨੂੰ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਦਿੰਦੈ।
ਆਜ਼ਾਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ
ਕਿਉਂ ਗੁਲਾਮ ਹੋਈਏ ਤੇਰੇ।
ਅਸਾਂ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਇੱਥੇ
ਲਾਵਾਂਗੇ ਦੂਰ ਕਪਰੇ ਡੇਰੇ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਕੱਚੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਪੱਕੇ ਕਰ ਲਏ
ਚਿਤੀਆਂ, ਕਬੂਤਰ ਸਾਰੇ ਰੁੱਸ ਗਏ।
ਚੀਂ ਚੀਂ, ਗੁਟਗੂੰ ਵਾਲੇ ਚੋਹਲਰ ਮੁੱਕੇ
ਰੈਣ ਬਸੇਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁੱਸ ਗਏ।
ਸਿਆਣਿਆਂ ਬੰਦਿਆਂ, ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਨੂੰ
ਰੁੱਖਾਂ ਨੇੜੇ ਪੱਕੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਟੰਗ ਕੇ
ਦਿੱਤਾ ਸੱਦਾ ਮੁੜ ਚੋਣਕਾਂ ਲਾਉਣ ਨੂੰ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਝੱਖੜ-ਝੋਲੇ ਤੇਜ਼ ਹਵਾਵਾਂ
ਜਦ ਵਗੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਠੱਕਾ,
ਪੰਛੀ ਮਰਨ ਅਨੇਕਾਂ ਠੰਡ ਵਿਚ
ਕਰਦੀ ਹੈ ਕੁਦਰਤ ਧੱਕਾ।
ਬੱਤਖ, ਮੋਰਨੀ ਅਤੇ ਟਟੀਹਰੀ
ਤਿਤਰੀ ਅਤੇ ਬਟੇਰੀ,
ਆਂਡੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਧਰਤੀ ਉਤੇ
ਦੱਸ ਕੀ ਕਰੂ ਹਨੇਰੀ?
ਬਨਾਉਣੀ ਆਲ੍ਹਣੇ ਖੰਭਿਆਂ ਉਤੇ
ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਜੋ ਬਣਾਏ,
ਬੁਲੰਦ ਹੋਸਲੇ ਅਜੇ ਅਸਾਡੇ
ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਪਨਾਏ।

-ਮਾਸਟਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਲੰਮੇ
ਫੋਨ: 925-325-2486

ਧੰਨਵਾਦ ਉਸ ਇਨਸਾਨ ਦਾ
ਜਿਸ ਇਹ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ।
ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਉਸ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ
ਲੱਖ ਲੱਖ ਹੋਵੇ ਵਧਾਈ।
ਟੰਗ ਦਿੱਤੇ ਪੋਲ ਨਾਲ ਪੱਕੇ
ਪੰਛੀਆਂ ਲਈ ਰੈਣ ਬਸੇਰੇ।
ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਜੁਗਾਤ ਲਾਈਏ ਹਰ ਵਿਹੜੇ,
ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਰੋਣਕ ਹੋ ਜਾਊ
ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ।

-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਫੋਨ: 718-640-6660

ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਘਰ ਬਣਾ ਦਿਓ ਭਾਵੇਂ
ਜਨੌਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਜ਼ਾਦ ਪੰਥੇਰ।
ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਕਦੀ ਪਿੰਜਰਿਆਂ 'ਚ
ਲੈ ਡੱਕਾ ਡੱਕਾ ਫਸਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਚ
ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਤੁਝੀ ਦੇ ਕੁੱਪ ਵਾਂਗ।
ਦੇ ਆਂਡੇ ਉਸੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਕੁਨਬਾ।
ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਬੰਦਿਆਂ 'ਚ
ਬਣਾਏ ਘਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ।
ਅੱਜ ਘਰ ਇਥੇ ਕੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਤੇ।
ਮੌਸਮ ਬਦਲਦਾ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਂਦੇ।
ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਮੁਸਾਫਿਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਜ਼ਾਦ ਹੁੰਦੇ।

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੇਸਾਂਝ

ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ. ਸੀ. (ਅਵਤਾਰ ਗੋਦਾਰਾ): ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਸਬੰਧੀ ਭਰਵਾਂ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ

ਦੋ ਦਿਨ ਚੱਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਸਫਲ ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਅਟਲਾਂਟਾ ਨਿਵਾਸੀ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਲਾਲੀ) ਨੇ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਟੁਕਾਂ,

ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਦਾ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਅਤਿ ਰੋਚਕ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਪੰਡਾਲ ਨੇੜੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਸਮਰਥਕ ਝੰਡੇ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਤੇ

ਘੋੜਾ ਬੱਧੀ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਵਾਰੀ

ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਏਨੀ ਵੱਡੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਦਿਲ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਯੂ. ਐਸ. ਕੈਪੀਟਲ, ਲਿੰਕਨ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਤੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਮਾਨੂਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੋਈ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਥਾਨ ਵੇਖਣ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ

ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਇੱਜ ਸਜਾਇਆ ਕਿ ਸਰੋਤੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਸਟੇਜ ਨਾਲ ਬੱਝੇ ਰਹੇ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ 'ਯੂਐਨਾਈਟਿਡ ਪੋਪੋਲਜ਼' ਦੇ ਰੂਹ-ਏ-ਰਵਾਂ ਰਾਜ ਨਿੰਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ

ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਟੈਂਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ।

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਿੱਪੀਜੀਅਮ ਵੈਸਟਰਨ ਅਰਲਿੰਗਟਨ ਗੇਟ ਵੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਵੀ ਸਿੰਘ, ਇਕਤਦਾਰ ਚੀਮਾ, ਸਿੰਧੂ ਦਮਦਮੀ ਅਤੇ ਹਰਸਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਸੁਆਲ-ਜੁਆਬ ਸੈਸ਼ਨ ਭਰਵਾਂ ਰਿਹਾ। ਰਵੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਸਥਾ 'ਖਾਲਸਾ ਏਡ' ਵਲੋਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ

ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਲਈ ਬਹੁਤਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਮਦਦ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦਾ ਨਾ

ਧਰਮ ਵੇਖਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਨਸਲ ਤੇ ਨਾ ਰੰਗ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ 'ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ-ਸਿੱਖੋਂ' ਕਾ ਗੁਰੂ, ਮੁਸਲਮਾਨੋਂ ਕਾ ਪੀਰ' ਦਸਦਿਆਂ ਇਕਤਦਾਰ ਚੀਮਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰਹਿਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਕੀਦਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਹਿਬਰ ਸੀ। ਸਿੰਧੂ ਦਮਦਮੀ ਨੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਮੁੜ ਉਭਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਜਟਿਲਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ' ਜਿਹੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਹਰਸਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਭਰੂਣ ਹਤਿਆ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੱਸਦਿਆਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ 'ਚ ਵੀ ਇਸ ਬੁਰਾਈ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਫੜਨ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਡਾ. ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਸ਼ਬਦ' ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ।

ਅਮਰੀਕਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜਥਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ।

'ਯੂਐਨਾਈਟਿਡ ਪੋਪੋਲਜ਼' ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੇ ਕਰੀਬ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਚੱਲੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਲੰਗਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰਵੀ ਸਿੰਘ (ਖਾਲਸਾ ਏਡ), ਡਾ. ਇਕਤਦਾਰ ਚੀਮਾ (ਯੂ. ਐਨ. ਓ.), ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸਿੱਖ ਰਿਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ), ਸਿੰਧੂ ਦਮਦਮੀ (ਉਘੇ ਲੇਖਕ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਕਰਮੀ), ਹਰਸਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਲੇਖਕ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਐਕਟੀਵਿਸਟ) ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸ. ਨਿੰਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਤੇ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਨਾ ਸਕੱਤਰ। ਸਾਰੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੂਰ-ਦੂਰੇਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਆਈ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਵੇਖਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਚਲ ਰਹੇ ਰਸ ਭਿੰਨੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਪਿੱਠ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਦੂਜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਕਈ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ 'ਪੰਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ' ਦਾ ਏਨਾ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ

ਮਿਸ਼ਨ ਚੰਦਰਯਾਨ: ਭਾਰਤ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਣ ਤੋਂ ਖੁੰਝਿਆ

ਬੰਗਲੁਰੂ: ਪੂਰਾ ਮੁਲਕ ਜਦੋਂ ਸਾਹ ਰੋਕੀ ਚੰਦਰਯਾਨ-2 ਦੀ ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਧੁਰੇ 'ਤੇ 'ਸਾਫਟ ਲੈਂਡਿੰਗ' ਦੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਸੀ ਤਾਂ ਐਨ ਆਖਰੀ ਮੌਕੇ ਲੈਂਡਰ ਵਿਚ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਪੈਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਬੰਗਲੁਰੂ ਵਿਚਲੇ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲੋਂ ਸੰਪਰਕ ਟੁੱਟ ਗਿਆ।

ਇਸਰੋ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੇ. ਸਿਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਪਤਾਘ ਵਾਰ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਸਤਹਿ ਤੋਂ ਮਹਿਜ਼ 2.1 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਕਰਮ ਲੈਂਡਰ ਨਾਲੋਂ ਸੰਪਰਕ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਇਸਰੋ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਲੈਂਡਿੰਗ ਦੇ ਆਖਰੀ 15 ਮਿੰਟਾਂ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਲੈਂਡਰ ਨੇ ਇਸ ਪਤਾਘ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਤਾਂ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਆਖਰੀ ਪਲਾਂ 'ਚ ਇਸ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 'ਵਿਕਰਮ' ਲੈਂਡਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਸਵੀਰਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਦੀ ਆਸ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਰੋ ਸਮੇਤ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੈਂਡਰ ਵਿਕਰਮ ਦੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਤਹਿ 'ਤੇ ਉਤਰਨ ਵਾਲੇ ਪਲ ਦੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕ ਸੀ। ਇਸਰੋ ਨੇ ਮਿਸ਼ਨ ਚੰਦਰਯਾਨ ਦੇ ਅਹਿਮ ਪੜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਲੜੀਵਾਰ ਟਵੀਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੰਦਰਯਾਨ-2 ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕਰੋੜਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਹਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਸੀ। ਇਸਰੋ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੇ. ਸਿਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਲ ਦੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਸਭ ਕੁਝ ਯੋਜਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। 'ਵਿਕਰਮ' ਲੈਂਡਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੜਕੇ ਭੇਡ ਤੋਂ ਢਾਈ ਵਜੇ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਸਤਹਿ 'ਤੇ ਉਤਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਜਦੋਂਕਿ ਰੋਵਰ 'ਪ੍ਰਗਿਆਨ' ਨੇ ਮਿਥੇ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਕਰਮ ਦੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਮਗਰੋਂ ਸਵੇਰੇ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਾਢੇ ਛੇ ਵਜੇ ਵਿਚਾਲੇ ਲੈਂਡਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਫਟ ਲੈਂਡਿੰਗ ਨੂੰ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ, ਇਸਰੋ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਵੈੱਬਕਾਸਟ ਅਤੇ ਯੂ-ਟਿਊਬ, ਫੇਸਬੁੱਕ ਤੇ ਟਵਿੱਟਰ 'ਤੇ ਲਾਈਵ ਵਿਖਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ

ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ 'ਤੇ ਮਾਣ: ਮੋਦੀ

ਬੰਗਲੁਰੂ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇਸਰੋ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦਿਲ ਨਾ ਛੱਡਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਗਿਆਨ, ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਰੋ ਦਾ ਸਫਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸਰੋ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਸਫਰ ਲਈ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਟਵੀਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਮਤ ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਆਸਵੰਦ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁਲਾੜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਾਂਗੇ।

60 ਸਾਲਾਂ 'ਚ 40% ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਚੰਦਰਮਾ ਮਿਸ਼ਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਚੰਦਰਯਾਨ-2 ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਦੇਸ਼ ਗਮਗੀਨ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰ ਗਲਤੀ ਕਿੱਥੇ ਹੋਈ? ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਪੁਲਾੜ ਏਜੰਸੀ ਨਾਸਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ 6 ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚੰਦਰਮਾ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ 60 ਫੀਸਦੀ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਨਾਸਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ 109 ਚੰਦਰਮਾ ਮਿਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 61 ਸਫਲ ਰਹੇ ਅਤੇ 48 ਅਸਫਲ।

ਆਨਲਾਈਨ ਕੁਇਜ਼ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਜੇਤੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਸਮੂਹ ਵੱਲੋਂ ਲੈਂਡਰ 'ਵਿਕਰਮ' ਦੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਸਤਹਿ ਵੱਲ ਆਖਰੀ ਸਫਰ ਨੂੰ ਇਸਰੋ ਦੇ ਟੈਲੀਮੈਟਰੀ ਟਰੈਕਿੰਗ ਤੇ ਕਮਾਂਡ ਨੈਟਵਰਕ (ਆਈ.ਐਸ.ਟੀ.ਆਰ.ਏ.ਸੀ.) ਰਾਹੀਂ ਅੱਖੀਂ

ਵੇਖਿਆ। 1471 ਕਿਲੋ ਵਜਨੀ 'ਵਿਕਰਮ' ਦਾ ਨਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੁਲਾੜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਪਿਤਾਮਾ ਡਾ. ਵਿਕਰਮ ਏ. ਸਾਰਾਬਾਈ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਹ ਮਿਸ਼ਨ ਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਰੂਸ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਚੀਨ ਪਿਛੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੌਥਾ ਮੁਲਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਘੇ ਵਕੀਲ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ 95 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇਹੱਦ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਪਰਾਧਕ ਕੇਸ ਲੜੇ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਹੱਤਿਆ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਨੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਹੇਸ਼ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। 14 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੋਧੀ ਰੋਡ ਸਮਾਜਾਨਘਾਟ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਧੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਧੀ ਰਾਣੀ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਦਾ 2011 ਵਿਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਬੇਟੇ ਜਨਕ ਦੀ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ 2004 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਲਖਨਊ ਸੀਟ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਚੋਣ ਲੜੇ।

ਜੇਠਮਲਾਨੀ 2010 ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਰਹੇ। ਸਿੰਧ

ਸੂਬੇ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਵਿਚ 1923 'ਚ ਜੰਮੇ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਨੇ 17 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਵਕੀਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਕੇ.

ਐਮ. ਨਾਨਾਵਤੀ ਕੇਸ ਵਿਚ ਹਾਸਲ ਹੋਈ। ਜੈਸਿਕਾ ਲਾਲ ਹੱਤਿਆ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਸੂਖਵਾਨ ਆਗੂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਮਨੂ ਸਰਮਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦਾ ਕੇਸ ਲੜਿਆ। ਉਹ ਸੋਹਰਾਬੁਦੀਨ ਕੇਸ ਵਿਚ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਨੀਮੇਤੀ, ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਤੇ ਜੈਲਲਿਤਾ ਦੇ ਕੇਸ ਵੀ ਲੜੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵੀ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ, ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ: ਸਰਨਾ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਨੂੰ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਅਟਾਰੀ ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦ ਰਸਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਔਕਾਫ ਬੋਰਡ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਇਥੇ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਨੇ ਕੀਤਾ। 28 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕ ਪਿਆਓ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਨਗਰ

ਕੀਰਤਨ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਵਾਹਗਾ ਰਸਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿਣਗੇ। ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਗਵਰਨਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚਣਗੇ।

ਸ. ਸਰਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਔਕਾਫ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪੱਤਰ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮ: ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚਾਲੇ ਮਤਭੇਦ ਉਭਰੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਮੰਚ ਤੋਂ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸਫਲ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਉਲੀਕਣ ਸਬੰਧੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਾਂਝੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ

ਕੋਈ ਵੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਨਾ ਪੁੱਜਾ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਦੋ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਸੱਦੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦੋ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵਜੋਂ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ

ਕੌਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਜਥੇਦਾਰ ਤੇਤਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਂਝੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਬਾਬਾ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਵਜੋਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਦੋ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜੁਲਾਈ ਅਤੇ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦੋ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। 14 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨਾ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਮੀਟਿੰਗ 6 ਸਤੰਬਰ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਕਿ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਯਤਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਤੇਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 1999 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚਾਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸੱਭੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮਨਾਈਆਂ। 1999 'ਚ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ 300 ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮੌਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਮਗਰੋਂ 2004 ਵਿਚ ਮਨਾਈਆਂ ਦੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੰਚ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਸਾਂਝੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਖੋਟੀ: ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਹੀ ਮੰਚ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਲਈ 5 ਮੈਂਬਰੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਵਿਖੇ ਹੋਈ, ਜਿਸ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤਰਫੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਤੇਤਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬਾ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ 2 ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਖੋਟੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ ਮੌਕੇ ਆਪਣੀ ਚੌਧਰ ਜਮਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੇ ਦੋਸ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜੇ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਉਲੀਕਣ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੰਤਰੀਆਂ

ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਮੰਚ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਤੋਂ ਭੱਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵ ਚ ਨ ਬ ਧ ਤ ਾ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਨੀਅਤ ਉਤੇ ਸ਼ੱਕ...

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕੌਮੀ ਬੁਲਾਰੇ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਸਾਂਝਾ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਠੀਕਰਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਿਰ ਭੰਨਣ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੌਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੋਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ, ਚਿੰਠੀਆਂ ਭੇਜਣ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ ਅਤੇ ਚੁੱਪੀ ਧਾਰ ਰੱਖੀ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ, ਜਲ-ਵਾਸਪਾਂ ਦਾ ਬਸੇਰਾ, ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਭਰਮਣ, ਧੁੱਪ ਤੇ ਛਾਂ ਦੀ ਲੁਕਣਮੀਟੀ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਅਕਾਰਾਂ ਦੀ ਧਰਾਤਲ। ਪਲ ਪਲ ਬਦਲਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਬਦਲੋਟੀਆਂ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ, ਪੌਣ-ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼, ਹਵਾ ਸੰਗ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਹੁੰਗਾਰੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁੰਗਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹਵਾ ਦੇ ਨਾਮ ਹੁੰਦੀ ਜੀਵਨ-ਨਮੀ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ, ਨਿਰੰਤਰ ਗਤੀਸ਼ੀਲ, ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਅੱਖ-ਮਿਚੋਲੀ, ਅੰਬਰ ਦਾ ਓਹਲਾ, ਧੁੱਪ ਨੂੰ ਝਾਤ ਅਤੇ ਫਿਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ। ਇਹ ਸੰਵਾਦ ਸਿਰਫ ਪੌਣਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਣਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦੇ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ ਧਰਦੀ, ਜਦ ਕਦੇ ਵੀ ਮੈਂ ਸੈਰ ਕਰਦਿਆਂ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਪੇਤਲੀ ਜਿਹੀ ਬੱਦਲੀ ਨੂੰ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਬਣਿਆ ਦੇਖਦਾ। ਇਹ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਸਾਵਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੈਗਮ, ਬਾਰਸ਼ ਦਾ ਸੁਖਦ-ਸੁਨੇਹਾ, ਮੇਰਾਂ ਦੀ ਰੁਣਝੁਣ ਦੀ ਆਮਦ ਅਤੇ ਬਿਰਖਾਂ 'ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀਘਾਂ ਲਈ ਪਲੇਨਾ ਸੱਦਾ-ਪੱਤਰ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਚਿਤਰਣ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਹਿਣ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਧੁੱਪਾਂ-ਛਾਂਵਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਹਿਮ ਪੱਖ। ਇਹ ਧੁੱਪਾਂ-ਛਾਂਵਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਸਦੀਵ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਪਲ ਪਲ ਬਦਲਦੀਆਂ। ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਂ, ਅਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਘਣਾਪਣ। ਇਹ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਵਿਚਲੀ ਬਣਤਰ, ਗਤੀ ਅਤੇ ਅਕਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ। ਇਹ ਸੂਰਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ। ਸੂਰਜ ਨੇ ਤਾਂ ਸਦਾ ਚਮਕਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਛਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਧੁੱਪ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕਤੀ ਵਿਚ ਲੈਣਾ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਅਕਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬਦਲਦੇ ਨੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੇ ਸਬੰਧ। ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਤੇਵਰ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਗਿਰਗਿਟੀ ਰੰਗ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਬਾਰਸ਼ ਬੂੰਦਾਂ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਕਿੰਜ ਕਰੇਗੇ? ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਵਾਂਗ ਛਲਾਵਾ ਹੁੰਦੇ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੀ ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸੰਗਮ, ਹਾਸਿਆਂ ਤੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝ, ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਤੇ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਵਿਚਲਾ ਅਸਾਵਾਂਪਣ ਅਤੇ ਪਨਪਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਤੇ ਤਿਤਕਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ-ਕਰਣ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਢਲਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਸਾਡਾ ਨਸੀਬ ਬਣਦੇ। ਕਦੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੂਰਜ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਕਦੇ ਤਿਰਛੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਸਾਡੇ ਦਰ ਦੀ ਦਸਤਕ ਬਣਦਾ। ਕਦੇ ਸਰਘੀ 'ਚੋਂ ਫੁੱਟਦੀ ਲੋਅ ਅਤੇ ਕਦੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਉਗਮ ਰਹੀ ਗਹਿਰ। ਕਦੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਚੋਗ-ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਣ ਲਈ ਉਡਾਰੀ। ਕਦੇ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਵਰਗੀ ਮਧੁਰਤਾ ਪਹਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ 'ਚ ਉਗਮਦੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਰਹਿਰਾਸ ਵਰਗੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਬੋਟ-ਚਹਿਕਣੀ ਬਣਦੀ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ, ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੜਪ। ਵਾਹੋ-ਦਾਹੀ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕਾਹਲ। ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਲੋਚਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪਨਪਦੀ ਏ ਤਰਸਣ, ਬਰਸਣ, ਵਰਸਣ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਮਿਲਾਪ ਕਾਰਨ ਸੁਖਨ ਅਤੇ ਸਕੂਨ ਵਿਚਲੀ ਲੱਜਤ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਕਦੇ ਕਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਵੀ ਤਾਰੀ ਹੁੰਦੀ। ਮਨ ਕਦੇ ਅੰਬਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਕਦੇ ਧਰਤ ਸੰਗ ਲਿਪਟਣ ਲਈ ਕਾਹਲ। ਕਦੇ ਤੁਰਨ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ, ਕਦੇ ਠਹਿਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕਾਮਨਾ। ਕਦੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਹੁਲਾਸ ਤੇ ਚਾਅ ਦੀ ਮਹਿਕ ਅਤੇ ਕਦੇ ਬੇਗਾਨਗੀ, ਦਿਲਗੀਰੀ ਤੇ ਦਰਦ ਭਰੀ ਆਹ ਕਾਰਨ ਖੁਦ ਦੀ ਗੁੰਮਸੂਦਗੀ। ਕਦੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਚਾਅ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵਿਛੜਨ ਦੀ ਉਦਾਸੀ। ਕਦੇ ਮਨ ਪਰਵਾਸੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਹੁਲਾਸੀ। ਕਦੇ ਖੁਦ ਤੋਂ ਖੁਦ ਤੀਕ ਦਾ ਸਫਰ ਮੁਕਾਉਣ ਦੀ ਚੇਸਟਾ। ਕਦੇ ਖੁਦ ਵਿਚ ਸਿਮਟ ਜਾਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ। ਕਦੇ ਖੁਦ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦੀ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋਚਾ। ਕਦੇ ਖੁਦੀ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਆਸ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਹੁੰਛਾਪਣ ਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਔਕਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਜਰੂਰ ਕਰਦਾ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਨੇਹੇ ਅਚੇਤ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਧਰਦੀ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸਦੀਵ ਨਹੀਂ। ਪੀੜਾ, ਗਮ, ਦਰਦ, ਚਸਕ, ਇਕੱਲ, ਉਡੀਕ, ਦੁੱਖ, ਸੁੱਖ, ਹਾਸਾ, ਖੇੜਾ, ਅਮੀਰੀ, ਗਰੀਬੀ,

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਨੂੰ ਵਾਚਦਿਆਂ...

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਕਾਵਿ-ਰੰਗ ਇੰਨਾ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰਤਕ ਹੈ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ! ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਹਰਫਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਸ਼ਬਦ, ਬੋਲੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਅਬੋਲ ਵੀ, ਗੁੰਗੇ ਵੀ ਤੇ ਸ਼ੋਰਗੁਲ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ, ਸੁਰਬੱਧ ਵੀ ਅਤੇ ਉਗੜ ਦੁੱਘੜੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਲੋੜ, ਰੂਪ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ‘ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ।” ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, “ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਆਪ ਮਾਰੇ ਤਾ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਸੂਝੈ॥ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਆਸਥਾ ਨਾਲ ਅੰਤਰੀਵ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਤਮਕ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਅਪਨਾਈਏ।” ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਛੋਟੀ ਬਦਲੋਟੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਖਸੀਅਤ ਦੇ ਵੱਖੇ ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਵਿਖਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੀ ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸੰਗਮ, ਹਾਸਿਆਂ ਤੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝ, ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਤੇ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਵਿਚਲਾ ਅਸਾਵਾਂਪਣ ਅਤੇ ਪਨਪਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਤੇ ਤਿਤਕਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ-ਕਰਣ।...ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਵੀ ਹੁੰਦੇ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਧੁੱਪਾਂ ਅਤੇ ਛਾਂਵਾਂ ਪਾ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਹਨਾ ਹੈ, “ਐ ਮਨਾਂ! ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਬੱਦਲੀ ਤੋਂ, ਕਾਹਤੋਂ ਵਰੇਸ ਗਵਾਈ। ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰ ਕੇ, ਜੱਗ ਦੀ ਖੱਟ ਵਡਿਆਈ। ਘੁੱਪ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਸਰਘੀ ਬਣ ਜਾ, ਕਰ ਲੈ ਕਿਰਨ-ਕਮਾਈ।” -ਸੰਪਾਦਕ

ਵੱਡਾਪਣ, ਛੋਟਾਪਣ, ਰੁਤਬੇ, ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਆਦਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸਦੀਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵਕਤ ਕੁਝ ਦਾ ਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇ? ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਜੁੜੇਗੇ ਤਾਂ ਵਖਤਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਮੋਢੇ ਤੁਹਾਡਾ ਮੋਢਾ ਬਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣਗੇ। ਧਨ, ਮਰਤਬੇ, ਮਹਿਲ-ਮਾੜੀਆਂ ਜਾਂ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਬੇਵਫਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ, ਪਰ ਸੁੱਚੇ ਸਬੰਧ ਕਦੇ ਵੀ ਦਗਾ ਨਹੀਂ ਕਮਾਉਂਦੇ। ਉਹ ਜੀਵਨੀ ਮੰਝਧਾਰ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਬੇੜੀ ਅਤੇ ਚੱਪੂ ਬਣ ਕੇ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉਂਦੇ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਇਹ ਵੀ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵਿਚ ਜੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਗਲੇ ਪਲ ਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇ? ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਕੱਲ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਅੱਜ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੱਲ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਇਸ

ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਤੇ ਕਦੇ ਜਲ ਹੀਣ ਪੌਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਦੀ ਇਕ ਬੱਦਲੀ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਤ੍ਰਿਹਾਈ। ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਕੋਲੋਂ, ਜਲਵਾਸ਼ਪ ਮੰਗਣ ਆਈ। ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਅਲਖ ਜਗਾ ਕੇ, ਜਾ ਝੋਲੀ ਉਸ ਫੈਲਾਈ; ਤਾਂ ਬੱਦਲਾਂ ਨੇ ਮੋਹ ਦੇ ਬੱਝਿਆਂ, ਲੱਪ ਕਣੀਆਂ ਦੀ ਪਾਈ। ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਨੇ ਦਾਤ ਝੋਲੀ ਦੀ, ਰੱਕਤ ਨੂੰ ਵਰਤਾਈ। ਧਰਤੀ ਹੱਸੀ ਤੇ ਬਿਰਖ ਵੀ ਮੌਲੇ, ਕਾਇਨਾਤ ਮੁਸਕਰਾਈ। ਤੇ ਅੰਬਰ ਵੰਨੀਂ ਦੇਖ ਕੇ ਬੋਲੇ, ਬੱਦਲੀ ਸੁੱਚੀ ਕੁੱਖ ਦੀ ਜਾਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਸਤਕ ਉਤੇ ਚਮਕੇ, ਬੰਦਗੀ ਭਰੀ ਦਾਨਾਈ। ਐ ਮਨਾਂ! ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਬੱਦਲੀ ਤੋਂ, ਕਾਹਤੋਂ ਵਰੇਸ ਗਵਾਈ। ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰ ਕੇ, ਜੱਗ ਦੀ ਖੱਟ ਵਡਿਆਈ। ਘੁੱਪ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਸਰਘੀ ਬਣ ਜਾ, ਕਰ ਲੈ ਕਿਰਨ-ਕਮਾਈ। ਰੋਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ

ਰੁਸ਼ਨਾਉਣਾ ਤੇ ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਬਾਰਸ਼ ਧਰਤ-ਵਿਹੜੇ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਰਮਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰਨਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ। ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਿਰਫ ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲ ਸਕਦੇ ਹੋ; ਪਰ ਕਿਰਨਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਕਿਰਨਾਂ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਚਾਨਣ ਤੇ ਹਨੇਰ ਦਾ ਆਭਾ ਮੰਡਲ। ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਮਿਠਤੀ ਗੁਫਤਗੂ। ਆਪਸੀ ਸੂਖਮ ਸੰਪਰਕ ਤੇ ਇਸ ਸੰਪਰਕ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਰੋਇਆ, ਨਿਵੇਕਲਾ ਅਤੇ ਨਵੀਨਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਨਵੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਸਰਜਮੀ ਬਣਦਾ। ਦਿਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਸਹੱਦਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰਨਾਂਵਾਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੀ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ, ਮਨ ਦੇ ਅੰਬਰੀ ਉਡਦੀ, ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਝੁੰਗਿੰਦਾ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਣ ਤੋਂ ਆਕੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੂਖਮ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਉਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਬਰ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਪਰਦਾਦਾਰੀ 'ਚ ਲਿਪਟਿਆ, ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ। ਕੂੜ, ਕਪਟ ਤੇ ਕੁਸੱਤ ਵਿਚ ਉਲਝ ਕੇ ਨਿਰਾਰਥ ਹੋ ਰਹੀ ਜੀਵਨ-ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਸਫਰ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਫਰ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਅਸਫਰ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਫਰ ਵਿਚ ਪੈਂਡਾ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦਾ, ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਸਾਡੀ ਹੋਣੀ ਬਣਦੀ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਦੀ ਬੇਹੁਪੀ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਮਿੱਤਰਾਂ

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਨੇਹੇ ਅਚੇਤ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਧਰਦੀ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸਦੀਵ ਨਹੀਂ। ਪੀੜਾ, ਗਮ, ਦਰਦ, ਚਸਕ, ਇਕੱਲ, ਉਡੀਕ, ਦੁੱਖ, ਸੁੱਖ, ਹਾਸਾ, ਖੇੜਾ, ਅਮੀਰੀ, ਗਰੀਬੀ, ਵੱਡਾਪਣ, ਛੋਟਾਪਣ, ਰੁਤਬੇ, ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਆਦਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸਦੀਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵਕਤ ਕੁਝ ਦਾ ਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇ? ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਜੁੜੇਗੇ ਤਾਂ ਵਖਤਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਮੋਢੇ ਤੁਹਾਡਾ ਮੋਢਾ ਬਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣਗੇ। ਧਨ, ਮਰਤਬੇ, ਮਹਿਲ-ਮਾੜੀਆਂ ਜਾਂ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਬੇਵਫਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ, ਪਰ ਸੁੱਚੇ ਸਬੰਧ ਕਦੇ ਵੀ ਦਗਾ ਨਹੀਂ ਕਮਾਉਂਦੇ। ਉਹ ਜੀਵਨੀ ਮੰਝਧਾਰ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਬੇੜੀ ਅਤੇ ਚੱਪੂ ਬਣ ਕੇ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉਂਦੇ।

ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜੀਵਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੀਵਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਸੁਕਰਗੁਜਾਰੀ ਨੂੰ ਮਨ ਦੀ ਬੀਹੀ ਵਿਚ ਫੇਰੀ ਲਾਉਣ ਦਿਓ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਵੀ ਹੁੰਦੇ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਧੁੱਪਾਂ ਅਤੇ ਛਾਂਵਾਂ ਪਾ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧੁੱਪਾਂ-ਛਾਂਵਾਂ ਸੰਗ ਜਿਉਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਜਾਂ ਉਲਝਾਉਣ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਬਾਤ ਪਾ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਨੂੰ ਨੀਝ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲ ਰਹੇ ਅਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ ਵੱਸੇ ਅਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇਣਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਕੁਝ ਅਕਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਬਜ਼ਰਗ ਜਾਪਦੇ, ਕੁਝ ਪਿੰਡ ਦੀ ਫਿਰਨੀ 'ਤੇ ਉਗੀਆਂ ਹਵੇਲੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰਨਾਂਵਾਂ, ਕੁਝ ਖੂਹਾਂ 'ਤੇ ਉਗੇ ਪਿੱਪਲਾਂ ਵਰਗੇ, ਕੁਝ ਮੌਣ 'ਤੇ ਦੀਵਾ ਜਗਾਉਂਦੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ, ਕੁਝ ਹੁੰਦਲਹੇਤ ਉਮਰ ਦਾ ਝਉਲਾ, ਕੁਝ ਬਚਪਨੇ ਦਾ ਓਹਲਾ, ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਆਦਿ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਸੁਚਾਰੂ ਅਤੇ ਉਸਾਰੂ ਰੁਝੇਵਾਂ ਦੇ ਜਾਂਦੇ, ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਅਕੇਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਹਵਾ ਸੰਗ ਆੜੀ, ਹਵਾ ਦੇ ਬੁੱਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦਸ਼ਾ, ਫਿੱਕੀ ਤੇ ਗਾੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਸੀਰ ਅਤੇ ਤਕਦੀਰ। ਕਦੇ ਕਪਾਹ ਦੀਆਂ ਫੁੱਟੀਆਂ ਜਿਹੀ ਤੇ ਕਦੇ ਸੁਰਮਈ ਭਾਅ, ਕਦੇ ਕਾਲੇ ਛਾਹ ਬੱਦਲਾਂ

ਹੁੰਦਲੀਆਂ ਸੋਚਾਂ, ਤੇ ਹਰ ਵਿਹੜੇ ਰੁਸ਼ਨਾਈ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ, ਮਨ ਦੀ ਜੂਹੇ ਇਹ ਵੀ ਧਰਦੀ ਕਿ ਧਰਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਣ ਵਾਲੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਪਲ ਕੁ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ। ਆਖਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਰਤ ਦੀ ਪਨਾਹ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ। ਅੰਬਰ ਨੂੰ ਛੁੱਹਦਿਆਂ, ਸੂਰਜ ਸੰਗ ਸਾਂਝ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਅਤੇ ਧੁੱਪ ਨਾਲ ਖੁਦ ਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾਉਂਦਿਆਂ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਪਲ ਦੀ ਉਮਰ। ਫਿਰ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਆਪਣਾ ਵਜੂਦ ਗਵਾ ਬਹਿੰਦੀ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਕਿਰਨ-ਕਾਫਲੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਹਨੇਰ 'ਚ ਲਪੇਟਣਾ ਅਸੰਭਵ। ਆਖਰ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਨੇ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਹਟਾ, ਧਰਤ ਨੂੰ

ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਜਿੰਦ-ਅਯਾਬੀ। ਬੇਸ਼ਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਿਆ ਕਮਲਾ ਮਨ ਬੈਰਾਗੀ। ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਪਲ ਤਾਂ ਬਣ ਗਏ ਜੀਵਨ-ਜੋਤ, ਜਿਸ ਅਹਿਲ ਪਏ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਤੋੜੀ ਆਣ ਖੜੋਤ। ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਸਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ ਮਹਿਕ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਪਈਆਂ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਟਹਿਕ। ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਬਣ ਜਦ ਜੀਵਨ-ਦਾਨੀ ਦਿਤੀ ਦਸਤਕ ਦਰੀ, ਤਾਂ ਬਰਕਤ-ਹੀਣ ਖੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਮਤ ਦਾਤ ਵਰੀ। ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਤਨ ਦੀ ਮਿੱਟੀ, ਤਨ ਨੇ ਸਦਾ ਹੰਢਾਉਣੀ, ਤਨ-ਤੰਦੂਰ ਤਪਾਉਂਦੇ ਤਪਾਉਂਦੇ ਸਾਹ ਦੀ ਰੋਟੀ ਪਾਉਣੀ। ਇਹ ਰੋਟੀ ਜਦ ਫੱਕਰਾਂ ਹਾਰੀ ਗਲੀਏ ਫੇਰੀ ਪਾਵੇ, ਤਾਂ ਸੱਗਵੀਆਂ ਸੱਭੇ ਨਿਆਮਤਾਂ, ਮਨ-ਜੂਹੀਂ

ਚਿਰਾਗ-ਡਾਰ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਵਰਤਾਵੇ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ, ਰੱਕਤ ਦੇ ਨਾਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੂੰਦਾਂ ਵੀ ਕਰਦੀ, ਜੋ ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ, ਪਿਆਸਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ-ਨੈਣੀਂ ਆਈ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਨੂੰ ਪੂੰਝਦਾ, ਮੁੱਖਤੋਂ ਦੇ ਨਾਂ ਖੇੜਾ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਦੀਵਤਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਰਮ-ਜਾਚਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਕਰਦਾ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ, ਤਰਜ਼ੀਹਾਂ, ਤਕਦੀਰਾਂ, ਤਮੰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤਾਘਾਂ ਲਈ ਵਰਦਾਨ। ਤਰਕੀਬਾਂ ਲਈ ਤੀਖਣਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰਨਤਾ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦੀ ਪੁਰਵਾਈ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ, ਇਕ ਤਾਂ ਅੰਬਰ ਵਿਚ ਉਡਾਣ ਭਰਦੀ, ਪਰ ਇਕ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਮਾਰੂਥਲੀ ਰੇਤ-ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਵੀ ਉਭਰਦੀ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਦਿੱਖ ਇਕਸਾਰ, ਪਰ ਇਕ ਦੀ ਹੈ ਅੰਬਰ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਧਰਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈ ਪਿਆਰੀ। ਇਕ ਹਵਾਵਾਂ ਦਾ ਹੁਲਾਰਾ ਤੇ ਦੂਜੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਮੋਹ 'ਚ ਗੁੰਨੀ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਹਵਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ, ਹਸਤੀ ਅਤੇ ਸੂਰਤ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੀਆਂ।

ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ-ਅੰਬਰ ਵਿਚ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਬਣ ਕੇ ਪਰਵਾਜ਼ ਭਰਨੀ, ਪੌਣ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਮਾਣਨੇ, ਸੂਰਜੀ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਕਲੋਲ ਕਰਨਾ, ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਬੂੰਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਮਾਨਤ ਸਮਝ ਕੇ ਅੰਤਰੀਵ ਨੂੰ ਤਰ ਕਰਨਾ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੂਖਮਤਾ ਅਤੇ ਸੁੱਚਮਤਾ ਦਾ ਸਚਿਆਰਾਪਣ ਮਨ ਦਾ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਵੀ ਇਕ ਮਨ-ਲੋਚਾ, ਜੋ ਅੰਬਰ 'ਚ ਹੀ ਆਲ੍ਹਣਾ ਪਾਉਂਦੀ। 'ਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੰਨ੍ਹੇਤੀ ਚੜ੍ਹਦੀ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੁਫਤਗੂ ਕਰਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਬਦਲੋਟੀਆਂ, ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਸਾਂਝਾਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦੀਆਂ, ਕਦੇ ਹੱਸਦੀਆਂ, ਕਦੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀਆਂ, ਕਦੇ ਚੁੱਪ ਤੇ ਕਦੇ ਸ਼ੌਰ ਉਪਜਾਉਂਦੀਆਂ, ਕਦੇ 'ਕੱਲੀ' 'ਕੱਲੀ, ਕਦੇ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਬੁਰਮਟ, ਕਦੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਂਦੀਆਂ, ਕਦੇ ਕਿਰਨਾਂ ਲਈ ਰਾਹ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ, ਕਦੇ ਕਿਰਨ ਫੁਲਕਾਰੀ, ਕਦੇ ਹਨੇਰ ਦੀ ਸਵਾਰੀ, ਕਦੇ ਅਹਿਲ, ਕਦੇ ਰਫਤਾਰ, ਕਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਕਦੇ ਨਿਰਾਕਾਰ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਤਰਦੀ ਤਾਂ ਬਾਰਸ਼ ਦਾ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ, ਪਰ ਇਹ ਨਿਰਾ ਛਲਾਵਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਨੂੰ ਸੰਘਣੇ ਬੱਦਲ ਬਣ ਕੇ ਬਾਰਸ਼-ਬੂੰਦਾਂ ਬਣਨ ਲਈ ਲੰਮਾ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਫਿਰ ਇਹੋ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਬਰਕਤਾਂ ਦੀ ਬਹਿਸ਼ਤ ਬਣਦੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਾਵੇਂ ਸੁੱਚਮ, ਸਮਰਪਣ ਅਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਕਰਦੀ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ, ਤੁਹਮਤਾਂ, ਤਿਕਤਮਬਾਜੀ, ਤੁਅੱਲਕ ਜਾਂ ਤੰਗਦਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇਹ, ਤ੍ਰੇਹ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਦੀ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਤਾਂ ਇਕ ਬਿਰਖ ਬੀਜ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੁੰਦੀ, ਜੋ ਫੁੱਟ ਕੇ ਬਿਰਖ ਬਣਦਾ, ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਵੰਡਦਾ। ਆਪਣੀ ਪਾਕ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਧਿਰ, ਕਬੀਲੇ ਜਾਂ ਹੱਦ-ਸਰਹੱਦ ਤੀਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਲਈ ਵੀ ਸਾਰਾ ਅੰਬਰ ਆਪਣਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਲਈ ਅੰਬਰ, ਧਰਤ, ਪੌਣ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੰਡ ਵੰਡਾਈ ਦੇ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ, ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਸਭ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੂੰਦਾਂ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਮੰਗਦੀ।

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਜਿਹੀ ਸੋਚ ਮਨ ਦੇ ਬਹੁਹੀਂ ਜਰੂਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਆਉਣ 'ਤੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਸੁਪਨੇ, ਸਾਰਥਕਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਮ ਹੋਣਾ ਲੱਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਬਹਾਨਾ ਬਣਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ।

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਬੱਚੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਤੇ ਵਿਦਰੋਹ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਤੂਲ ਫੜ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਤੇ ਉਲਾਰ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਪਿਰ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੋ ਲੀਡਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪਿਰ ਵਜੋਂ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਾਜਿਸ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਮਹਿਜ਼ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਆਹ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰਾ ਕਸੂਰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ ਦਾ। ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਲਈ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਰ ਤੋਂ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ

ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਪੱਖੀ ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਏ ਵਲੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹਾਲ ਪਾਰਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜੰਗ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਤਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਿਰ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਭਾਂਬੜ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਪਿਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਘੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋ ਰਹੀ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਪਿਛੇ ਉਸ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹੱਥ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀ, ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਡਰੱਗੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਿਉਂ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਇਸਲਾਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤਿਵਾਦ ਉਧਾਲੇ ਅਤੇ ਡਰੱਗ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ।

ਅਸਲ ਮੁੱਦਾ ਕੀ ਹੈ: ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪ੍ਰੇਮ

ਵਿਆਹ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਇੱਕ ਕੌੜੀ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ਼ੋਰ ਉਮਰ ਦੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹੋ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਨਾਹੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਦੂਜੀ ਕੌੜੀ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਬੱਚਾ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਮਾਪੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਦ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਦੀ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਵਿਆਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਹਰੋਂ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਹਿਣ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖਿਦਮਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ 'ਕਾਫਰ' (ਗੈਰ ਮੁਸਲਿਮ) ਦੀ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਵੱਡਾ ਸੁਆਬ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਖਾਸ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਲਕ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਲੜਕਾ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੜਕੀ ਦਾ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਨੰਦ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਦੁੱਭਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਗੱਲ ਉਹ ਸਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਸਤੀ ਦੀਆਂ ਡੀਂਗਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੱਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੇਖੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੁਣ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਜੀਆਂ ਤੋਂ ਮੰਗਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੱਕ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਿਮ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਉਸ ਦੀ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਕਰ ਦੇਣ?

ਇਤਿਹਾਸਕ ਤਜਰਬਾ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ: ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਸਾਹਿਬ ਦਾ 550ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਜੱਗ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੇ ਸਾਥੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸਨ, ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭਾਈ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ, ਨਿਮਾਜ਼ ਜਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਜਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲਿਆ ਸੀ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਈ ਮੀਆਂ ਮੀਰ, ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਸਢੌਰੀਆ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਾਹੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਿੱਖੀ ਕਿਸੇ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ।

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਰਬ ਵਿਚ ਡਰਾਇਵਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਉਹ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਕਸਰ ਹੀ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵੇਰਾਂ ਤਾਂ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਿਨ ਕਟੀ ਕਰਨੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬੋਲ੍ਹੇ-ਬਹੁਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਕੱਟਤਪੱਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਅਖੌਤੀ ਸਾਧ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਕਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰੋ; ਜਦਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਤੋਂ ਅਖੌਤੀ ਉਚੀ ਕੁਲ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਰੱਜ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਭਾਰਤ 'ਚ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਇਹ ਗੱਲ ਐਲਾਨੀਆਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਚਰਚਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਮੁਸਲਿਮ ਬੇਟੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਕੇ ਘਰੋ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਸ ਰਹੇ

ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਖਤੇ ਵਰਗੇ ਡੈਮਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ-ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਿੱਖ ਅਕਸਰ ਹੀ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਸ਼ ਕਿਤੇ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਵੀ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਥੇ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਦੇ ਬੋਲਬਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਧੌਂਸ ਵਿਚ ਨਾ ਜੀਣਾ ਪੈਂਦਾ।

ਬਾਹਰੀ ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਹੀ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ: ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝੇ। ਇਹ ਬੀਬੀ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਨ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੀਬੀ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਲੇਖਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜੂਝ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੁਸਲਿਮ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਫਿਰਕੇ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰੁਤਬਾ ਉਂਜ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੋੜੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਆਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬੱਚੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਬੇਟੀ ਦਾ ਇਹ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਤੇ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾਲੇਗੀ। ਇਸ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਕਵੇਲ ਧਰਮ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਵਿਚ ਪਏ ਪਾਏ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਝੇ ਸਗੋਂ ਅਜੋਕਾ ਧਰਮ ਕਿਵੇਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝੇ।

ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਅਸਲੇ ਬਾਰੇ ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ, ਜਾਂ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾਂ ਜੰਮਿਆ ਪਰਵਾਰਿ ਭਲਾ ਭਾਇਆ॥ ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ

ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ॥ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਕਥਨ ਹੈ, We are not human beings having spiritual experience. We are spiritual beings having human experience.

ਭਾਵ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਮਹਿਜ਼ ਸਰੀਰਕ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਜੋ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਰੂਹਾਨੀ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਰੂਹਾਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਮਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਲਈ ਰੂਹਾਨੀ ਸਾਂਝ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ! ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਫਿਰਕੂ ਟਕਰਾਓ ਲਈ ਭੜਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੁਤਾਬਕ ਰੰਗ, ਨਸਲ, ਜਾਤ ਅਤੇ ਫਿਰਕੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਨ ਕੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਇੱਕ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਨ। ਨਾ ਤਾਂ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਫਿਰਕਾ ਜਾਂ ਧਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੱਬ ਦਾ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਪੰਜ ਦੂਤ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰੇਪੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਭ ਮਨੁੱਖਤਾ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਮਾਪੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪੈਰੋਂ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲੀ ਧਰਮ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੱਟਤਪੱਥੀ ਗਿਰੋਹ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਧਮਕੀਆਂ, ਡਰੱਗ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਿੱਖ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਖਤਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਨਾ ਉਠਾ ਸਕੇ।

“ਅਜੀਬ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਲਿਖਾ ਕੇ ਲਿਆਇਓ ਯਾਰ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖੀਐ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇੰਜ ਵੀ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।”

ਫਾਰਮਾਸਿਸਟ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨਾ ਆਖ, ਪਰਚੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮਾਲਕ ਨੇ ਪਰਚੀ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, “ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤਾਂ ਸੱਚੀ ਕੋਈ ‘ਅਜੀਬ’ ਡਾਕਟਰ ਹੀ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਡਾ. ਰਾਜੀਵ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇੱਥੇ ‘ਅਜੀਬ’ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦੈ!”

ਦਵਾਈਆਂ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ 500 ਰੁਪਏ ਦੇ ਦੇ ਨੋਟ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “100 ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੋਟ ਦਿਓ।” ਮੈਨੂੰ ਇੰਜ

ਡਾ. ਵਿਕਰਮ ਸੰਗਰੂਰ
ਫੋਨ: 91-98884 13836

ਲੱਗਾ ਸਾਇਦ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਬਿੱਲ ਬਣ ਗਿਐ, ਪਰ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ 500 ਦੇ ਦੇਵੇਂ ਨੋਟ ਵਾਪਸ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ 20 ਰੁਪਏ ਦਾ ਇੱਕ ਨੋਟ ਹੋਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਡਾਕਟਰ ਰਾਜੀਵ ਪੁਰੀ ਜੀ ਦੀ ਦਵਾਈ ਇੰਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਨਾਬ!”

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਕਰ’ਤੀ, ਮੇਰੀ ਘਰੇਲੂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਿੱਟ ਖਾਤਰ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲਈ ਤੁਹਾਡੀ ਲਿਖੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਸਿਰਫ 80 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲ ਗਈਆਂ!”

ਡਾ. ਪੁਰੀ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲੇ, “ਯਾਰ ਤੂੰ ਇਹ ਵੀ ਮਹਿੰਗੀ ਲੈ ਆਇਐ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਗੇਟ ਕੋਲੋਂ ਖਰੀਦੀਂ, ਉਥੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਰੇਟ ਉੱਤੇ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਸਸਤੀਆਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਸਨ। ਚੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜ ਕੇ ਆਈਏ।” ਡਾ. ਪੁਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ

ਡਾਕਟਰ ਅਜੀਬ ਪੁਰੀ

ਮੈਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦੀ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਆ ਗਈ, “ਡਾ. ਰਾਜੀਵ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇੱਥੇ ‘ਅਜੀਬ’ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦੈ!”

ਇਹ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ‘ਅਜੀਬ’ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹਰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ‘ਅਜੀਬ’ ਵਾਪਰਦਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਡਾ. ਰਾਜੀਵ ਪੁਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਡਾ. ਅਜੀਬ ਪੁਰੀ’ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਡਾ. ਪੁਰੀ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਾ ਕਾਰ ਰੱਖੀ, ਨਾ ਸਕੂਟਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਈਕਲ! ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਨੇ, ਪੈਦਲ ਤੁਰਦੇ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਹੱਸਦਿਆਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਬੈਠਾ, “ਤੁਹਾਡੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਸਾਈਕਲ ਗਿਫਟ ਕਰਨੈਂ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੱਸਦਿਆਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, “ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੀਂ, ਪਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਵੀ ਗਿਫਟ ਕਰ ਦਵੀਂ।”

ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ?”

“ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ...” ਉਹ ਬਸ ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਅੱਧਾ ਮੀਲ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਦੀ ‘ਪਰ...’ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਦੀ ਆਪੇ ਸਮਝ ਆ ਗਈ। ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਪੈਦਲ ਤੁਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰੀਬ ਪੰਜਾਹ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਮਿਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ, ਕਈਆਂ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਏ। ਡਾ. ਪੁਰੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, “ਹੁਣ ਲੱਗਾ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਰ, ਸਕੂਟਰ ਅਤੇ ਸਾਈਕਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੋ ਹੱਥ ਨੇ, ਜੇ ਇਹ ਦੋ ਹੱਥ ਮੈਂ ਕਾਰ, ਸਕੂਟਰ ਅਤੇ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੈਂ ਕਿਹੜੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਦੇਵਾਂਗਾ?” ਇੰਨਾ ਆਖ ਕੇ ਉਹ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਡਾ. ਪੁਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਆਦਤ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇਰੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਨੇ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਤੇ ਝੁਕ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਵੱਡੇਰੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ

ਡਾ. ਰਾਜੀਵ ਪੁਰੀ

ਹੱਥ ਜੋੜਨਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਹੱਥ ਜੋੜਦੇ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਪਤੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾ ਕੇ ਹੱਸਦੇ ਨੇ।”

ਡਾ. ਪੁਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਪਤੈ! ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪਤੈ ਕਿ ‘ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ’ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮਰੀਜ਼ ਹਨ। ਇਲਾਜ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਕਦੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦੈ ਕਿ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਗਿਆ, ਬਸ ਇੰਨੀ ਗੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ

ਨਿਭਾ ਰਿਹਾਂ, ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਜੋੜ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾਂ!”

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਛੱਡ ਪੁਰੀ, ਹੁਣ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ! ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੇਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਹੈ, ਐਸ ਕਰ, ਘੁੰਮ ਦੇਖ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਰੀ।”

ਡਾ. ਪੁਰੀ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਬਹੁਤ ਘੁੰਮ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਖ ਵੀ ਲਈ ਇਹ ‘ਬਿਮਾਰ ਦੁਨੀਆਂ’ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹਾਂ!”

ਡਾ. ਪੁਰੀ ਨਾਲ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਕਦਮ ਤੁਰੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਚਹੇਤਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ‘ਸਰਜਰੀ’ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਹੀਓਂ ਉਹ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ‘ਅਜੀਬ’ ਜਿਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਹ ਦੀ ਸਟਾਲ ਤੋਂ ਚਾਹ ਪੀ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਚਾਹ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਪਰ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਨੇ 10 ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੋਟ ਜਬਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਨੋਟ ਮੈਂ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਾਂਗਾ ਜੀ, ਇਹ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਹੈ।”

ਸੁਣ ਕੇ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨੋਟ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਆ ਲੈ।”

ਉਹ ਬੋਲਿਆ, “ਨਹੀਂ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿੱਤੇ ਇਹ 10 ਰੁਪਏ ਹੀ ਮੇਰੇ ਲਈ 10 ਲੱਖ ਵਰਗੇ ਨੇ!” ਉਸ ਆਮ ਜਿਹੇ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਦੀ ਇਹ ‘ਖਾਸ’ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਸਰ ਤੁਹਾਡੇ ਚਹੇਤੇ ਕਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨੇ!”

ਅੱਜ ਲੋਕ ਜਿੱਥੇ ਆਪਣੀ ਦੌਲਤ, ਮਹਿੰਗੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ, ਕਾਰਾਂ, ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਕੋਲ ਸਿਵਾਏ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ‘ਦਿਖਾਵਾ’ ਕਰ ਸਕਣ! ਇੱਕ ਵਾਰ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਨੇ ਅਜੀਬ ‘ਦਿਖਾਵਾ’ ਕੀਤਾ! ਕਾਫੀ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਕੰਮ ਲਈ ਇੱਕ ਦਫਤਰ ਦੇ ਬਾਬੂਆਂ ਕੋਲ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਗੇੜੇ ਲਾਉਣੇ ਪੈ ਗਏ। ਅਖੀਰ ਥੱਕ

ਹਾਰ ਕੇ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦਫਤਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਦਫਤਰ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗੇ, “ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰਾਨ ਕਦੀ ਖੁਦ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੇ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਕਰਵਾਵਾਂ ਜੀ?”

ਦਫਤਰ ਮੁਖੀ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਛੱਡ ਕੇ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਮੈਨੂੰ ਪਤੈ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਹੀਂ ਲਈ, ਮੈਂ ਜਦੋਂ 15 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾਇਆ, ਸਗੋਂ ਮੇਰੇ ਗਰੀਬ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੀ ‘ਆਸ’ ਨੂੰ ਵੀ ਬਚਾਇਆ ਸੀ।”

ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲਟਕਿਆ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਉਸੇ ਪਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਦੇਖ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਸ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਅੱਜ ਹਰ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਉੱਚੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਇੱਕ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਅਜੀਬ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਵੀ ਅਜੀਬ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਸਾਥੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਕਿ ਤੇਰਾ ਜਿਗਰੀ ਯਾਰ ਆਇਐ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਦੂਜੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਲੈ ਬਈ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਆ ਗਿਆ!” ਮੈਂ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, “ਤੂੰ ਵੀ ਡਾ. ਪੁਰੀ ਜਿਹਾ ਅਜੀਬ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੀਂ!”

ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ‘ਦੁਆ’ ਜਿਹਾ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ‘ਦੁਆ’ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਆਖ ਆਪਣੇ ਜਿਗਰੀ ਯਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੁਰ ਪਿਆ, “ਆਮੀਨ! ਸਾਥੀਓ, ਕਾਸ਼ ਮੈਂ ਵੀ ਡਾ. ਰਾਜੀਵ ਪੁਰੀ ਵਰਗਾ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਡਾ. ‘ਅਜੀਬ’ ਪੁਰੀ!”

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬੀ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ‘ਮੱਕਾ’ ‘ਮਦੀਨਾ’ ਅਤੇ ਸਿੱਖ

ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ (20 ਸਤੰਬਰ 2017) ਵਿਚ ਰੋਹੰਗਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਿਫਿਊਜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ ‘ਡਾਅਨ’ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਰਾਚੀ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਹੰਗਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਅਲੱਗ ਕਾਲੋਨੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਬਰਮੀ ਕਾਲੋਨੀ’ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਹੋਣਾ ਕੋਈ ਮਾਅਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਸਾਹਮਣੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਮੁਹੰਮਦ ਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ‘ਤੇ ਜੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਤਰੀਕ ਦੇਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ 31

ਉਸ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ, “ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਧੀ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਜਾਂ ਤੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।”

ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਵਿਚੋਂ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪੀੜ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, “ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਉਦੋਂ ਕਿਉਂ ਬਾਕੀ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਗਏ?”

ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵੱਲੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਜਾਣ ਲਈ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਦੇ ਪੇਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮਨਾ ਲਿਆ ਕਿ ‘ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਮਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।’

ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਦੇ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ 27 ਤੇ 28 ਅਗਸਤ ਦੀ ਰਾਤ ਵਾਈ ਕੁ ਵਜੇ, ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਗੁੰਡੇ ਘਸੀਟ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਘਰ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਸਭ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਤੋਂ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ‘ਆਇਸ਼ਾ’ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦਾ ਨਿਕਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਅਹਿਸਾਨ ਨਾਂ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੁੜੀ ਨੇ ਨਿਕਾਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਿਕਾਹ ਦੀ ਰਸਮੀ ਜਿਹੀ ਵੀਡੀਓ ਇੰਟਰਨੈਟ ‘ਤੇ ਨਸ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਰਜ਼ੀ ਪੁਛਣ ਵਾਲੇ ਮੌਲਵੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ; ਭਾਵੇਂ ਨਿਕਾਹ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਮੁੰਡਾ ਤੇ ਕੁੜੀ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਡਰਾਮਾ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਤੇ ਕੁੜੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਸ਼ਕ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਿਕਾਹ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਭ ਨੇ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁੜੀ ਡਰੀ ਤੇ ਸਹਿਮੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਉਤਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿਆਰ-ਵਿਆਹ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ।

ਕੁੜੀ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਘਸੀਟ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਲਵੀ ਰੂਪੀ ਸ਼ਖਸ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਇਹ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰੋਂ ਕੋਈ ਜ਼ਵਰਾਤ ਜਾਂ ਨਕਦੀ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਆਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ‘ਤੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕੱਪੜੇ ਜ਼ਰੂਰ ਢੰਗ ਦੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ। ਫਿਰ ਨਿਕਾਹ ‘ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਹੀ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਚੁੰਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਈ ਹੋਣੀ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਲੈ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੁਹਾਰ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵੀਡੀਓ ਸਭ ਨੇ ਦੇਖੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਖੜੀਆਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਚੁੰਨੀਆਂ ਸਿਰ ਉਤੇ ਲਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇਹ ਕੋਈ ਪਹਿਲੀ ਜਾਂ ਆਖਰੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਤੋਂ ਦੇ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪਤੁਈ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਗੁੰਡੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਭਰਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ‘ਅਕਾਲ’ ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲ ਤੋਂ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਨ 2000 ਵਿਚ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਭੂਆ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਗਲੀ ਵਿਚ ਖੋਡਦਿਆਂ ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਕਰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਕੁੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਦਾਰਾ ਉਲ ਲੂਸ਼ਮ’ ਵਿਚ ਭੇਜ

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਿਚ ਇਕ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਇਹੋ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਿਆਹੁਤਾ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ, ਜੋ ਗਰਭਵਤੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਆਹੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਮੁੜ ਨਿਕਾਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਿਚ ਇਹ ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਆਮ ਚੱਲਦੀ ਹੈ।

ਜੈਕੋਬਾਵਾਦ ਵਿਚ ਮਾਰਚ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ-ਸਿੱਖਾਂ, ਸਭ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਵੱਡਾ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕਦਮ ਉਠਾਵੇ। ਉਸ ਭਰਵੇਂ ਇਕੱਠ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਮੁਲਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ; ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਲੂਕ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਨ-ਮਾਲ, ਇੰਜਤ ਅਤੇ ਬਹੂ-ਬੇਟੀਆਂ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ? ਜਨਾਬ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਕਿਉਂ ਤਵੱਜੋ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ?

ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਲੜਕੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਜ਼ਬਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਈਸਾਈ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦੀਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਈਸਾਈ ਲੜਕੀ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਪਨਾ ਲਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਾ ਗਿਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਸਨ, ਅੱਜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਬਰੀ ਧਰਮ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਨਾਬ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਵਿਸ਼ਵ ਕਾਨਫਰੰਸ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਸਮੇਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹੁਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ, ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ‘ਮੱਕਾ’ ਅਤੇ ‘ਮਦੀਨਾ’ ਐਲਾਨਿਆ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ, ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹਸ਼ਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ! ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਾਰੇ ਬੜੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ, ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਲਈ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਉਕਲੀਅਰ ਬੰਬ ਵੀ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਵਗੈਰਾ ਵਗੈਰਾ।

ਪਰ ਕੀ ਜਨਾਬ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਉਹ ਵਰਤਾਰਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜੋ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਹਿੰਦੂ, ਈਸਾਈ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਹਿਮਦੀਆ ਜਾਂ ਸ਼ੀਆ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ, ਨਾਲ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਸਭ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ‘ਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਬਾਗੇਂ ਬਾਗ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਨਾਬ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ‘ਮੱਕਾ’ ਅਤੇ ‘ਮਦੀਨਾ’ ਐਲਾਨਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਮੁਕੱਦਸ ਸਥਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਰਹਿਣਗੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨੇ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨੇ; ਕੋਈ ਐਲਾਨ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ। ਹਰ ਸਿੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰਿਆਂ ਲਈ ਦੋ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ‘ਮੱਕੇ’ ਅਤੇ ‘ਮਦੀਨੇ’ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਖੁਲਾਸਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ

ਇਹ ਗੁੰਡਾ ਗਰੋਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਦੇ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਨਿਕਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਸਿੱਖਾਂ-ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ‘ਤੇ ਵੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਵਾਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹੇ ‘ਨਿਕਾਹ’ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਕੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਕੁੜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਪਨਾਏਗਾ? ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਜ਼ਬਰੀ ਚੁਕ ਕੇ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ‘ਡਾਨ’ ਵਿਚ ਹੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਮੀਰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ‘ਚ ਉਸ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ‘ਉਥੇ ਮੌਲਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਰੁਖ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਉਚਾਈ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਉਦਯੋਗ ਦੀਆਂ ਸਭ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਢਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰ ਸਿਹਤ ਪੱਖੋਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਿਹਤਰ ਹਨ-ਜਨਤਕ, ਨਿਜੀ ਅਤੇ ਐਨ. ਜੀ. ਓ. ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਕਰਕੇ। ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ ਛੱਤਾਂ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਥਾਂ ਮੱਲਣ ਲਈ ਹੋੜ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੁਰਦੇ ਵੀ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ‘ਚ ਅਰਾਮ ਫਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਨਾਬ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਮਕਬੂਜ਼ਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਵਰਤਣ ਤੇ ਉਧਰਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਲੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਹੱਕ ਬਹਾਲ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ।

ਮਲਾਲਾ ਯੂਸਫਜਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸੰਸਥਾ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਡਾਲਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਾਂ ਕੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ, ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਥਾਂ ਥਾਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ

ਵਿਚ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਧੱਕੇ, ਜ਼ਬਰੀ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰੀ ਨਿਕਾਹ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ? ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਮਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਹੱਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਕੂਕ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ ਹੋਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਜੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ, ਪੁਰਸ਼ ਜਾਂ ਔਰਤ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਢਲੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਵੇ। ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮਦਦ ਕਰਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਵਾਇਰਲ ਕੀਤੀ ਵੀਡੀਓ ਨਾਲ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਸਿੱਖ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕੌਸ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ‘ਮੁਸਲੀਆਂ’ ਤੱਕ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿੰਨੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ! ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਬਰੀ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਹੱਕ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਨਾਸਰ ਢਿੱਲੋਂ, ਲਵਲੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਲਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਗਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦੇ ਸਾਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਲੜਨਾ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਜਣੇ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬੀ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਜਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੁਲਕ।

9/11: ਟਵਿਨ ਟਾਵਰ

(ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਹਾਲ)

ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸੋਗ ਪਿਆ
ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਨਾ ਆਈ।
ਤਤਪ ਤਤਪ ਭੁੱਜ ਭੁੱਜ ਮਰ ਗਏ

ਧਮਾਕੇ ਪਿਛੋਂ ਸੜ ਰਹੇ ਟਵਿਨ ਟਾਵਰ

ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਜ ਵੱਜ
ਉਤੇ ਮਲਬਾ ਡਿੱਗੇ ਭਾਰੀ ਅੰਗਿਆਰ
ਵਿਚੋਂ ਲੋਹਾ ਤਿੱਖਾ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਦਾ
ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਸਰੀਰ ਖੂਨੋਂ ਖੂਨ ਕਰਦਾ
ਜੋ ਭੱਜ ਸਕੇ ਭੱਜ ਗਏ।

ਇੰਨਾ ਭਾਰੀ ਵਜਨ
ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਚੱਕ ਨਾ ਸਕਿਆ
ਹੋ ਗਿਆ ਰਾਖੇ ਰਾਖ
ਖੂਨ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦਿੱਤਾ
ਪਿਘਲੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਨਾਲ।
ਜੋ ਬਚ ਨਿਕਲੇ ਅੱਗ ਅਤੇ ਮੌਤ ‘ਚੋਂ
ਮਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ।

ਚੀਕਾਂ ਚਿਹਾੜਿਆਂ ‘ਚ ਜਾਨ ਨਿਕਲੀ
ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ।
ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਹੋ ਗਏ ਭੱਜ ਨਾ ਸਕੇ ਮੌਤ ਤੋਂ।
ਜਦ ਚਾਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਰਿਹਾ ਜੀਣ ਦਾ
ਡਿੱਗੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ।
ਨਾ ਹੱਡੀ ਲੱਭੀ, ਨਾ ਪਸਲੀ ਕੋਈ
ਹੋ ਗਿਆ ਸਭ ਰਾਖੇ ਰਾਖ।
ਸੋਗ ਪਿਆ, ਮਰ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਕਿਰਨ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਆਈ।
ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾ
ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਤਿਵਾਦ?
ਆਪ ਵੀ ਮਰਨਾ, ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰਨਾ।
ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਸੀ?
ਇਕ ਦਫਤਰੀ ਜਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰ
ਸਵੇਰ ਕੋਈ ਭੱਜਿਆ ਕੌਮ ਨੂੰ
ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗਲੋਂ ਲਾਹ ਪਰ੍ਹੇ
ਮੁੜ ਘਰ ਨਾ ਆਇਆ
ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਰਾਹ ਤੱਕਦੇ
ਸੁਪਨਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ
ਅੱਜ ਵੀ ਆਇਆ, ਕੱਲ ਵੀ ਆਇਆ
ਉਮੀਦ ਸੀ, ਹੌਸਲਾ ਸੀ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੋ ਗਈ ਖੇਰੂ ਖੇਰੂ।
ਟਵਿਨ ਟਾਵਰਜ਼ ਨਾਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ
ਪੁਲਿਸ, ਅੱਗ ਬੁਝਾਊ ਸੰਸਥਾ ਬਚ ਗਏ ਜੋ
ਮਰ ਰਹੇ ਕੋਝੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ।
ਟਾਵਰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਬਣ ਖੜ੍ਹਾ।
ਮਰੇ ਜੋ, ਲੱਭਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਦੋਹਾਂ ਦਾ।
ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੁਆਹ ਲੈ ਕੇ
ਸਿਰਫ ਮਨ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸਾ!

—ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ: ਕੁਝ ਯਾਦਾਂ, ਕੁਝ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ

ਇਹ ਵਰ੍ਹਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਲੇਖਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਰ੍ਹਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ (31 ਅਗਸਤ 1919-31 ਅਕਤੂਬਰ 2005) ਨੇ ਕਵਿਤਾ, ਨਾਵਲ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਮਾਲਾਮਾਲ ਕੀਤਾ। 'ਨਾਗਮਣੀ' ਵਰਗਾ ਸਾਹਿਤਕ ਪਰਚਾ ਕੱਢ ਕੇ ਨਵੇਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਪੂਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੌਰ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਛੱਡਿਆ। ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਝਲਕੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਦਿਲਕਸ਼ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੀ। ਮਹਿਜ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਖਿਚ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹਰ ਸਿੱਖਾਂਦਰੂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਖਿਚ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ-ਰਸੀਦੇ ਲਈ ਇਵੇਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹਾ ਵੇਖ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਸੀ' ਲਿਖਣ ਲਗਿਆਂ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਕੰਬ ਜਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਤਾ

ਨਹੀਂ, ਇਸ 'ਸੀ' ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ 'ਹੈ' ਬਣਾਈ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪਿਛੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੇਵਲ ਪਿਛੇ ਜਾ

ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ

ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਹੈ। ਇਸੇ 'ਤੇ ਕੇਵਲ ਮੇਰੀ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਸ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਹਥਲਾ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਰਨ ਵਾਂਗ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ। ਗੱਲ ਕੋਈ 1970 ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਦ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇਵ ਭਾਰਦਵਾਜ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਚਾਅ ਵੀ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸੇ ਨੇ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਤੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਘਰ ਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਆਉਣਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਉਣ ਵਰਗਾ ਅਹਿਸਾਸ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ। ਉਦੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਦੇਸੀ ਘਿਉ ਵਾਂਗ ਅਸਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਉਹ ਦਮ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਹੀਲੂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪਿਛੇ ਘੁਮਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਸਿਨੇਮਾ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ 'ਕੱਟ' ਅਤੇ ਸੀਨ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਹੀ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਕੁ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ। 'ਮੇਰੇ ਸਾਈਆਂ ਜੀ' ਅਤੇ 'ਸੁਨੇਹੜੇ' ਵਿਚਾਲੇ ਜਿਵੇਂ ਠੰਢੇ ਯੁੱਧ ਦਾ ਗਰਮ ਮਾਹੌਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਮ-ਅਕਲ ਰੱਬ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵੱਧ ਨੰਬਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ 'ਸੁਨੇਹੜੇ' ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਧੜਕਦਾ ਸਾਫ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੰਜ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਇਹ ਹੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਈ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਹੱਕ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੋਹਣ ਦੀ ਜਾਹਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਦੀ ਅੰਤਰੀਵੀ ਪਰ ਅਕਰਮਕ ਹਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਥੇ ਸ਼ਬਦ 'ਸ਼ਾਇਦ' ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਲੋਚਾ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਹੱਥ ਹੈ, ਪਰ 'ਅੱਜ ਆਖਾਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ' ਨੂੰ ਕੌਣ ਭੁਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਣ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਭਰਵੇਂ ਗਲੇ ਵਾਲੀ 'ਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਇਹ 'ਵਾਜ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿਵਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿਵਾ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦਾ ਮੌਤ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਵਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਫਹਿਰਿਸਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਕ ਹੋਰ ਸਿਨਮੈਟਿਕੀ ਕੱਟ। ਸੰਮਤ 1975, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 25 ਹੋਂਝ ਖਾਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਘਰ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਇਮਰੋਜ਼ ਦਾ ਵੱਧ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਘਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤਦਾ ਅਤੇ ਸਜਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਪੀ. ਜੀ. (ਪੇਅਇੰਗ ਗੈਸਟ) ਹੋਵੇ। ਇਸ ਵਾਰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਸਹਿਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੰਨੂ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਵੀ। ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਘੜੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਅਜੇ ਵੀ ਤਾਜ਼ਾ ਹੈ, ਇਮਰੋਜ਼ ਦੀ ਬਣਾਈ ਚਾਹ ਵਾਂਗ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਜਾਵਟੀ ਸੀਜੇ 'ਤੇ ਲਿਖੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰ ਵਾਂਗ 'ਇਕ ਦਰਦ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਚੁਪ ਚਾਪ ਪੀਤਾ ਹੈ, ਬਸ ਕੁਝ ਨਜ਼ਮਾਂ ਸਨ ਜੋ ਸਿਗਰਟ ਤੋਂ ਰਾਖ ਵਾਕੁਰ ਝਾੜੀਆਂ।' ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਰਾਖਦਾਨੀ ਵਿਚ ਝਾੜ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਚਲੇ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਕੁਕਨੂਸ ਵਾਂਗ ਉਹ ਇਸ ਰਾਖ 'ਚੋਂ ਫਿਰ ਜਿੰਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਸਮੇਤ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਦੇ, ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਰਾਖ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ।

ਅਸੀਂ ਰਾਖਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ। ਇਹ ਧੂਫਦਾਨੀ ਸਾਲ ਸਨ ਅਤੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਕੋਈ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਸੁਣਨ ਦਾ, ਇਮਰੋਜ਼ ਨਾਲ ਗੱਪਸ਼ੱਪ ਦਾ, ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਨ ਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਮੰਗ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ, 'ਨਾਗਮਣੀ' ਲਈ ਲਿਖਣ ਦਾ, ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ-ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲਣ ਦਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੇ ਚਾਹ ਪੀਣ ਦਾ, ਫਿਰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਰੋਟੀ ਖਾ ਆਉਣ ਦਾ, ਉਥੇ ਰਹਿ ਆਉਣ ਦਾ। ਨਾਗਮਣੀ ਲਈ ਲਿਖਣ ਦਾ, ਨਾਗਮਣੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਦਾ, ਨਾਗਮਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਲਦ ਕਰਨ ਦਾ, ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਗਮਣੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਣ ਦਾ, ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬੀ ਖਤ ਉਡੀਕਣ ਅਤੇ ਮਾਣਨ

ਇਮਰੋਜ਼ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ।

ਦਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਕਹੇ ਤੇ ਕੁਝ ਯੂਰਪੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਕਰਨ ਦਾ।

ਕਦੇ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਲੇਖਕ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਲਾਣਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮਕਾਵਾਂ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਰੁਹਬ ਪਾਉਣ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਘਰ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਅੱਡਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਸਰਗਰਮੀ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਉਹ

ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦੀ। ਵਧੀਆ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ। ਨੀਕੋ ਕਜ਼ਾਨਜ਼ਾਕਿਸ ਦਾ 'ਜ਼ੋਰਬਾ ਦਿ ਗਰੀਕ', ਆਇਨਰੈਂਡ ਦਾ 'ਫਾਊਟੇਨਹੈੱਡ', ਹੈਨਰਿਕ ਬੋਅਲ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਤਸਤਾਯੇਵਾ, ਬਲਾਗਾ, ਗਰੋਜ਼ਦਾਨਾ, ਨੈਲੀਸਾਚ, ਯਵਤੂਸ਼ਕ ਅਤੇ ਲੋਰਕਾ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਉਸੇ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਜਾਚ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਤੇ ਦੇਵ ਭਾਰਦਵਾਜ਼ ਹੀ ਸਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸੂਲ ਹਮਜ਼ਾਤੋਵ ਦਾ 'ਮੇਰਾ ਦਾਗਿਸਤਾਨ' ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਿਆ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਬੁੱਕ ਸੈਂਟਰ 'ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਅਣਸਾਹਿਤਕ ਨਾਂ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਛਪ ਕੇ ਆਈ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫਿਕਰੇ 'ਤੇ ਦੇਵ ਭਾਰਦਵਾਜ਼ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪੈ ਗਈ। ਬਸ ਇਹ ਸਤਰ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਾ ਗਈ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਜਦ ਕਦੇ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜੁੜਦਾ, ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਖਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਗਮਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤ 'ਖਤ ਅੰਕ' (ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 'ਕਾਲੇ ਤਿਲੀਅਰ' ਨਾਂ ਥੱਲੇ ਆਇਆ ਸੀ) ਵਿਚ ਛਾਪਣਾ ਚਾਹੇਗੀ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਛਾਪਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਖਤ ਨਵਤੋਜ ਦੇ ਖਤ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਿਮਲੇ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਖਤ ਤੋਂ ਜਿਸ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਉਸ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰਾ ਖਤ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਖਤਾਂ ਵਜੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਨ।

ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਅਤੇ ਭੂਸ਼ਨ ਕੁਝ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਰਹੇ। ਨਾਗਮਣੀ ਦਾ 'ਦੇਖ ਕਬੀਰ' ਅੰਕ ਕੱਢਣਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਭੂਸ਼ਨ ਨੇ ਕਈ ਲੇਖ ਲਿਖ ਲਏ। ਹਰ ਸਵੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪੁੱਛਦੀ- ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੁਣਾ। ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਈ 'ਤੇ ਜੁੱਤੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ,

ਚਲੇ ਗਏ। ਜੇ ਮੈਂ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੋਹਨਜੀਤ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਬਾਬਾ ਨੂਰ (ਸਤਿਦਰ ਸਿੰਘ) ਵੀ ਸੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਆਇਆ ਕਵੀ ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪਤਨੀ ਤੇ ਕਵਿਤਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੀ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਸਿਰਕੱਢ ਬਿਊਟੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਵੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੀ,

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਇਕ ਪੇਂਟਿੰਗ।

ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪਾਸ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਕੁਝ ਕੁ ਵੱਧ ਪੱਕੇ ਅਨਾਰ ਦੇ ਫੂਲ ਵਰਗੀ ਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਰ੍ਹੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਬੜਾ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਯਾਦਦਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸ਼ਾਇਰ ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼ ਵੀ ਉਸ ਉਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ ਵੀ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪਾਸ ਠਹਿਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਟਹਿਲਦੀ ਹੋਈ 'ਨੰਗੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਸਫਰ' ਲਿਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਝੱਟ ਹੀ ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਵੀ ਆ ਗਈ। ਗੱਲ ਕੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਖੂਬਸੂਰਤੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਨਾ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦੀ ਮਹਿਫਿਲ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ, 25 ਹੋਂਝ ਖਾਸ ਵਿਚ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਇਸ ਇਕੱਠ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੀ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਸ ਅਕਸਮਾਤ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਦੇਵ ਆਰਟਿਸਟ ਦੀ ਡੋਰੀਅਨ ਗਰੇ ਟਾਈਪ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦੀ। ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਗੱਲਬਾਤ ਉਥੇ ਜੁੜੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਤੂੰ ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰੇਂਗਾ। ਇਹ ਗੁਫਤਗੂ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਨਾਗਮਣੀ ਵਿਚ ਛਪੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਸਕਰਾਈਬ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਖੂਬਸੂਰਤ ਇਕੱਠ ਖੂਬਸੂਰਤ ਯਾਦਦਾਸਤ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਘਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮੋੜਾਂ, ਸਬੱਬਾਂ ਅਤੇ ਮੌਕਾ ਮੇਲਾਂ ਦਾ ਘਰ ਬਣ ਜਾਣ ਦੀ ਡੋਰੀਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। 'ਕਾਫਲਾ ਇੰਟਰ-ਕੋਂਟੀਨੈਂਟਲ' ਦਾ ਪਲੇਠਾ ਅੰਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੇਵ ਭਾਰਦਵਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਾਦਿਤ ਇਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੰਪਾਦਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ 'ਤੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ: 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ: ਏ ਲਿਵਿੰਗ ਲੀਜੈਂਡ'।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ 1991 ਕੁ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਅਤੇ ਸਹੇਲੀ ਸਾਰਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ ਦੀ ਜੀਵਨੀ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ, 'ਏਕ ਥੀ ਸਾਰਾ।' ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸ਼ਾਇਦ ਅਜੇ ਤੀਕ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜਦ ਮੈਂ ਘਰ ਆ ਕੇ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਛਿਲਤ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ

ਧਸ ਗਈ। ਕਈ ਦਿਨ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਪੀੜ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਸਾਰਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ ਦਾ ਦੁਖ ਘੁੰਮ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਝੱਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੀਕ ਕੇਵਲ ਫੁਟਕਲ ਅਨੁਵਾਦ ਹੀ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਇੰਜ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਕੰਮ ਵੱਡਾ ਚੈਲੇਂਜ ਸੀ। ਉਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੈਰਾਇਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਛਾਪਣ। ਜਦ ਮੈਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਮੁਕਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਾਪੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਅਦਾਰੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੋ, ਅਨੁਵਾਦ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗੈਰ-ਅਨੁਵਾਦੀ ਉਣਤਾਈਆਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪੰਕਚੂਏਸ਼ਨ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਯੂਸੇਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਉਥੇ ਨਾ ਛਪ ਸਕੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਸੀ। ਫਿਰ

ਕੁਝ ਸੋਧਾਂ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਡੀ. ਕੇ. ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ ਨੇ 1993 ਵਿਚ ਛਾਪੀ। ਇਸ ਦਾ ਰਾਇਲਟੀ ਕਾਂਟਰੈਕਟ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਲ 10% ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੀ-ਅੱਧੀ ਰਾਇਲਟੀ ਮਿਲਣੀ ਸੀ) ਅੱਜ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦਸਤਖਤ ਵੀ ਹਨ। ਜਦ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਮਾਣ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਯਾਦਾਂ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਯਾਦ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਹੈ। ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦਿਨ ਸਨ, ਸ਼ਾਇਦ 1993 ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ। ਇਸ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪਾਸ ਜਾਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਹਰਭਜਨ ਹਲਵਾਰਵੀ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਗਏ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਲਵਾਰਵੀ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਪਰਚਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀਪਤ ਤਕ ਟੈਕਸੀ 'ਤੇ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਅਸੀਂ ਬੱਸ ਲੈ ਲਈ। ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਰਿੰਗ ਰੋਡ 'ਤੇ ਉਤਰੇ। ਰਾਤ ਦੇ ਕੋਈ ਦਸ ਵਜੇ ਚੁਕੇ ਹੋਣਗੇ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ, ਰੋਹਣੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਕਿਧਰੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਮੇ ਦਾ ਘਰ ਸੀ। ਸੋ, ਅਸੀਂ ਪੈਦਲ ਹੀ ਤੁਰ ਪਏ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਹਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਗਲੇ ਖੰਭੇ ਵਲ ਹੱਥ ਕਰਕੇ ਕਹੇ ਕਿ ਬਸ ਉਸ ਖੰਭੇ ਕੋਲ ਮਾਮੇ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਰਦੇ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਦਸ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹੋਵਾਂਗੇ ਪਰ ਮਾਮੇ ਦਾ ਘਰ ਨਾ ਆਇਆ। ਅਗਲੇ ਚੌਰਾਹੇ 'ਤੇ ਲੇਟ ਨਾਈਟ ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਕੁਝ ਮੀਲਾਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਉਤਰ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਸ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਾਰਸ਼ ਉਤਰ ਆਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਬੁਚਕੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿਸੇ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਨਗਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਤੁਰ ਪਏ। ਸਾਡੇ ਬੈਗ ਹੁਣ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਲੱਗਭੱਗ ਭਿੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਮਾਮੇ ਦਾ ਘਰ ਅਜੇ ਵੀ ਕੁਝ ਦੂਰ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਦੇ ਮਾਮੇ ਦਾ ਘਰ ਆ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਮੇ ਦਾ ਘਰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਅਸੀਂ ਰਿੰਗ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ, ਦੋ, ਤਿੰਨ ਵਾਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਈ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਹਿੰਮਤ ਵਾਲਾ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਡਰ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਦੇ ਰਲੇ ਮਿਲੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕੌਣ?” ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਮਾਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਵਿਚਕਾਰ ਬਾਰਸ਼ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਮਾਮੇ ਦਾ ਘਰ ਹੋਣ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ।

ਥੋਰ ਲੰਮੀ ਗੱਲ ਛੋਟੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਣੀ ਕਿ ਮਾਮੇ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਐਨ ਕੋਲੋਂ, ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੰਨਾ ਕੋਲ ਹੈ, ਸਣੇ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇ, ਹਲਵਾਰਵੀ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਰਾਤ ਦਾ ਮੁਕੱਦਰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਭਿੱਜਿਆ ਬੈਗ ਲੈ ਕੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮਾਮੇ ਦਾ ਘਰ ਆ ਗਿਆ, ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ। ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਵਜੇ ਸਮਾਗਮ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਚਾਰ ਵਜੇ ਦਾ ਅਲਾਰਮ ਲਾ ਕੇ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਸੌਂ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਸਵਖਤੇ ਉਠ ਕੇ ਅਜੇ ਪਰਚਾ ਲਿਖਣਾ ਸੀ।

ਥੋਰ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰਚੇ ਦੇ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਆਪ ਨਾ ਸੌਂ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਪਰ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਆਪ ਪੂਰੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਉਠਿਆ। ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਸੀ। ਜਦ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਵੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਮੀਂਹ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਿਆਂ ਦਸ ਵੱਜ ਗਏ। ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਜਦ ਅਸੀਂ ਆਟੋ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਸਾਢੇ ਦਸ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਦੇਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ, ਪਹਿੰਚ ਗਏ ਸਾਂ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਕਾਦਮੀ ਦੀ ਇਕ ਕੁਝੀ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਰਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਦ ਉਹ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਆਈ ਅਤੇ ਪਰਚਾ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹਲੀਮੀ ਅਤੇ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਬੇਟਾ! ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਰਚਾ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ, ਕਾਗਜ਼ ਕੁਝ ਉਗੜ-ਦੁੱਧਤੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।” ਉਹ ਕੁਝੀ ਚਲੀ ਗਈ।

ਪਰਚਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤਾਂ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪਲੰਦਾ ਜਿਹਾ ਕੱਢ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਰਚਾ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਰਾ ਲੰਮਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਦੇਰ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ, ਵੈਸੇ ਵੀ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇਰ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਵਕਤ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਾਰੇ ਸੰਕੇਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਮੂੰਹ ਜ਼ਬਾਨੀ ਹੀ ਖਾਸ ਖਾਸ ਗੱਲਾਂ, ਜੋ ਮੈਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਦੁਹਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਬਾਨੀ ਕਲਾਮੀ ਅਜਿਹਾ ਠੁੱਕ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਕਿ ਪਰਚਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਵਲ

ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸੁੱਖ ਮਨਾਇਆ।

ਥੋਰ ਗੱਲ ਮੁੱਕੀ। ਅਸੀਂ ਚੌਕ ‘ਤੇ ਆ ਗਏ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ— ਗੁਰਦੇਵ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਗੱਲ

ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੈਗ ਵਿਚ ਦੋ ਲਈ ਥਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਇਕ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੈਗ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁੱਕ ਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾਤਾ ਤੋਂ ਗਿਲਾਸ ਫੜ ਕੇ ਡੇਢ ਪਉਆ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟ ਲਈ। ਸ਼ਰਾਬ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ਾ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਭਿੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਆਟੋ ‘ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਪਾਸ ਉਤਰ ਗਏ। ਆਟੋ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਟੋ ਵਾਲੇ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਟਿੱਪ ਵਜੋਂ ਦੋ ਪੈਂਗ ਵੀ ਦਿਤੇ, ਜੋ ਆਟੋ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮਜਬੂਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਦੇ ਰਲੇ ਮਿਲੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਚਾੜ੍ਹ ਲਏ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਘਰ ਅਜੇ ਵੀ ਕੁਝ ਘਰ ਦੂਰ ਸੀ। ਬੱਦਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਰਸ਼ ਦੇ ਓਹਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅੱਧਾ ਗਿਲਾਸ ਹੋਰ ਪੀ ਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਇਕ ਦੋ ਪੈਂਗ ਮੱਲੋਮੱਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਥੋਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਘਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਰਿੰਗ ਦਿੱਤੀ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਰੋਸ ਵਲੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਆਦਤ ਵਲੋਂ ਘੱਟ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਆਈ ਤਾਂ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਉਹ ਆਖਰ ਬਾਹਰ ਆਈ ਤਾਂ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੀ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਉਹ ਮੁੜ ਮੁੜ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਫੀ ਤੋਂ ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਵਲ ਲਿਆਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਸਥਿਤੀ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਲਗਦਾ ਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪੈਸੇ

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਵਿਤਰੀ ਸਾਰਾ ਸਗੁਫਤਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਮੁਖੜਾ।

ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕਾਫੀ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮਹਿਤਾ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ‘ਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਾਮਨੀ ਦੇ ਕੇ ਮੰਗਵਾ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਝੱਟਪੱਟ ਵਿਕ ਵੀ ਗਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਾ ਹੱਥ ਤੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾ ਕਰਕੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਨਾ ਭੇਜੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਉਹ ਆਪ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਤੋਂ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੁਨਿਆਦ ਕਿ ਦੀਦੀ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਭਿਜਵਾ ਦਿਆਂਗਾ ਜਾਂ ਆਪ ਭੇਜ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਵੀ ਕਦੋਂ ਦੀ ਮੁੱਕ-ਮੁਕਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਬਹਾਨੇ ਬਹੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

ਥੋਰ, ਹੌਸਲਾ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਉਸ ਰੰਮ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੋਤਲਾਂ ਚਾਨਣੀ ਚੌਕ ਤੋਂ ਲੈ ਲਈਆਂ

ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਣ ਦੇ ਰੌਅ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਦੀਦੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਅੰਦਰੋਂ ਇਹ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਪੈਸੇ ਮਰ ਹੀ ਨਾ ਜਾਣ। ਸੋ, ਉਹ ਬਜਿਦ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਠੋਸ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲ ਸਕੇ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਨਿਤਾਤ ਮਜਬੂਰੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੈਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਕਾਲਪਨਿਕ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਖਟਾਈ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਾਹਰਾ-ਜ਼ਹੂਰ ਸੰਤਾਪ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਜਿੱਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੈਸੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਉਗਰਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਰੱਬੋਂ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਧੀਆ ਦਲੀਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਇਹ ਲੜਾਈ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਹਾਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੁਣ ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮਹਿਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉਸ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ

ਗਈਆਂ ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਬੁੱਕ ਸੈਂਟਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਸਨ। ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਤੈਅ ਹੋਈ ਕਿ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਭੇਜਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਜਦ ਤੀਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਪੂਰੇ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਸੋ, ਹੁਣ ਦੀਦੀ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਬਹਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਘਰ ਵਿਚ ਹੁਣ ਹਾਸਿਆਂ ਅਤੇ ਚੁਟਕਲੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਾਲੇ ਠਹਾਕਿਆਂ ਦੀ ਟੁਣਕਾਰ ਪਰਤ ਆਈ ਸੀ। ਦੀਦੀ ਨੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰਿਆ ਹਾਦਸਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਮਤਕਾਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਘਿਉ ‘ਚੋਂ ਮੱਖੀ ਕਢ ਦੇਵੇ; ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਹ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦੀ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਮੂਰਤ ਕੋਈ ਹੋਰ।

ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਇਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਾ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਲੋੜ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਵੇਂ ਵਾਪਰਨ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਸੁਲਘਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੋਈ ਅਣਸੁਖਾਵੀਂ ਘਟਨਾ ਤੋੜ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਤੇਜਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਉਸ ਦਾ

ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘਟਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਘਟਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੱਧ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਜਾਹਰ ਦੂਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਵਸ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਯਾਦਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਹੀ ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਦੀ ਗੱਡੀ ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਸਕੇਗੀ; ਸਾਡੀ ਸਿਮਰਤੀ ਵਿਚ, ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ, ਲਿਖਤੀ ਜਾਂ ਮੌਖਿਕ, ਕਦੇ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਰਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਲਹਿਰ, ਪਰ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਨਾ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਾਲੀ ਹਰੀ ਭਰੀ ਅਮਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਆਪਣੀਆਂ ਚਿੰਨੀਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ‘ਆਮੀਨ’ ਲਿਖਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ।

ਅੱਜ ਮੈਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਫਿਰ ਇਕ ਵਾਰ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਸਦਾ ਲਈ, ਉਸੇ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਦਾਤ ਵਜੋਂ ਮੋੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ... ਆਮੀਨ!

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਚਾਨਣ ਦੀ ਫੁਲਕਾਰੀ

ਚਾਨਣ ਦੀ ਫੁਲਕਾਰੀ ਤੋਪਾ ਕੌਣ ਭਰੇ!
ਅੰਬਰ ਦਾ ਇਕ ਆਲਾ ਸੂਰਜ ਬਾਲ ਦਿਆਂ
ਮਨ ਦੀ ਉਚੀ ਮਮਟੀ ਦੀਵਾ ਕੌਣ ਧਰੇ!

ਅੰਬਰ ਗੰਗਾ ਹੁੰਦੀ ਗਾਗਰ ਭਰ ਦੇਂਦੀ
ਦਰਦਾਂ ਦਾ ਦਰਿਆਉਂ ਕਿਹੜੀ ਘੁੱਟ ਭਰੇ!

ਇਹ ਜੁ ਸਾਨੂੰ ਅੱਗ ਰਾਖਵੀਂ ਦੇ ਚੱਲਿਉਂ
ਦਿਲ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਬਲਦੀ ਚਿਣਗਾਂ ਕੌਣ ਜਰੇ!
ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੀ ਬਾਤ ਮੁਕਾ ਬੈਠੇ
ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਕ ਹਉਕਾ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਕਰੇ!

ਸ਼ੌਂਕ ਸੁਰਾਹੀ

ਇਸ਼ਕ ਪੁਛੇਂਦਾ ਦੱਸ ਨੀ ਜਿੰਦੇ!
ਕੀਕਣ ਦਿਉਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇ?
ਜਿੰਦ ਕਹੇ ਮੈਂ ਸੁਪਨੇ ਤੇਰੇ
ਮਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ।

ਇਸ਼ਕ ਪੁਛੇਂਦਾ ਦੱਸ ਨੀ ਜਿੰਦੇ!
ਕੀਕਣ ਨੈਣ ਰੇਵੰਦੇ?
ਜਿੰਦ ਕਹੇ ਮੈਂ ਲੱਖਾਂ ਤਾਰੇ
ਜੁਲਫ ਤੇਰੀ ਵਿਚ ਗੁੰਦੇ।

ਇਸ਼ਕ ਪੁਛੇਂਦਾ ਦੱਸ ਨੀ ਜਿੰਦੇ!
ਕੀਕਣ ਬਲੇ ਸਵਾਈ?

ਜਿੰਦ ਕਹੇ ਮੈਂ ਆਤਸ਼ ਤੇਰੀ
ਪੱਛੀ ਹੋਠ ਲੁਕਾਈ।

ਇਸ਼ਕ ਪੁਛੇਂਦਾ ਦੱਸ ਨੀ ਜਿੰਦੇ!
ਕੀਕਣ ਵਰ੍ਹੇ ਬਿਤਾਏ?
ਜਿੰਦ ਕਹੇ ਮੈਂ ਸ਼ੌਂਕ ਤੇਰੇ ਨੂੰ
ਸੂਲਾਂ ਦੇ ਵੇਸ ਹੰਢਾਏ।

ਇਸ਼ਕ ਪੁਛੇਂਦਾ ਦੱਸ ਨੀ ਜਿੰਦੇ!
ਘਾਉ ਕਹੇ ਕੁ ਚੰਗੇ?
ਜਿੰਦ ਕਹੇ ਮੈਂ ਰੱਤ ਜਿਗਰ ਦੀ
ਸ਼ਗਨਾਂ ਦੇ ਸਾਲੂ ਰੰਗੇ।

ਇਸ਼ਕ ਪੁਛੇਂਦਾ ਦੱਸ ਨੀ ਜਿੰਦੇ!
ਕਰਮ ਕਹੇ ਕੁ ਕੀਤੇ?
ਜਿੰਦ ਕਹੇ ਤੇਰੀ ਸ਼ੌਂਕ ਸੁਰਾਹੀਉਂ
ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਾਰੂ ਪੀਤੇ।

ਇਸ਼ਕ ਪੁਛੇਂਦਾ ਦੱਸ ਨੀ ਜਿੰਦੇ!
ਕੀਕਣ ਉਮਰਾ ਬੀਤੀ?
ਜਿੰਦ ਕਹੇ ਮੈਂ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਤੋਂ
ਸਦ ਕੁਰਬਾਨੇ ਕੀਤੀ।

ਇਸ਼ਕ ਪੁਛੇਂਦਾ ਦੱਸ ਨੀ ਜਿੰਦੇ!
ਆਸ਼ਕ ਦਾ ਕੀ ਕਹਿਣਾ?
ਜਿੰਦ ਕਹੇ ਤੇਰਾ ਸੱਬਰ ਚੰਗਾ
ਭੱਠ ਖੇਤਿਆਂ ਦਾ ਰਹਿਣਾ।

ਘਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਜੋਗੀ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਕੱਚ ਸੱਚ

31 ਅਗਸਤ 2019 ਨੂੰ ਸਵਰਗੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ 100 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਐਤਵਾਰੀ ਐਕਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਭਰਪੂਰ ਲੇਖ ਛਾਪੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਮਹਾਰਬੀ ਮੈਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਇਮਰੋਜ਼ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ‘ਨਾਗਮਣੀ’ ਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਰਸਾਲਾ ਵੀ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਕੱਢਿਆ। ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ, ਇਕ ਅੱਧ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਏਨਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿੰਨਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਾਲਮ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲੇਖਕ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਲੇਖਕ ਭੀਸ਼ਮ ਸਾਹਨੀ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵੀ ਆਈ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲਾਡ ਨਾਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਮੀਆਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਕੀ ਮੈਂ ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਲਈ ‘ਘਰ ਦਾ ਜੋਗੀ ਜੋਗਤਾ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਜੋਗੀ ਸਿੱਧ’ ਵਾਲਾ ਅਖਾਣ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹਾਂ? ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਜੇ

ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰਸਾਲੇ ਤੇ ਪੱਤਰ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਉਸ ਦਾ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਉਸ ਦੀਆਂ ‘ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ’ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮਹਿਫਿਲਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ‘ਤੇ ਸਜਦਾ ਕਰੇਗਾ ਜਦ ਕੋਈ ਯਾਦ ਫਿਰ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਆਏਗਾ, ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਸ਼ੁਰੂਤਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਡਾਢੀ
ਧੂੜ ਉਜਾਂ ਦੀ ਬੜੀ
ਰੰਗ ਦਿਲ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ
ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਾਏਗਾ,
ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਏਧਰਲੇ ਤੇ ਉਧਰਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਬਣਾਇਆ। ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕਈ ਬੰਦ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੱਸੇ ਹੋਏ ਹਨ:
ਅੱਜ ਆਖਾਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ
ਕਿਤੇ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲ।

ਤੇ ਅੱਜ ਕਿਤਾਬ-ਏ-ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਤੂੰ ਅਗਲਾ ਵਰਕਾ ਫੇਲ।
ਇੱਕ ਰੋਈ ਸੀ ਧੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ
ਤੂੰ ਲਿਖ ਲਿਖ ਮਾਰੇ ਵੈਣ,
ਅੱਜ ਲੱਖਾਂ ਧੀਆਂ ਰੋਂਦੀਆਂ
ਤੇਨੂੰ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹਿਣ।
‘ਅੱਜ ਬੋਲੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਿਛੀਆਂ ਤੇ ਲਹੂ ਦੀ

ਭਰੀ ਚਨਾਬ’ ਆਦਿ ਬੋਲ ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਚੰਗੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਰਸੀਏ ਅਜਿਹੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਕਾਵਿਕ ਉਤਮਤਾ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਹਰਫ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਤਾ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਛੋਟੀ ਵੱਡੀ ਕਵਿਤਾ ਰਚੀ। ਵੱਡੀ ਉਮਰੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਨਾਵਲ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਵੀ ਉਹੀਓ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਨਾਵਲ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਕੇ ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ—ਰੂਸੀ, ਡੱਚ, ਬੁਲਗਾਰੀਅਨ, ਪੋਲਿਸ਼, ਸਪੇਨਿਸ਼, ਅਲਬੇਨੀਅਨ, ਚੀਨੀ, ਜਪਾਨੀ, ਹੰਗੇਰੀਅਨ, ਰੋਮਾਨੀਅਨ, ਉਜ਼ਬੇਕ, ਜਰਮਨ, ਡੈਨਿਸ਼, ਮੈਕਡੋਨੀਅਨ, ਯੂਕਰੇਨੀਅਨ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਕਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੇ ਡਾਕਟਰੇਟ ਦੀ ਆਨਰੇਰੀ ਡਿਗਰੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ

ਦਰਜਨਾਂ ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਖੋਜ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਪੀਐਚ. ਡੀ. ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਦੇਣ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਗਿਆਨਪੀਠ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੂਚੀ ਦਰਜ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕਾਲਮ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਸਰਹਿੰਦ ਤੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਖੰਨਾ ਮੰਡੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਦੇ ਆਰੀਆ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਮੈਂ ਮਿਡਲ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ 70 ਸਾਲ ਪਹਿਲੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਝਲਕ ਪਵੇਗੀ, ਪਰ ਛੇ-ਸੱਤ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੇ ਫਲਾਈ ਓਵਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਖੰਨਾ ਤਾਂ ਕੀ, ਭੱਟੀਆਂ, ਬਾਹੇ ਮਾਜਰਾ, ਲਿਬੜਾ ਆਦਿ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਹਾਈਵੇਅ ਕਿੰਗ ਢਾਬੇ ਉਤੇ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲਈ ਰੁਕਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਰਤਾਵੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿੰਗ ਢਾਬਾ ਕਿਹੜੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ?

ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ‘ਖੰਨਾ’ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਮੁੜ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਲਿਬੜਾ ਕਿੱਧਰ ਹੈ? ਉਸ ਦਾ ਉਤਰ ਸੀ, ‘ਲਿਬੜਾ ਤਾਂ ਪਿੰਡੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜੀ।’ ਭਾਵ ਮੇਰੇ ਵਾਲਾ ਖੰਨਾ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਭੱਟੀਆਂ,

ਨਿੱਕ
ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

Sandhugulzar@yahoo.com

ਕੋੜੀ ਤੇ ਬਾਹੋਮਾਜਰਾ ਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲਿਬੜਾ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਬੋਲੇ ਮਧੋਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫੇਰੀ ਚੇਤੇ ਆ ਗਈ। ਉਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਸੜਕਾਂ ਵੀ ਭੋਰੀਆਂ ਹਨ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸਫੈਦੇ ਦੇ ਰੁੱਖ ਤਾਂ ਕੀ, ਨਿੰਮ ਤੇ ਕਿੱਕਰਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਲਈ ਮੁਰਦਾਬਾਦ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੀਏ ਤੇ ਕਿਸ ਲਈ ਜ਼ਿਦਾਬਾਦ?

ਅੰਤਿਕਾ: ਜਗਵਿੰਦਰ ਜੋਧਾ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਵਹਿਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਣਾ ਭਾਂਡਾ ਫਲਕਣ ਲੱਗਾ। ਪੌਣ ਕੰਧਾਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਡਿਆ ਅੱਕ ਕੱਕੜੀ ਦਾ ਅਦਨਾ ਫੰਬ, ਅਸਮਾਨਾਂ ਸੰਗ ਜਿੰਦਣ ਲੱਗਾ।

ਸ਼ਬਦ—ਮੂਲ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਵਿਲਫਰੈਡ ਫੰਕ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਮਰਾ, ਕਮਰਾ ਤੇ ਚੈਂਬਰ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਕਮਰੇ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਾਮਰੇਡ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇੱਕੋ ਚੈਂਬਰ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਚੰਮ। ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ ਕਾਮਰੇਡ ਤੇ ਚੰਮ ਦਾ ਅਰਥ ਮਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹਨੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੈਮਰਾ ਵੀ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਬੰਦ ਅਤੇ ਹਨੇਰਾ ਕਮਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੈਨਜ਼ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਰੋਸ਼ਨ ਅਕਸ ਕਲਿੱਕ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕੈਮਰਾ ਅਜਿਹੀ ਵੱਡੀ ਕਾਢ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਨਵ ਜਗਤ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਇਨਕਲਾਬ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਬਿਨਾ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ; ਜਿਵੇਂ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹਨੇਰੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ ਹੋਵੇ; ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕੈਮਰਾ ਅਸਲੀਅਤ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਰੰਗ ਅਤੇ ਕਲਰ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਰਥ ਲੁਕੇਤਾ ਅਤੇ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਰੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸਲੀਅਤ

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋ.)
ਫੋਨ: 91-94175-18384

ਲੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਲਰ ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਕੈਮਰਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਛਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਜਕੜ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਉ ਛਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ 'ਭਾ' ਅੱਗ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਰੋਸ਼ਨੀ। ਭਾ ਦੇ ਸਗੋਤੀ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਫੌਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਅੱਗ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ। ਫਾਸਫੋਰਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੀ। ਫਾਸ ਤੋਂ ਹੀ ਫੋਟੋ ਸ਼ਬਦ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਰੋਸ਼ਨੀ ਫੋਟੋਨ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ ਤੇ ਫੋਟੋ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੈ। ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੇ ਰੰਗ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਨੇ 'ਕੁਝ ਸੋਖ ਜਿਹੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਹੈ' ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਖਿਆ।

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਨੌਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਕਿਤੇ ਲਾਟਰੀ ਪਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੈਮਰਾ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਉਹ ਇੰਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਕਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਨਿਕਲ ਆਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕੈਮਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੇਟ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵਗਦੀ ਨੈਤੀ ਕੰਢੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਵਗਦਾ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੇਰ ਨਾਲ ਦਰਿਆ ਪਿੱਛੇ ਹਟਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਜਿਹੀ ਇਹ ਨੈਤੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਈਂ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਹਾੜੀਏ ਇਸ ਨੂੰ ਕੂਲੂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਾਲੇ 'ਕਰੀਕ' ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਤਲੁਜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਉਸੇ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਸਤ ਦੁਆਬ ਨਹਿਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਏਨਾ ਕੁ ਪਾਣੀ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਡੰਗਰ ਪਾਣੀ ਪੀ ਸਕਣ ਤੇ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਿਆਣੇ ਮੱਝਾਂ ਨਹਾਉਂਦੇ, ਨੱਚਦੇ, ਟੱਪਦੇ, ਮੱਛਰਦੇ ਤੇ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਮੁੜ ਮੁੜ ਚਿੱਕੜ 'ਚ ਲਿੱਬੜ ਕੇ, ਪਾਣੀ 'ਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਸਾਡੀ ਮਨਪਸੰਦ ਖੇਡ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵੀਂ ਡੂੰਘੇ ਡੁੰਮ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜੋ ਇੰਨੇ ਡੂੰਘੇ ਸਨ ਕਿ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਡਰ ਅਤੇ ਸੋਗ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲਾ ਭਾਗ ਨੈਤੀ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਰ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਵਾਕਿਫਕਾਰ ਘਰੇ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਚਾਹ ਪੀਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿੰਦਾ, "ਚਲੋ ਨੈਤੀ 'ਤੇ ਘੁੰਮਣ ਚੱਲੀਏ।" ਸਾਡੇ ਲਈ ਨੈਤੀ ਸਾਡਾ ਪਿਕਨਿਕ ਸਪੋਟ ਅਰਥਾਤ

ਕੈਮਰਾ ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਕਲਚਰ

ਬੀਚ ਹੀ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਘੁੰਮਣ ਜਾਣਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਵੱਡੀ ਨਿਆਮਤ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੱਲੇ ਨਾਲ ਪੁਣ ਕੇ ਪੀ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਸਾਂ।

ਹੁਣ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੱਕੀ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕਦੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਾਹ ਕੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਰਲਾ ਲਈ ਹੈ; ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕਦੀ ਨੈਤੀ ਵੀ ਸੀ। ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਹੀ ਪੁਲ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇ।

ਹਾਂ, ਕੈਮਰੇ ਵਾਲਾ ਦੋਸਤ ਤੇ ਮੈਂ ਨੈਤੀ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ। ਉਹ ਰੀਲੂ ਅਸੀਂ ਧੁਆਈ ਤਾਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦੇਖ ਦੇਖ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਇੰਜ ਲੱਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਫਿਲਮ ਸ਼ੂਟ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਧਰਮਿੰਦਰ ਹੋਈਏ।

ਐਮ. ਏ. ਦੌਰਾਨ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਕੋਡਕ ਦਾ ਵੰਨ ਟੈਨ ਕੈਮਰਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਮੈਂ ਕਾਲ ਖਾਧਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਤੇ ਬੁਟੈਨੀਕਲ ਗਾਰਡਨ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਕੈਮਰੇ 'ਚ ਕੈਦ ਕਰ ਲਈ। ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਵੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਚੰਦ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੂਟੇ।

ਕਿਸੇ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਉਹ ਕੈਮਰਾ ਕਿਤੇ ਰੱਖ ਬੈਠਾ ਤੇ ਉਹ ਅੱਖ ਦੇ ਫੇਰ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਕੋਈ ਥਰੂ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਕੈਮਰਾ ਕਿਸੇ ਈਰਖਾਲੂ ਦੀ ਨਜ਼ਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਕਈ ਦਿਨ ਕੈਮਰੇ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚਲੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਸਦਮੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਆ ਸਕਿਆ।

ਅੱਠ ਦੱਸ ਸਾਲ ਹੋਏ, ਮੇਰੇ ਭਾਣਜੇ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਕੋਡਕ ਦਾ ਡਿਜੀਟਲ ਕੈਮਰਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਨੇ ਟ੍ਰਿਪ 'ਤੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਲੈ ਜਾ, ਪਰ ਇਹ ਗੁਆਚ ਜਾਣੈ।' ਰਾਤ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਜੇਬ 'ਤੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ, 'ਗਿਆ ਕੈਮਰਾ', ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਅੰਦਰਲੀ ਜੇਬ 'ਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਹਿਮਿਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੈਮਰਾ ਗੁਆਚ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਛਾ ਬਾਪ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਵਜੂ ਸਹਿਮ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਫਿਕਰ ਦਾ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਹੱਕ ਕਿਸ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਉਸ ਕੈਮਰੇ ਨਾਲ ਬੜੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ; ਕਈ ਜਨਮ ਦਿਨ, ਮੰਗਣੀਆਂ, ਵਿਆਹ, ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਤੇ ਭੋਗ ਉਸ ਕੈਮਰੇ ਨੂੰ ਨਸੀਬ ਹੋਏ; ਦਿਲਕਸ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਸ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਚਿਰਜੀਵੀ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਕਈ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਘੁਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਉਸ ਕੈਮਰੇ ਰਾਹੀਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ, ਜੋ ਉਂਜ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਣਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਕੈਮਰਾ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੱਛਾ ਕੈਮਰਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬੜੀ ਚਿਰਕਣੀ ਰੀਝ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਪਤਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ, ਸਾਨੂੰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਝਾਂ ਦਬਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬੜੀ ਭੈੜੀ ਆਦਤ ਹੈ ਤੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਨਾ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਰਦੀ।

ਹੁਣ ਮੋਬਾਇਲ ਆ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਹਰ ਮੋਬਾਇਲ ਵਿਚ ਕੈਮਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਰ ਮੋਬਾਇਲਧਾਰੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਅਸੀਂ ਅਜੀਬ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਪੁਲ, ਇਮਾਰਤ, ਰੁੱਖ, ਝੀਲ ਜਾਂ ਦਰਿਆ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਝੱਟ ਉਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇਖਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਾ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਹਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨਾ ਹੋਈਏ।

ਕੋਈ ਦਿਖੇ ਸਹੀ, ਅਸੀਂ ਝੱਟ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, 'ਭਾ ਜੀ, ਆਹ ਖਿਚਿਓ ਜਰਾ।'

ਵਿਸਮਾਦ ਜਿਹੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਫੋਟੋ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਗਲਾ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੈਮਰੇ ਦਾ ਕਲਾਕਾਰ ਸਮਝਿਆ। ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਹਾਲੇ ਮੂੰਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਘੁਮਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਹੀ ਫੋਟੋ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ; ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 'ਦੇਖੋ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਪੁੱਜ ਗਏ।'

ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜ ਖੰਡ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਦੇਸ ਸਚ ਖੰਡ ਸਭ ਤੋਂ ਆਖਰੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਖੰਡ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ-ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸਾਡੇ ਪੰਜ ਖੰਡ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਖੰਡ ਜਦ ਸਾਡਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਜਦ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਏਅਰਪੋਰਟ ਪੁੱਜਦੇ ਹਾਂ, ਤੀਜਾ ਜਦ ਅਸੀਂ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਚੌਥਾ ਜਦ ਅਸੀਂ ਉਸ ਮੁਲਕ 'ਚ ਪੈਰ ਧਰਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਵਾਂ ਖੰਡ ਜਦ ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ-ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਾਲ ਅੰਦਰ ਵੜਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਖੰਡ ਮਾਣਸ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੁੱਭ ਸਫਰ ਹਨ; ਜਦਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ ਯਾਤਰਾ ਦੇ 'ਪੰਜ ਖੰਡ' ਰੂਹਾਨੀਅਤ

ਕੋਈ ਚੀਜ਼ 'ਕਿੰਨੇ ਦੀ ਲਈ' ਨਾਲੋਂ 'ਕਿੰਨੇ ਦੀ ਪਈ' ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।

ਤੋਂ ਪਲਾਇਨ ਦੇ ਅਸ਼ੁੱਭ ਪੜਾਅ ਹਨ।

ਅਜੋਕੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਪੰਜ ਖੰਡਾਂ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਇਨਸਾਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ; ਜਦਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਫਰ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਉਤਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਖੁਦ ਨੂੰ ਕੋਲੰਬਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਇਮਾਰਤ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਇੰਜ ਫੋਟੋ ਖਿਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

ਉਥੇ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਸੇਲ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਪੇਂਟ ਲੈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸ਼ਰਟ, ਟੀ-ਸ਼ਰਟ ਤੇ ਕੋਈ ਬੂਟ, ਬੈਲਟ ਜਾਂ ਬਟੂਆ। ਅਸੀਂ ਭੋਰਾ ਸੰਗਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਬੂਟੇ ਹੋਏ ਉਤਾਰ ਕੇ ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਫੋਟੋ ਖਿਚਾ ਕੇ

ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ; ਜਿਵੇਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋਈਏ, 'ਦੇਖੋ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਬਣ ਗਏ।'

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੋਅ-ਰੂਮਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਦੇਸੀ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਅੰਦਰਲੇ ਕੱਪੜੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਤੇ ਤੀਵੀਆਂ ਲਈ ਬਾਹਰਲੇ। ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਫਟਾਫਟ ਫੋਟੋ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; ਪਰ, ਤੀਵੀਆਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਲੈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਰੀ ਦੀ ਟੋਹਰ ਤੋਂ ਬਰੀ ਦੀ ਨਮੋਸ਼ੀ। ਅਜੋਕੇ ਪੰਜ ਖੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਕੇ ਸੂਟ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਭਰਿਆ ਗੋਦਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਖੋਲ੍ਹ ਖੋਲ੍ਹ ਅਤੇ ਫੋਲ ਫੋਲ ਲੀਰਾਂ ਕਚੀਰਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਲੁੱਟੇ ਪੁੱਟੇ ਜਿਹੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਲ ਵਾਲੇ ਟੈਗ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਡਾਲਰਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਿਆ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਕੇ ਰਤਾ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ-ਖਰਚ ਦਾ ਕੱਚਾ ਚਿੱਠਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼, ਨਾ ਸੱਚ, ਲੀਰ ਕਿੰਨੇ ਦੀ ਪਈ। ਅਸੀਂ

ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਕੈਮਰੇ ਦਾ ਲੈਨਜ਼ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਫੋਟੋ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਖਿੱਚੀ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਮੋਬਾਇਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਵੀ ਕੈਮਰਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਸ਼ਬਦ 'ਸੈਲਫੀ' ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਖਬਰ ਦਾ ਇਜ਼ਾਫਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਸੈਲਫੀ ਲੈਂਦੀ ਕੁੜੀ ਨਹਿਰ 'ਚ ਡਿਗੀ' – ਕਿਤੇ ਡਿਗੀ, ਕਿਤੇ ਡਿਗਿਆ। ਸਾਡਾ ਅਡਵੈਂਚਰ ਅਤੇ ਖਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੈਲਫੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਹਾਦਸੇ ਸ਼ਾਰਕ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਿੰਨੇ ਸੈਲਫੀ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸੱਚਖੰਡ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰ ਸਾਰ ਵੱਟਸ ਐਪ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਫਤਿਹ ਗਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਨਿੱਤ ਦੋਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੋਟੋ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ। ਮੇਰੇ ਜਪਾਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸਤ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੋਢੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਕਿਸੇ ਫੁੱਲ ਦੀ ਤਾਜਾਤਰੀਨ ਫੋਟੋ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਫੁੱਲ ਦੀ ਫੋਟੋ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਅਲੋਕਾਰ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾਲ ਮਨ ਖਿੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਿਮਲੇ ਵਾਲਾ ਦੋਸਤ ਜਗਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਕਦੀ ਕਦੀ ਉਚੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ, ਡੂੰਘੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਤੇ ਸਪਾਟ ਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਰੂਹ ਨਸ਼ਿਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲਾ ਦੋਸਤ ਬਲਰਾਜ ਕੈਮਰੇ ਦਾ ਸਿਰੇ ਦਾ ਮਾਹਰ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੀ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ; ਉਸ ਦੀ ਕਲਾਤਮਕ ਅਲੌਕਿਕਤਾ ਤੇ ਅਦਭੁੱਤ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਵਿਸਮਾਦ ਨੂੰ ਕੈਮਰਾਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿਲ ਅਸ਼-ਅਸ਼ ਕਰ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਦੇ ਕਮਾਲ ਦਾ ਕਾਇਲ ਹਾਂ।

ਮੇਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਅਤੇ ਸਹਾਈ ਹੋਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਧਰਮ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਤਾਂਘਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਘੁੰਮਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ; ਸ਼ੋਅ-ਰੂਮਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ; ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਕੈਮਰੇ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ; ਉਹ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ, ਖਿਚਵਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਸ਼ਰਟਾਂ, ਟਾਈਆਂ, ਟੀ-ਸ਼ਰਟਾਂ, ਜੀਨਾਂ, ਬੈਲਟਾਂ ਤੇ ਬੂਟੇ 'ਕੱਠੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਛਾ ਪੈਂਨ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਫੋਟੋ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸਿੱਕੇਬੰਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕੁਮੈਂਟ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੜੇ ਜ਼ਿੰਦਾ-ਦਿਲ ਇਨਸਾਨ ਹਨ।

ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਰੋਜ਼ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦਾ ਚੰਦਰਾਪਣ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਮੂਡ ਦਾ ਸੱਤਿਆਨਾਸ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਜੀਨਾਂ ਪਾ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਏਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਖਿਚਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ 'ਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਸੈਲਫੀ ਖਿੱਚਣ ਸਮੇਂ ਰੰਚਕ ਮਾਤਰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਦ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਣ ਜਿਹੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੈਲਫੀ 'ਚੋਂ ਉਪਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮਾਣ, ਸਿਰਫ ਦਰਦ ਰੋਕੂ ਪੇਨ-ਕਿੱਲਰ ਹਨ, ਜੋ ਦੁੱਖ ਨਿਵਾਰਨ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰਾ ਭਰਮ ਸਿਰਜਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਦਰਦ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਨੂੰ ਹੀ ਰੰਗ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਨ ਗਵੱਈਏ ਕਿੱਡ ਕੜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤ 'ਸਵਿੰਮ ਇਨ ਦਾ ਲਾਈਟ' ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਯੂ ਕੈਨ ਟਰਾਈ ਟੂ ਨਮ ਦਾ ਪੇਨ, ਬੱਟ ਇੱਟ ਵਿੱਲ ਨੈਵਰ ਗੋ ਅਵੇ।' ਇੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਰਹੂਮ ਦੋਸਤ ਬਲਜੀਤ ਦਾ ਸ਼ੋਅਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ,

ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਹੀ
ਢੁੰਡਤਾ ਰਹਿਤਾ ਹੂੰ ਵਰਨਾ,
ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਮੇਂ ਇਕ ਦੋਸਤ
ਮਿਲ ਸਕਤਾ ਹੈ ਮੁਝੇ।

ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਅਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼

ਆਲਮੀ ਮਸਲੇ

ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅੱਗ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਦੇ ਫੇਫੜੇ ਸੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੈਕਰੂਨ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਘਰ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੱਗ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਾਲ-ਦੁਹਾਈ ਮਚੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਡਾਢੇ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਜੀ-7 ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਘਾਣ ਮੰਨਦਿਆਂ

ਇਸ ਉੱਤੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ 22 ਮਿਲੀਅਨ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ

ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਫੋਨ: 408-493-9776

ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ 11 ਮਿਲੀਅਨ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਨੇ 12 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਉਸ ਸਾਂਝੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਇਹ ਰਕਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਹੀ ਸ਼ਰਤ ਉੱਤੇ ਲੈਣਗੇ ਕਿ ਜੇ ਫਰਾਂਸ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੈਕਰੂਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਹੇ ਮਾਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵੇ।

ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗਣਾ ਕੋਈ ਅਨੋਖੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਮਈ ਤੋਂ ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਚਰਾਗਾਹਾਂ ਵਿਚਲੇ ਘਾਹ, ਦਰਖਤਾਂ ਤੋਂ ਡਿੱਗੇ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਟਾਹਣੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲਈ ਚਰਾਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਘਾਹ ਉਗ ਸਕੇ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਪਰ ਇਸ ਸਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ 2019 ਵਿਚ 2018 ਨਾਲੋਂ 85 ਫੀਸਦ ਵਧ ਰਕਬੇ ਉੱਤੇ ਇਹ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਫਾਰ ਸਪੇਸ ਰਿਸਰਚ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 2018 ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ 39,759 ਥਾਂਵਾਂ ਉੱਤੇ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਸਾਲ 29 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 80,000 ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਦੇਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ 2013 ਤੋਂ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਵਰਤਾਰਾ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ

ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਨਾਸਾ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਦੇ ਧੂੰਏਂ ਨੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਵੱਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਾਓਪਾਲੋ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਫਾਰ ਸਪੇਸ ਰਿਸਰਚ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੈਕਰੂਨ ਅਤੇ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀਆਂ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਅੱਗ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਉੱਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਅਤੇ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੇਅਰ ਬੋਲਸੋਨਾਰੋ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਬੋਲਸੋਨਾਰੋ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਅੱਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਫਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਕਟੌਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਫਾਰ ਸਪੇਸ ਰਿਸਰਚ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਵਿਚ ਆਮ ਲੋਕ ਵੀ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪਸੂ-ਪਾਲਣ, ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਖਾਸ ਵਰਗ ਲਈ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਅਰ ਬੋਲਸੋਨਾਰੋ ਵਲੋਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੰਗਲ ਵੱਢਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਚੋਤਾਵਨੀ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਾਉਣ ਵਰਗੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਵੀ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜੇਅਰ ਬੋਲਸੋਨਾਰੋ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖੇਤਰ ਵੀ ਖੁਦਾਈ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਚਿੰਤੀਆਘਰ ਦੇ ਜਾਨਵਰ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਏਜੰਸੀ (BAMA) ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਵਿਚ 24 ਫੀਸਦ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੱਥ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘਣੇ ਅਤੇ ਸਭ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਦਰਖਤ ਹਨ, ਜੋ 5.5 ਮਿਲੀਅਨ ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਵਿਚ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨੌਂ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਬਰਾਜ਼ੀਲ, ਗੁਆਨਾ, ਬੋਲੀਵੀਆ, ਪੇਰੂ, ਇਕਵੇਡੋਰ, ਕੋਲੰਬੀਆ, ਵੈਨਜ਼ੁਏਲਾ, ਸੂਰੀਨਾਮ ਅਤੇ ਫਰੈਂਚ-ਗੁਆਨਾ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ 60 ਤੋਂ 70 ਫੀਸਦ ਰਕਬਾ ਇਕੱਲੇ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਦੇ ਜੰਗਲ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਆਕਸੀਜਨ ਦਾ ਲਗਭਗ 20 ਫੀਸਦੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਫੇਫੜੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਲਗਭਗ 10 ਫੀਸਦੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਵੱਸੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 400 ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ 20 ਲੱਖ ਆਦਿਵਾਸੀ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਜੰਗਲ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚਲੀਆਂ ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਨੂੰ ਸੋਖ ਕੇ ਆਕਸੀਜਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਈਟਰੋਜਨ, ਸਲਫਰ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗੇੜ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਦਰੱਖਤਾਂ ਤੋਂ

ਨਮੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਦਲ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਮੀਂਹ ਵੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦਰਖਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੀਆਂ ਹਨ।

ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਦੇ ਦਰਖਤ ਬਹੁਤ ਘਣੇ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਜ਼ਬ ਕਰੀ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਥੋਂ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜ਼ਖੀਰੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਭਿਆਨਕ ਅੱਗ

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਸਾਇੰਸ ਦੀ 2007 ਦੀ ਇਕ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਦੇ ਜੰਗਲ ਤਾਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਨੂੰ 9 ਤੋਂ 14 ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਸੋਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਜੰਗਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਵਾਰਥਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਕੱਲੇ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਜਾਂ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਉੱਤੇ ਹੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕਹਿਰ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟੇਗਾ ਸਗੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਇਸ ਲਾਲਸਾ ਭਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਇਸ ਔਨੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਸਵਾਹ ਦੇ ਢੇਰ ਬਣ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਜੋ ਘਾਣ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਦਾ ਤਾਂ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣਾ ਵੀ ਵੱਸੋਂ ਬਾਹਰਾ ਹੈ।

ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਜੰਗਲ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਸੋਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਜੰਗਲ ਸਤਨ ਨਾਲ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਚੋਖਾ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਬਰਾਜ਼ੀਲ

ਹੀ ਮੰਗਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਜਾਂ ਲਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਤਾਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਵਧਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੰਨੇ ਸੰਜੀਦਾ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੀ-7 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਵਾਪਸ ਅਮਰੀਕਾ ਪਰਤਦੇ ਸਾਰ 29 ਅਗਸਤ 2019 ਨੂੰ ਮਿਥੇਨ ਗੈਸ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਉੱਤੇ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਮਰੀਕਾ ਹੀ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਛੱਡੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਪੈਰਿਸ ਮੌਸਮੀ ਸੰਧੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਵੀ ਕਰੇ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰੇਗੀ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਹੋਈਆਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਜੰਗਲਾਂ ਵਰਗੇ ਬਹੁਮੁੱਲੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। 1992 ਵਿਚ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਹੀ ਰੀਓ ਡੀ ਜਨੇਰੀਓ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਰਾਸਤ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਇਕ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਜੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਲਾਹਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਲੀਨ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਸਮੇਤ ਭਾਅ ਜਾਂ ਮੁਫਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਲਈ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀ।

ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲਵੇ, ਪਰ ਫੈਸਲੇ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਚਲਦਿਆਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਪਹਿਲਾ ਤੋਂ ਹੀ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰਸਯੋਗ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਣਗੇ।

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ 24 ਅਗਸਤ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰਾ ਬਾਰੇ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਨੂੰ ਦਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਤੱਥ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਕਦੀ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਕੱਟੜ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨਾਲ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਨਿੱਘੇ ਸਬੰਧ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੰਮੂ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਵੇ। ਜੰਮੂ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨੇ ਵਪਾਰਕ ਲਾਂਘੇ-ਸਿਆਲਕੋਟ, ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਤੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵੰਡ ਪਿਛੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਜੰਮੂ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਂਦਾ ਰਸਤਾ ਬੜਾ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਸਿੱਧਾ ਸੰਪਰਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਡੋਗਰਾ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖ-ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰੱਖਦੇ। ਦੋਵੇਂ

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਾਂਗ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਨਿਰਲੇਪ ਮੁਲਕ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਠਾਣ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਲਾਤ ਤਿੱਖਾ ਮੌਜਾ ਖਾ ਗਏ। ਇਸ ਮੌਜ ਉੱਤੇ ਭਾਰਤ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਉਥੇ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਏ। ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਾਰਤਾ ਲਈ ਸੌਂਦਿਆ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਏ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਬੰਬ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਹੋਟਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ (ਸਮਝੌਤੇ ਉੱਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੇ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ)।

ਡੋਗਰੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਉਸ ਵਕਤ ਨੌਜਵਾਨ

ਸੀ, ਨੂੰ ਸਦਰ-ਏ-ਰਿਆਸਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਖੀ ਲਈ ਫੌਜ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਵਸੋਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਂਜ, ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੀ ਰਿਆਸਤ ਜਿਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਧੇਰੇ ਸਨ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਲਾਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁੱਲਾ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਾਲਾ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਮਰੁਤਬਾ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਰੱਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਅਕਸਰ ਗੁਲਮਾਰਗ ਦੇ ਗੌਲਫ ਕਲੱਬ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

-ਐਚ. ਐਸ. ਪੁਰੀ, ਪੀਐਚ.ਡੀ.

ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਸੜ ਰਿਹੈ

ਸੜ ਰਹੀ ਧਰਤ
ਧਰਤ ਦੀ ਹਰ ਪਰਤ
ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨ ਅਕਾਸ਼
ਸੜ ਰਿਹੈ
ਹਨੇਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਸੜ ਰਹੇ
ਰੰਗ ਸੁਰੰਧ ਅਨੇਕ
ਸੜ ਰਹੇ
ਅੱਜ ਭਲਕ ਅਵਸ਼ੇਸ਼

ਸੜ ਰਹੀ ਕੁਦਰਤ
ਕਾਦਰ ਸੜ ਰਿਹਾ
ਕੁਦਰਤ ਕੁੱਲ ਦੀ ਮਾਂ
ਸੜ ਰਹੀ ਕੁਦਰਤ
ਮਾਂ ਛਾਂ ਹਰ ਥਾਂ
ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਸੜ ਰਿਹੈ।

-ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੱਟੂ
ਫੋਨ: 91-70873-20578

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਵੇਖੋ)

ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ ਦੇ ਬਣਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ 2002 ਵਿਚ ਹੀ 6 ਵੱਡੇ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ ਹੋਏ। ਇਹ ਮੌਹਨ ਮੁੰਦਰਾ, ਨਥੂਆ, ਤੁਰਕਮਾਨਪੁਰ, ਨਾਰਕਾਸ਼ਾ, ਭੇਦਾਹੀ ਅਤੇ ਧਨਘਾਟਾ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੋਏ। ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਦਮ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਗਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਫਿਰਕੂ ਝਗੜੇ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਸਥਾਨਕ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਅਨੁਸਾਰ 2007 ਵਿਚ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵੇਲੇ ਤਕ ਗੋਰਖਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ 22 ਵੱਡੇ ਫਿਰਕੂ ਫਸਾਦ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ।

28 ਜਨਵਰੀ 2007 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਅਤੇ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹੋਰ ਆਗੂ ਗੋਰਖਪੁਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਗੋਰਖਪੁਰ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੰਗਿਆਂ ਕਾਰਨ ਗਤਬਭ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਨੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਂਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਕੇ ਮੁਕੰਮਲ ਫਿਰਕੂ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਵਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ 29 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਤਾਜੀਆ ਜਲਾਉਣ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਤਾਜੀਆ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਇਮਾਮ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਕਬਰ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਹੱਰਮ ਦੇ ਦਿਨ ਇਸ ਨੂੰ ਦਫਨਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗੋਰਖਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੰਗੇ ਭੜਕ ਗਏ। ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਨੂੰ 11 ਦਿਨ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ, 7 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲਣ ਤਕ।

ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਇਕੋ ਇਕ ਮੌਕਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲਸ਼ਕਰ ਖਿਲਾਫ ਐਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਯੂ. ਪੀ. ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਨੇ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੀ ਸਹੀ, ਇਹ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਪਰੈਲ-ਮਈ 2007 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡਾ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਾ ਭੜਕਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਿਆਂ ਨੇ ਮੁਲਾਇਮ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦੇਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵੋਟਾਂ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ।

ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਗ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭੈਭੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਸੋਮਨਾਥ ਚੈਟਰਜੀ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਰੋਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਔਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂ ਵਗ ਤੁਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੱਸਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ 'ਹਿੰਦੂ' ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ:

‘ਐਮ. ਪੀ., ਜਿਸ ਨੇ ਗੋਰਖਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ

11 ਦਿਨ ਰਹਿਣ ਪਿੱਛੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ, ਸਦਨ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਫੁੱਟ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਧੱਕਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਗੋਰਖਪੁਰ ਤੋਂ ਐਮ. ਪੀ. ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਸੋਮਨਾਥ ਚੈਟਰਜੀ ਅੱਗੇ ਫੁੱਟ ਫੁੱਟ ਕੇ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਸ 'ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਢਾਹੁਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਮਸਲੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ‘ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਲੇਗੀ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸੁਨੀਲ ਮਹਾਤੋ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ?’ ਝਾਰਖੰਡ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸੁਨੀਲ ਮਹਾਤੋ ਨੂੰ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਨੇੜੇ ਹਫਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੰਝੂ ਕਰਦੇ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਠਾਕੁਰ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ। ਮਾਰਸ਼ਲ ਕਹਾਉਂਦੀ ਜਾਤ ਦੇ ਮਰਦ ਵਲੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੰਝੂ ਕਰਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸੀ, ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਡਿਗ ਰਹੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸਫਾਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ

ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ-4

ਬਜਰੰਗ ਦਲ

ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਣੀ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮਸੇਵਕ ਸੰਘ (ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ.) ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨੌਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਬੜੇ ਉਤਰਾ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿੰਗ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ; ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਧੀਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਝਾਅ ਨੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੰਗਠਨਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਸ਼ੈਡੋ ਆਰਮੀਜ਼’ (ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਲਸ਼ਕਰ) ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਕੰਮ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਭਰਪੂਰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਉਹ ਭਾਵੁਕ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹੰਝੂ ਆ ਗਏ। ਆਮ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਆਦਮੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਹਜ਼ੂਮੀ ਹਿੰਸਾ ਹੀ ਫੈਲਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

2007 ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗੋਰਖਪੁਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ 'ਤੇ ਨਕੇਲ ਕੱਸਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਮਜ਼ਾਕ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਹਿ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਬੜੀ ਮੁਸੀਬਤ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ

ਉਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਕਾਈਮ ਬਰਾਂਚ ਅਤੇ ਸੂਹੀਆ ਵਿੰਗ ਦੀਆਂ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੋਲੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਸੱਤਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਮੌਤ ਕਿਸ ਦੀ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਹੋਈ।

ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਵੀ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਾਈਮ ਬਰਾਂਚ ਅਤੇ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਆ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਈਮ ਬਰਾਂਚ ਜਾਂ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੇ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਫਿਰ ਵੀ ਗੋਰਖਪੁਰ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹੀਆਂ। ਤਲਤ ਅਜ਼ੀਜ਼, ਕਤਲ ਦੇ 17 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸਿੱਟੇ ਉਪਰ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਡਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਲਤ ਅਜ਼ੀਜ਼, ਜੋ

ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ ਦੇ ਲੀਡਰ।

ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਦਾ ਕੱਦ-ਕਾਠ ਵੱਡਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹਨ।

ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੁਕਾਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਿਸ਼ੱਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦੰਗੇ ਭੜਕਾ ਰਹੇ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ ਦੇ ਮੁਸ਼ਟੇਡਿਆਂ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਾ ਬਚਿਆ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਦਾ ਨਾਂ ਕਈ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਾਂਚ ਉਪਰੰਤ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੱਤਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਯਾਦਵ, ਜੋ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਤਲਤ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਦਾ ਅੰਗ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ 10 ਫਰਵਰੀ 1999 ਨੂੰ ਪੰਚ ਰੁਖੀਆ ਵਿਚ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਘਟਨਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਦਾ ਨਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸੀ, ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ

ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਲੜਾਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਖਿਲਾਫ ਪੱਕੇ ਸਬੂਤ ਹਨ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਔਖੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਡੋਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।”

ਪਿਛਲੇ ਨੌਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਗੋਰਖਪੁਰ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਨੂੰ ਹਰ ਹੀਲੇ ਬਚਾਉਣ 'ਤੇ ਤੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 27 ਜਨਵਰੀ 2007 ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਨੀ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਿਆਂ ਲਈ ਉਕਸਾ ਰਹੇ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਰਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਗੋਰਖਪੁਰ ਦੇ ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਦੋ ਸਾਲ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦਿਆਂ ਲੱਗ ਗਏ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕਰੇ।

ਪਰਵਾਜ਼ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, “ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਐਨਾ ਡਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਮਲਾ ਕਾਈਮ ਬਰਾਂਚ ਅਤੇ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਚਾਲ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਮੁੜ ਖੜਕਾਉਂਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਵਰਗੀ ਆਜ਼ਾਦ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਅਦਾਲਤੀ ਹੁਕਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਸਟੇਅ ਲੈ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਫੈਸਲੇ ਤਹਿਤ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 2012 ਵਿਚ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਅਤੇ ਕਾਈਮ ਬਰਾਂਚ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਲਮਕਾਉ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੂਰਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਖਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਕਿ ਕਾਈਮ ਬਰਾਂਚ-ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਦਾ ਬਚਾਓ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ।

ਫਰਵਰੀ-ਮਾਰਚ 2017 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹੁੰਝਾ ਫੇਰੂ ਜਿੱਤ ਪਿੱਛੋਂ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਦਾ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਭਾਵੇਂ ਗੋਰਖਪੁਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯੋਧਿਆਂ ਲਈ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਅਪਾਰ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਫਾਈਲ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਉਸੇ ਦੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਉਹੀ ਕੇਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਪਰਵੇਜ਼ ਐਨੀ ਸਿੱਤ ਨਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਭੇਜੀ ਇਹ ਫਾਈਲ 2015 ਤੋਂ ਲਟਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਾਈਮ ਬਰਾਂਚ ਅਤੇ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਨੇ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਦੇ ਭੜਕਾਉ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੋਏ 2007 ਦੇ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਅਖਿਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਉਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ 2017 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਫਾਇਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤਕ ਇਸ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਉਹੀ ਅਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੈ।

ਬਜਰੰਗ ਦਲ

40 ਸਾਲਾ ਸ਼ਰਨ ਪੰਪਵੈਲ ਮੰਗਲੋਰ ਤੋਂ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦਾ ਆਗੂ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮਿਲਪਤਾ ਸੁਭਾਅ, ਉਸ ਦੀ ਵਪਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸੂਖਮ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਵਪਾਰੀ ਵਾਂਗ ਮੰਗ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਵਪਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ

ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਲਸ਼ਕਰ

ਧੀਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਝਾਅ

ਮੁਤਾਬਿਕ ਢਾਲ ਲਿਆ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ (ਬਜਰੰਗ ਦਲ) ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬਣਾਏ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਹੀ ਫੈਲਾਈ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸ਼ਰਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਅਰਥ ਵਿਗਿਆਨ ਸਮਝਣ ਬੈਠੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, “ਅਸੀਂ ਵਪਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਵਪਾਰੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਾਇਜ਼ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੀ ਲਗਰ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦਾ ਹਮਲਾਵਰ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਨੋਰਥ ਕਦੀ ਸਿਆਸਤ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਮੰਗਲੋਰ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਕਾਫੀ ਸਰਗਰਮ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨਫੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹਨ।

ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ: ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਅਤੇ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਤੋਂ ਭੰਨਤੋਤ ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪ ਧਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਾਲ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ 'ਚ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਨ 'ਈਸ਼ਵਰੀ ਮੈਨਪਾਵਰ ਸੋਲਿਊਸ਼ਨਜ਼ ਲਿਮਿਟਡ' ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਜੋ ਭੈਭੀਤ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਨ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ, “ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦਾ ਆਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ-ਰੋਜ਼ੀ ਦਾ ਜੁਗਾਤ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜੋ ਵੀ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਚੋਖੀ ਮੰਗ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕਈ ਗਾਰਡ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਹਨ।”

2005 ਵਿਚ ਸ਼ਰਨ ਪੰਪਵੈਲ ਦੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। 2011 ਵਿਚ ਉਹ ਮੰਗਲੋਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦਾ ਕਨਵੀਨਰ ਬਣਿਆ। 2014 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਕਰਨਾਟਕ ਦਾ ਕਨਵੀਨਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਦੋ ਯੂਨਿਟ ਉਤਰੀ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕਰਨਾਟਕ ਹਨ। ਹਰ ਯੂਨਿਟ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਕਨਵੀਨਰ ਹੈ। ਉਤਰੀ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਦੱਖਣੀ ਕਰਨਾਟਕ 'ਚ ਇਹ ਕਾਫੀ ਸਰਗਰਮ ਹੈ।

ਸ਼ਰਨ ਦੀ ਕੰਪਨੀ 'ਈਸ਼ਵਰੀ ਮੈਨਪਾਵਰ ਸੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟਡ' ਕੋਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿੰਨ ਮਾਲਜ਼-ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਫੋਰਮ ਪੀਜ਼ਾ ਅਤੇ ਬਿਗ ਬਜ਼ਾਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਠੇਕੇ ਹਨ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਫੋਰਮ ਪੀਜ਼ਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਵਾਂਗ ਮੰਗਲੋਰ ਵਿਚ ਵੀ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਮੰਗਲੋਰ ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਇਉਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਵਜੋਂ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਥਾਂ, ਫਿਰਕੂ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਦੁਣੇ ਸਵਾਇਆ ਹੋ ਗਿਆ।

ਆਪਣੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਚਤੁਰਾਈ ਦਾ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕਰਦਾ ਸ਼ਰਨ ਇਹ ਗੱਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਾਲ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕੰਪਨੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 'ਈਸ਼ਵਰੀ ਮੈਨਪਾਵਰ' ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਡਰ ਕਾਰਨ ਲੈਣੀਆਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚਲੀ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾਲਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਮੰਗਲੋਰ ਵਰਗੇ

ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦਾ ਆਗੂ ਸ਼ਰਨ ਪੰਪਵੈਲ

ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਠੇਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਯਕੀਨਦਾਰੀ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਦੁਤਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹਮਲਾ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਚੋਪਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ 'ਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੀ ਕਾਇਆ-ਪਲਟੀ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਹਿੰਦੁਤਵੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗਲੋਰ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਇਸ ਮਨੋਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਫਰਿਆਦ ਕਰਨਾ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਟੇਟ ਗਤਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੋਵੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਬੇ ਹੇਠ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਵਾਮ ਕੋਲ ਇਹੀ ਬਦਲ ਬਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮ ਅਤੇ ਭੈਅ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਮੰਗਲੋਰ ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਹੁੰਚ ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੀ, ਸਥਾਨਕ ਅਤੇ ਧੰਦਾ ਮੁਖੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਰੀਬ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਸਾਫ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ 1984 ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਤਕੂ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿੰਗ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਅਯੁੱਧਿਆ ਲਹਿਰ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਲਾਮਬੰਦੀ ਦਾ ਵਧਾਰਾ-ਪਸਾਰਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਨਾਇਆ ਸੀ। ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦਾ ਨਾਂ, ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਰਾਮ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਨਰ ਦੇਵ ਹਨੂੰਮਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਧਾਕ ਅਤੇ ਧੱਕਤ ਤਾਕਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੈ।

1977 ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨ ਸਾਧੂ ਯੁਗਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਨ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਜੋ ਅਯੁੱਧਿਆ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ, ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਅਤੇ 1981 ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਜਿਲਾ ਇਕਾਈ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, "ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਾਮ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਕਾਜ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਨੋ ਕਟਿਆਰ (ਜੋ 1980 ਤੋਂ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਰਿਹਾ ਸੀ) ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੌਮੀ ਕਨਵੀਨਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਬਣਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ

ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਕਾਇਦਗੰਜ ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਿਰੀ ਰਾਜ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘਲ, ਠਾਕੁਰ ਗੁੰਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹੇਸ਼ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੇ ਜਿਲਾ ਆਗੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮੈਂ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਜਿਲੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਕਟਿਆਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਵੀਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਸਿੰਗਲ ਨੇ ਬਜਰੰਗ ਸੈਨਾ ਨਾਂ ਸੁਝਾਇਆ। ਮਹੇਸ਼ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸਕੱਤਰ ਹੈ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਸੈਨਾ' ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਸਹੀ ਨਾ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਗੋਬਾਜ਼ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਨਾਂ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਸਭ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ।"

ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿਚ ਨਾ ਟਿਕ ਸਕਿਆ। 1986 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲੋਂ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋੜ ਲਏ। ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਅਸਲ ਵਿਚ ਰਾਮ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਦਾ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਫਿਰਕੂ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, "ਅਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਯੁੱਧਿਆ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ, ਜੋ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਗੈਰ-ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਏ।"

ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਬਜਰੰਗ ਦਲ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁੱਖ ਟੀਚਾ ਮਿਥਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੌਮੀ ਕਨਵੀਨਰ ਵੀ ਅਯੁੱਧਿਆ ਦਾ ਆਗੂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਡੱਚ ਮਾਨਵ ਵਿਗਿਆਨੀ ਪੀਟਰ ਵਾਨ-ਦਿ ਵੀਰ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਣਮੌਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ। ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਅਯੁੱਧਿਆ ਮੰਦਿਰ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਸੀਤਾ ਮਤ੍ਰੀ (ਬਿਹਾਰ) ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਸਜ-ਧਜ ਨਾਲ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ।

ਜਲੂਸ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਮ-ਜਾਨਕੀ ਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡਾ ਸਮਾਰੋਹ ਸੀ, ਜੋ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਰਾਮ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਲਈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ 6 ਅਕਤੂਬਰ 1984 ਨੂੰ ਅਯੁੱਧਿਆ ਪਹੁੰਚੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਨਤਕ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ

ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੀ ਬੁਰਫਾਗਰਦੀ ਦੀ ਝਲਕ

ਸਥਾਨਕ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤੀ ਰੁਚੀ ਨਾ ਦਿਖਾਈ। ਪੀਟਰ ਵੀਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ, ਸਿਰਫ 5-7 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਆਏ। ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਹਿੰਦੀ ਪ੍ਰੈਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਤੱਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ ਤੱਕ ਦੱਸਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰੈਸ ਨੇ ਵੀ ਛਾਪਿਆ। ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚ ਪਤਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਹ ਜਲੂਸ ਲਖਨਊ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ

ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਯੁੱਧਿਆ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਾਧੂ ਵੀ ਇਸ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਲਖਨਊ ਗਏ। ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਅਯੁੱਧਿਆ ਨਾਲੋਂ ਲਖਨਊ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਫਲ ਰਹੀ।

ਭਾਵੇਂ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਐਨਾ ਜੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ 1980ਵਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤ 'ਚ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ., ਵੀ.ਐਚ.ਪੀ. ਅਤੇ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੀ ਆਮ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਫੜਿਆ ਤਾਂ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਤਾ ਬਾਕੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧੀ। ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਦੇ ਆਗੂ ਐਲ.ਕੇ. ਅਡਵਾਨੀ ਦੀ ਰਥ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ। ਇਹ ਜਲੂਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਰਥ ਰਾਹੀਂ ਸਤੰਬਰ 1990 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਸੋਮਨਾਥ ਮੰਦਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨੇ 10,000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਗਾਹ ਕੇ ਪੱਛਮੀ ਅਤੇ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅਯੁੱਧਿਆ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਹੂ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਆਉ-ਭਗਤ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਇਸ ਲਹੂ ਦਾ ਤਿਲਕ ਲਾ ਕੇ ਕੀਤੀ। ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਯਾਤਰਾ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਖੂਬ ਸਜਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਫਿਰਕੂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਰਥ ਯਾਤਰਾ ਅਯੁੱਧਿਆ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੀ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 23 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅਡਵਾਨੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਵਿਚ ਐਨਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਭਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਪਿਛੋਂ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਗੁੰਬ 'ਤੇ ਕੇਸਰੀ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਈ ਟੱਕਰ 'ਚ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣੇ ਪਏ।

1991 ਵਿਚ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਨੇ ਅਯੁੱਧਿਆ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਹੋਈਆਂ ਝੜਪਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ., ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਅਤੇ ਵੀ.ਐਚ.ਪੀ. ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਈਆਂ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਭਖਦਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਬਾਰੇ ਦੇਚਿਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਹੀ। ਚਾਰ ਦਿਨ ਬਾਅਦ 10 ਦਸੰਬਰ 1992 ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਦਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. 'ਤੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਗਈ। ਉਂਜ, ਇਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲ ਕਰਤਾ ਰੁਖ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਵਾਲੀ ਸੁਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੁੱਖ ਆਗੂ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰੂਪੋਸ਼ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 4 ਜੂਨ 1993 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਪੀ.ਕੇ. ਬਾਹਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਅਤੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. 'ਤੇ

ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦਾ ਲੋਗੋ।

ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਅਯੁੱਧਿਆ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਤੋੜਨ ਦੇ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਫਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਜ਼ਾਫਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਅਰਾ 'ਜੇ ਰਾਮ ਕੇ ਕਾਮ ਨਾ ਆਏ, ਵੇ ਬੇਕਾਰ ਜਵਾਨੀ ਹੈ' ਸਮਾਜ ਦੇ ਚੋਖੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਮਕਬੂਲ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। 16 ਦਸੰਬਰ 1992 ਨੂੰ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਭੋਪਾਲ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਹਿੰਦੀ ਅਖਬਾਰ 'ਸਵਦੇਸ਼' ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਜਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਛਪੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 100 ਮੈਂਬਰੀ ਦਸਤੇ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੀ। ਛੇਤੀ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਖੁਲਾਸੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ।

ਪਾਬੰਦੀ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਿਛੋਂ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਨੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਜਥੇਬੰਦਕ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਚੱਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਢਿੱਲਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹੇ 'ਰਾਮ' ਸ਼ਬਦ ਵਾਲੇ ਕੇਸਰੀ ਪਰਨੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਸਖਤ ਜਾਬਤੋਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਵਰਦੀ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ: ਨੀਲੀਆਂ ਪੈਂਟਾਂ, ਸਫੈਦ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਕੇਸਰੀ ਪਰਨੇ। ਦੂਜਾ, ਹਿੱਸਕ ਤੇਵਰਾਂ ਵਾਲੀ ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਾਰਿੰਦੇ ਇਸ ਵਿਚ ਲਾਏ ਗਏ। ਤੀਜਾ, ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਲਈ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟਰੇਨਿੰਗ ਕੈਂਪ ਲਾਉਣ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤੇ ਗਏ। 1993 ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ 350 ਕੈਂਪ ਲਾਏ ਗਏ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣ ਲਈ 'ਨੇਮਾਵਲੀ' ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੀ ਆਦਿਕਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਚਾਰੀਆ ਗਿਰੀ ਰਾਜ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਵਲੋਂ 6 ਦਸੰਬਰ 1992 ਦੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਸਮੇਂ

ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਤਾਰੀਫ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਕੀਤੀ, "ਉਸ ਦਿਨ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਗੂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਜੋ ਬਾਹਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਿਸ਼ਨ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ, ਐਸਾ ਮਿਸ਼ਨ ਜੋ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦਾਗ (ਭਾਵ, ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ) ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਸੀ।"

ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਨੇ ਜਾਬਤੋਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀਆਂ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਟਰੇਨਿੰਗ ਕੈਂਪ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਲਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਚੰਚਲ ਅਤੇ ਅੱਥਰੇ ਅਨਸਰਾਂ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ.

ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਟਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਬੱਝਵੀਂ ਕਾਰਜ ਸੂਚੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਨੂੰ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਤਾਕਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲਾਓ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਾਹੁਬਲ, ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ, ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ੀ, ਦੰਗਾ-ਫਸਾਦ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਸਮਾਨ-ਅਰਥੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਾਲ ਆਰ. ਬਰਾਸ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ: ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਲਈ ਲੜਾਕੂ ਰਾਖਾ ਦਸਤਾ ਜਿਹੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾਜ਼ੀ ਧਾਵਾ ਲਸ਼ਕਰ (ਐਸ. ਏ.) ਦਾ ਹੀ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਪਰ ਖਤਰਨਾਕ ਰੂਪ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਦਾ ਗੈਰਸਿੱਖਿਅਤ ਹੋਣਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਥਿਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੈਂਬਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਇਕ-ਦੁੱਕਾ ਸੁਝ ਵਿਹੁਣੇ

ਮਾਮਲੇ' ਕਹਿ ਕੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਟਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ਾਇਦ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਘਰੇਲਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਮਾਮਲਾ। ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ., ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਕਰੀਬ ਸਭ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿਛੜੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੱਚ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕ੍ਰਿਸਟੋਫ ਜੈਫਰਲੈਟ ਨੇ 1990ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਉਚ ਤੇ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਸ਼ੀਆਕ੍ਰਸ਼ਤ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਭਾਰੂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ।

ਇਉਂ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਾਰਕੁਨ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨੌਜਵਾਨ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਆਗੂ ਟੀਮ ਉਚ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਪਿਛੜੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦਲਿਤ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਢਲਾਈ ਜਾਂ ਕਰਤਾ ਜਾਬਤਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਇਸਾਈਆਂ ਨਾਲ ਲੜ-ਭਿੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ 'ਬੇਗਾਨੇ' ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਨਵੀਂ ਪਛਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਇਹ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਤਵੀ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਧੱਕਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀਆਂ ਸਨ। ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਇਸ ਬੇਚੈਨੀ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਅਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਵੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੀ ਮੰਗਲੋਰ ਇਕਾਈ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਪੈ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਸੈਨਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

(ਚਲਦਾ)

ਕੱਚੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਸੇਮਾ ਨਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਪੜ੍ਹਦਾ ਕੀ, ਸਕੂਲ ਆਉਂਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਸਤੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਇਸ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀ। ਕੈਦਾ ਫੱਟੀ ਕਦੇ ਉਸ ਨੇ ਕੱਢ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖੇ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਚੁੱਪ-ਗੁੱਪ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ, ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੁੱਛੇ ਦਾ ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਕੀ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ। ਪੱਕੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਪਿਉ ਆਇਆ, ਨਾਲ ਸੇਮੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸ਼ਿੰਦਰ ਸੀ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਪਿਉ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਿਆ, “ਮੈਂ ਬੜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆਂ। ਦੇਖ ਲਿਓ ਏਹਦੇ ਢਿਡ ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਪੈਂਦੇ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਸੇਮੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਲੈ ਜਾਨਾਂ। ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣ ਲਈ ਬੀ ਕੋਈ ਚਾਹੀਦਾ।” ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਉਡੀਕੇ ਬਿਨਾ ਪਿਉ ਸੇਮੇ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜੀ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ

ਪਲੈਟੋ

ਗਿਆ। ਲੱਗਾ, ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਸੇਮੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਭੇਜੀ ਸੀ। ਨਵਾਂ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸ਼ਿੰਦਰ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦਾ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਪੰਜ-ਛੇ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇ। ਮੂਹਰੇ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਘਾਪਾ ਪੂਰ ਲਿਆ ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਉਹ ਮੇਰਾ ਹਮ-ਜਮਾਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੱਕਾ ਯਾਰ-ਬੇਲੀ ਵੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦਾ ਨਿੱਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਵਾਲਾ ਘਰ ਸਾਡੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਔਸਤ ਬੁਧੀ ਵੀ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਸੱਤਵੀਂ-ਅੱਠਵੀਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪੂਰਾ ਗੱਡੂ, ਪ੍ਰੇਤ ਤੇ ਸਿਆਣਾ ਸਿਆਣਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਾਲੀਆਂ ਕਰਦਾ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਉਸ ਤੋਂ ਲੰਮੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ, ਗੰਦੀਆਂ ਗੰਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀਆਂ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਲੀ ਵਿਚਲੀ ਕਿਸੇ ਗੁਆਂਢਣ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਯਾਰੀ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਦੱਸਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਜੀਭ ਹੀ ਫੇਰ ਛੱਡਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਮ-ਚੇਤਨਾ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਹੋ ਗਈ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਆਖੀ,

ਵੱਡਾ ਫਲਾਤੂ

ਜੋ ਹੁਣ ਯਾਦ ਨਹੀਂ, ਸਿਆਣਿਆਂ ਵਾਲੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਤਮਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਜਾਹ ਵੱਡਾ ਫਲਾਤੂ।” ਮੇਰੀ ਸ਼ਕਲ ਮਾਨੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚੀ ਬਣ ਗਈ, “ਫਲਾਤੂ? ਇਹ ਕੀ ਹੁੰਦਾ?” ਮੈਂ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਪੁੱਛਿਆ। “ਫਲਾਤੂ, ਫਲਾਤੂ ਹੁੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।” ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਪਰੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇਣਾ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਤੇ ਸ਼ਿੰਦਰ ਜਿਹਾ ਸਿਆਣਾ-ਬਿਆਣਾ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਫਲਾਤੂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਸ਼ਿੰਦਰ ਤਾਂ ਅੱਠਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਹਟ ਗਿਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੱਕ ਚਲੇ ਗਿਆ ਸਾਂ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਗਲੀ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਸ਼ਕਤੀਏਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਵਧਕੇ, ਪੋਤੀ ਕਨੇਡੇ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤੀ।” ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕ ਗਈ, ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਪੋਤੀ ਵੀ ਵਿਆਹ ਲਈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਲ ਗਿਣਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪਰ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਅਣ-ਵਿਆਹੇ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਹੀ ਕੱਸਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਝੱਟ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਢਿੱਲ੍ਹਾ ਕੀਤਾ, “ਕਨੇਡੇ ਪੋਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੂਰਖਾ।” ਮੁੱਦਤਾਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਆਹੇ ਜਾਣ ਤੇ ਪੋਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਖਬਰ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੀ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਲਾਤੂ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਪਰਿਚੈ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਸ਼ਿੰਦਰ ਨੇ ਹੀ ਕਰਾਇਆ ਸੀ। ਦਸਵੀਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਚੇਟਕ ਲੱਗ ਗਈ। ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਬੁੱਕ ਸੈਂਟਰ’ ਜਾ ਕੇ ਅਕਸਰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਹੋਰ ਰਿਸਾਲੇ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਓ. ਯਾਕੂਤ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕ ‘ਅਫਲਾਤੂਨ ਤੋਂ ਲੈਨਿਨ ਤੱਕ’ ਖਰੀਦ ਲਿਆਇਆ। ਇਹ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਰਲ ਕਿਤਾਬ ਸੀ। ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਫਿਲਾਸਫਰ ਅਫਲਾਤੂਨ ਦਰਅਸਲ ਯੂਨਾਨੀ ਫਿਲਾਸਫਰ ਪਲੈਟੋ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਮਾਤੀ ਮੋਟੀ ਹੈਰਾਨੀ ਵੀ ਹੋਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ‘ਪਲੈਟੋ’ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਅਟਪਟਾ ਜਿਹਾ ‘ਅਫਲਾਤੂਨ’ ਕਿਉਂ ਬਣਾ ਲਿਆ?

ਅੱਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲੋਂ ਜਨਮੇ ਅਫਲਾਤੂਨ ਉਰਫ ਪਲੈਟੋ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦਾ ਮੋਢੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਫਿਲਾਸਫਰ ਅਰਸਤੂ ਉਸ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਸੀ। ਭਾਵ ਪਲੈਟੋ ਨੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਗਠਿਤ ਦਰਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਵਿਧੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਕਲਾ, ਸਾਹਿਤ, ਨੀਤੀ-ਸ਼ਾਸਤਰ, ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ,

ਗਣਿਤ, ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ, ਭਾਸ਼ਾ-ਗੱਲ ਕੀ ਲਗਭਗ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ‘ਤੇ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਪਲੈਟੋ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ਕ ਪਿਆਰ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਾਸਨਾ ਰਹਿਤ ਰੂਹਾਨੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ‘ਅਫਲਾਤੂਨੀ ਪਿਆਰ’ ਉਕਤੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ‘ਪਿਆਰ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ, ਪਛਾਣ ਹੈ’ ਦੀ ਰਟ ਲਾ ਕੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਖੂਬ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕੀਤਾ।

ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਕਰਦੇ ਪਲੈਟੋ ਦਾ ਇਕ ਬੁੱਤ

‘ਅਫਲਾਤੂਨ’ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਲੈਟੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਬਹੁਤੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਇਸੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਗਰੀਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਨਾਂ ਪਲਾਟੋਨ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਜਮਾਂਦਰੂ ਨਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਦੇ ਦਾਦੇ ਦੇ ਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਅਰਿਸਟੋਕਲਜ਼ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਏਥਨਜ਼ ਵਿਚ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਦਾਦੇ ਦੇ ਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਰੀਤ ਸੀ; ਪਰ ਸਾਡੇ ਫਿਲਾਸਫਰ ਨੇ ਆਪ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਪਲਾਟੋਨ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ।

ਇਸ ਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

ਬਹੁਪੁਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਪਲੈਟੋ ਨੂੰ ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਲੈਟੋ ਦੇ ਮੋਢੇ (ਕਈਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਛਾਤੀ ਜਾਂ ਮੱਥਾ) ਬਹੁਤ ਚੌੜੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਚੌੜੇ-ਚਕਲੇ ਜੁੱਸੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦਾ ਕੋਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਲਾਟੋਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗਰੀਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ‘ਚੌੜਾ’ ਲਈ ਪਲੇਟਸ (Platys) ਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਲਾਟੋਨ। ਇਹ ਨਾਂ ਲਾਤੀਨੀ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ‘ਨ’ ਧੁਨੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪਲੈਟੋ ਜਿਹਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਯੂਰਪ ਦੇ ਇੱਕ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਲਾਤੀਨੀ ਭਾਰੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਮੇਤ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਹੀ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਇਆ।

ਐਪਰ ਸਲਾਵਿਕ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਪਲਾਤੋਨ ਜਿਹਾ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਗਰੀਸ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਗੁਆਂਢੀ ਵੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਤੇ ਵਿਚਾਰਕ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ

ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਜਿਹੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਫੀ ਅਤੇ ਕਿੱਸਾ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਅਫਲਾਤੂਨ ਦਾ ਖੂਬ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਸ਼ਮ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕਲਾਮ ਸੁਣੋ,

ਜਿਸ ਉਸਤਾਦ ਸੰਦੂਕ ਸੱਸੀ ਦਾ,
ਘੜਿਆ ਨਾਲ ਮਿਹਰ ਦੇ।
ਅਫਲਾਤੂਨ ਅਰਸਤੂ ਜਿਹੇ,
ਹੋਣ ਸਾਗਿਰਦ ਹੁਨਰ ਦੇ।

ਅਤੇ ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ,
ਫੈਲਸੂਫ ਜਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਂ ਰੰਨਾਂ,
ਸਾਡੇ ਮਕਰ ਦੇ ਭੇਤ ਕਿਸ ਪਾਵਨੇ ਵੇ।
ਅਫਲਾਤੂਨ ਸਾਗਿਰਦ ਜੁਲਾਮ ਅਰੱਸਤੂ,
ਲੁਕਮਾਨ ਬੀ ਪੈਰ ਧੁਆਵਨੇ ਵੇ।
ਹੀਰ ਨੂੰ ਸੱਪ ਨੇ ਡੰਗਿਆ ਤਾਂ,
ਕੁੜੀਆਂ ਕਾਂਗ ਕੀਤੀ ਆ ਪਈ ਵਾਹਰ,
ਲੋਕਾਂ ਕੰਮ ਤੇ ਕਾਜ ਵਸਾਰਿਆ ਈ।
ਮੰਜੇ ਪਾਇਕੇ ਹੀਰ ਨੂੰ ਘਰੀ ਘਿਨਿਆ,
ਜਟੀ ਪਲੇ ਪਲੀ ਅੰਗ ਨਿਹਾਰਿਆ ਈ।
ਦੋਖੇ ਫਾਰਸੀ ਤੋਰਕੀ ਨਜ਼ਮ ਨਸਰੋਂ,
ਇਹ ਮਕਰ ਘਿਉ ਵਾਂਗ ਨਿਤਾਰਿਆ ਈ।
ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ,
ਜੇਹਾ ਖਚਰਿਆਂ ਪਚਰਪੋਂ ਸਾਰਿਆ ਈ।
ਸ਼ੈਤਾਨ ਨੇ ਆਣ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ,
ਤੁਸਾਂ ਜਿੱਤਿਆ ਤੇ ਅਸਾਂ ਹਾਰਿਆ ਈ।
ਅਫਲਾਤੂਨ ਦੀ ਰੀਸ ਮਿਕਰਾਜ਼ ਕੀਤੀ,
ਵਾਰਸ ਕੁਦਰਤਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਵਾਰਿਆ ਈ।

‘ਅਫਲਾਤੂਨ ਦੀ ਰੀਸ ਮਿਕਰਾਜ਼ ਕੀਤੀ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਫਲਾਤੂਨ ਦੀ ਦਾਅਤੀ ਕੈਂਚੀ ਨਾਲ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ, ਭਾਵ ਕੁੜੀਆਂ ਅਫਲਾਤੂਨ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।...ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਅਫਲਾਤੂਨ ਦਾ ਇੱਕ ਰੁਪਤਾਰ ਫਲਾਤੂਨ ਵੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ‘ਫਲਾਤੂ’ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਫਲਾਤੂਨ ਦਾ ਹੋਰ ਲਘੂ ਰੂਪ ਹੈ, ਪਲੈਟੋ ਦਾ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ। ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਪੇਸ਼ ਹੈ,

ਕਿੰਗਰੇ ਦਲੇਰ, ਮੱਖੀ ਚੂਸ ਨੇ ਥਰਾਜ ਵਾਲੇ,
ਜੰਮਦੇ ਫਲਾਤੂ ਕੁਤਰਨ ਕੰਨ ਸਿਆਣੇ ਦੇ।
ਦਾਨੇ ਵਾਲੇ ਮੂੜ ਤੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਰੱਬਤੀਆਂ ਦੇ
ਮੜ੍ਹਕ ਵਾਲੇ ਬਾਹਲੇ ਵਿਚ ਅਬੂਲ ਖੁਰਾਣੇ ਦੇ।

ਅਫਲਾਤੂਨ ਫਿਲਾਸਫਰ ਸੀ। ਫਿਲਾਸਫਰ ਲੋਕ ਵਿਲਾਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਖੂਬ ਫੈਲਸੂਫੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ ਘੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰਜਾਈ ਲਈ ਅਫਲਾਤੂਨੀ ਬੋਲਾ ਘੜਿਆ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਹੋਰ ਨਿਰੁਕਤਕ ਫੈਲਸੂਫੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅੰਗਲੀਆਂ ਸੰਗਲੀਆਂ ਫਰੋਲਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕੰਮ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਸਹੀ।

“ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ‘ਦੇਵ’ ਅਤੇ ‘ਦੇਉ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਬਹੁ-ਭਾਂਤੀ ਵਰਤੋਂ”

ਪ੍ਰੋ. ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੇਖ ‘ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ’ ਸਬੰਧੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਦੋ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ 7 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਲੇਖ ‘ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ‘ਦੇਵ’ ਅਤੇ ‘ਦੇਉ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਬਹੁ-ਭਾਂਤੀ ਵਰਤੋਂ’ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਕਥਨਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਅਰਥਾਂ ਸਬੰਧੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ:

(1) ਜਪੁਇ ਜਿਨ੍ਹ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ॥ (ਭੱਟ ਮਥੁਰਾ ਜੀ, ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪੰਜਵੇਂ ਕੇ, ਪੰਨਾ 1409)

ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ’ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ‘ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵਈਏ ਸਟੀਕ’ ਵਿਚ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, “ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ

ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ (ਜੀ) ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਤ ਕੇ ਗਰਭ ਜੂਨ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ।”

ਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਟੀਕਾਕਾਰ ਨੇ ਇਥੇ ‘ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਗੁਰ’ ਅਰਥ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ’ ਵਜੋਂ ਹੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ, ਦਰਪਣ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਟੀਕਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ, ਦੂਜੀ ਅਤੇ ਪੰਜਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖਦਿਆਂ ‘ਸਾਹਿਬ’ ਅਤੇ ‘ਦੇਵ’-ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਸੋਚਣੀ ਅਪਨਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(2) ਸਲੋਕ ਮ: 2॥ ਦੀਖਿਆ ਆਖਿ ਬੁਝਾਇਆ ਸਿਫਤੀ ਸਚਿ ਸਮੇਉ॥

ਤਿਨ ਕਉ ਕਿਆ ਉਪਦੇਸੀਐ ਜਿਨ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਉ॥

(ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ ਤਬਾ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ 1, ਸਲੋਕ ਮ: 2, ਪੰਨਾ 150)

ਇਸ ਸਲੋਕ ਦੇ ਜੋ ਪਦ ਅਰਥ ਅਤੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰੋ. ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ’ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ‘ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਉ’ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਨਾਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪ੍ਰਿੰ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿੰ. ਬਾਵਾ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ‘ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ’ ਵਿਚ ਇਸ ਸਲੋਕ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, “ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਰਾਹੀਂ ਸਿਫਤ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ।”

‘ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼’ ਵਿਚ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਇੰਦਰਾਜ ‘ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ’ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਦੂਜੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਇਕ

ਸਲੋਕ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ‘ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਉ’ ਤੋਂ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਵਜੋਂ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

—ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤ, ਇੰਡੀਆਨਾ
ਫੋਨ: 317-406-0002

ਅਰਜੁਨ ਬਾਰੇ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ ਦਾ ਅਰਜੁਨ ਦਰਖਤ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਇਸ ਦਰਖਤ ਦਾ ਛਿਲਕਾ ਹਲਕੇ ਲਸੂੜੀ (ਆਫ ਵਾਈਟ) ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਰਜੁਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਯੁਰਵੇਦ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਫੈਦ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ ਅਰਜੁਨ ਹੈ, ਅਰਜਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਆਮ ਕਰਕੇ ਵਰਤ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਲੀ ਟਾਪੂ (ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ), ਜਿਥੇ ਲੋਕ ਅਜੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਹਨ, ਮਹਾਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਇਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਅਰਜੁਨ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਰਜੁਨ ਦਾ ਰੰਗ ਗੋਰਾ (ਸਫੈਦ/ਚਿੱਟਾ) ਹੈ, ਜਦਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹੋਰ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਥੋੜ੍ਹਾ ਕਣਕਵੰਨਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ ਵੀ, ਬਾਲੀ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਬਣ ਰਾਧਾ ਨਹੀਂ, ਸੁਭੱਦਰਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ-ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਕਾਲਾ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਅਰਜੁਨ ਦੇ ਬਨਸਪਤੀ (ਬੁਟੈਨੀਕਲ) ਨਾਂ ‘ਟਰਮੀਨਾਲੀਆ ਅਰਜੁਨਾ’ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਬੁਟੈਨੀਕਲ ਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ‘ਟਰਮੀਨਾਲੀਆ’ ਆਮ (ਜੈਨੇਰਿਕ) ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ਵੱਡਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ‘ਅਰਜੁਨਾ’ ਖਾਸ (ਸਪੈਸਿਫਿਕ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼) ਹੈ। ਇਸ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਤੁੱਛ ਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖਾਤਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

—ਐਚ. ਐਸ. ਪੁਰੀ, ਪੀਐਚ.ਡੀ.

ਸਿੰਬਲ ਦਾ ਰੁੱਖ ਤੇ ਭੂਰੀ ਚਿੜੀ

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜੰਗਲ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਘਰ ਤੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆ। ਪੰਛੀ ਪਿਆਰ, ਸਿਦਕ, ਸਬਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ। ਹੱਦਾਂ, ਬੰਨਿਆਂ ਤੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ। ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਚੋਗਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰੱਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਕਲੋਲ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ। ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਅੰਬਰੀ ਪਰਵਾਸ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਵਲਗਣਾਂ ਤੋੜ ਕੇ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਦੀ ਪੁਕਾਰ। ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਜਿਉਣ ਸਲੀਕਾ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਰਾਹ ਦਸੇਰਾ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅੱਜ ਜੇ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸਦਕਾ ਹੈ। ਰੁੱਖਾਂ, ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਲਈ ਦਰਵੇਸ਼ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਤਸਬੀਹ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਮਹਿਬੂਬਾ ਦੀ ਅੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਿਰਨੀ ਦੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਿਰਨੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਾਇਲ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਿਲ ਨੂੰ ਧੂਹ ਪਾਉਂਦੇ ਸੁਰੀਲੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਅਸੀਂ ਕੋਇਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਮਿੱਠੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਮਲਕਾ

ਸੰਤੋਖ ਮਿਨਹਾਸ
ਫੋਨ: 559-283-6376

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੋਇਲ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਕੋਇਲ, ਮੈਨਾ, ਬੁਲਬੁਲ ਦੇ ਸੁਰੀਲੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਹੁਕ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਖਿੰਡਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਤੌਰ 'ਚ ਵਗਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਮੌਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਉਭਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਜ਼ ਸੂਰਬੀਰ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ, ਹੋਸ਼ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਭਰਦੇ ਇਹ ਲਟਬੋਰੇ ਉਡਣ ਖਟੋਲੇ ਸਾਡੇ ਸੋਹਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਹਨ। ਫੁੱਲ, ਕਿਤਾਬਾਂ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਆਦਿ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੁਸ਼ੀ ਉਦੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਨੇਖੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਫੁੱਲ ਤੇ ਪੰਛੀ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤੀ ਖਿੱਚ ਫਲਾਵਰ ਘਾਟੀ ਵੇਖਣ ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੰਨਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੁਦਾਈ ਹੋਣਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਉਥੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੁਦੇਹਿਣ ਕਬਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਸਵਰਗ ਦਿਸਿਆ। ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਵੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਇਸ ਜਹਾਨ 'ਤੇ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਰੁੱਖਾਂ, ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਖੇਡਾ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵਲ, ਨਾ ਛਲ; ਨਾ ਸਵਾਰਥ ਦੀ ਬੂ। ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਤੋਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵੱਧ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨੂੰ ਵਡਿਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਸਿੰਬਲ ਦਾ ਰੁੱਖ ਤੇ ਭੂਰੀ ਚਿੜੀ ਕਿਉਂ ਯਾਦ ਆਏ? ਇਹੀ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਦਸ ਵਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਚੱਲੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ

ਆਉਂਦਿਆਂ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲੱਗਣ ਸਾਰ ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਘਰ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਕੇ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲੱਗ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਘਰ ਛੋਟਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਘਰ ਕਾਫੀ ਲੇਖਕ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਹਿਤਕ ਬੈਠਕਾਂ ਵੇਲੇ ਘਰ ਦੇ ਜੀਅ ਅੱਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਸਮਸਿਆ ਵਿਚੋਂ ਨਵਾਂ ਘਰ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜੋੜ ਤੋੜ ਲਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਘਰ ਮੇਰੀ ਪਹੁੰਚ

ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਨਵਾਂ ਘਰ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕਮਰਾ ਹੋਰ ਬਣਾ ਲਈਏ। ਬਾਹਰ ਬਣੇ ਪੈਟੀਓ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਕਮਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਕਰਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੈਟੀਓ ਬੜਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਆਮ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਾਂਗ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰਸੋਈ ਲਈ ਵੱਧ ਵਰਤਦੀ ਸੀ। ਘੁੰਗੀਆਂ, ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਿਨ ਇਹ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ ਵੀ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਛੱਤ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਬਣੇ ਆਲੂਣੇ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਆਂਡੇ ਵੀ ਸਨ, ਬਬੇਰਾ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਤੀਲੇ ਖਿਲਰ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੀਚ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਮੁੱਢ ਨਾਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿੰਨੇ ਦਿਨ ਇਹ ਕਮਰਾ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ, ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤੇ ਹਥੋੜਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਕਾਫੀ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਨੇ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਰੁੱਖ ਵੀ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਰਹੇ। ਤਿੰਨ ਕੁ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਕਮਰਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਕੰਪਨੀ ਆਪਣਾ ਨਿੱਕ ਸੁਕ ਸਾਂਝ ਤੁਰਦੀ ਬਣੀ।

ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਕਮਰੇ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਜਦ ਵਾਪਸ ਮੁੜਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਇੱਕ ਘੁੰਗੀਆਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਉਸ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਪੱਖੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਏ? ਅਚਾਨਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੂਣੇ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਯਾਦ ਆਈ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਮ ਠੰਠਬਰ ਗਿਆ। ਮਨ ਵਿਚ ਤਰਸ ਆਇਆ।

ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਸ਼ਰਮ ਆਈ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਬਾਹਰ ਰੁੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੰਛੀ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਹਿਚਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਐਂ ਲਗਦਾ ਏ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੰਗੀਤ ਲੱਗਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਲਾਹਨਤਾਂ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫਰ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ

ਕੁਰੇਦਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਫਰ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਸਿੰਬਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਤੇ ਭੂਰੀ ਚਿੜੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਪੱਚੀ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਇੱਕ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਝਾਂ, ਲੋੜਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ। ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਨਿੱਮ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲੇ ਘਰ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਘਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਜਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਨਵੇਂ ਫੁੱਲ ਬੂਟੇ, ਵੇਲਾਂ ਲਾਈਆਂ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਰਸਰੀ 'ਚੋਂ ਬੂਟੇ ਲਿਆਉਣ ਵੇਲੇ ਉਥੇ ਸੀਜ਼ਨਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਲਿਹਾਜੀ ਕਾਮੇ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਇੱਕ ਬੂਟਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਬੂਟੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਬੂਟਾ ਸੋਹਣਾ ਦਿਸਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਹਦਾ ਬੂਟਾ ਹੈ, ਨਾ ਮੈਨੂੰ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਲੈ ਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਬੂਟੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਵਧੀਆ ਹੀ ਹੋਣਗੇ।

ਜਦੋਂ ਬੂਟਾ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਿੰਬਲ ਦਾ ਰੁੱਖ ਨਿਕਲਿਆ। ਕਈ ਸਾਲ ਤਾਂ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਿਆ। ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਇਸ ਉਤੇ ਕਾਫੀ ਰੋਣਕ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਪਰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਫੈਲਣ ਲੱਗਾ, ਘਰ ਲਈ ਸਮਸਿਆ ਬਣ ਲੱਗਾ। ਗਵਾਢੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਆਖਰ ਮੈਂ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾ

ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਯਾਰ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਖੇਤੋਂ ਬੰਦੇ ਲਿਆ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਢਾ ਦੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਹਲ ਨਾ ਮਿਲੀ; ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਯਾਦ ਵੀ ਕਰਾਇਆ, ਪਰ ਗੱਲ ਉਥੇ ਦੀ ਉਥੇ ਖੜੀ ਰਹੀ। ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵੱਡੇ ਤੜਕੇ ਸਿੰਬਲ ਉਤੇ ਇੱਕ ਸੁਰੀਲੇ ਪੰਛੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਠਾ ਦਿਤਾ, 'ਚਰਚ...ਚਰਚ...ਚਰਚ...ਚਰਚ...ਚ...' ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਸ਼ਾਇਦ ਗਵਾਢੀਆਂ ਨੇ

ਨਵੀਂ ਬੈਲ ਲਵਾਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਵਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਬੈਲ ਵਰਗੀ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਇਸ ਪੰਛੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਇਸ ਬੈਲ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢੀ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਇੱਕ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਚਿੜੀ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਢ ਰਹੀ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਲੱਗੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਨਿੱਤ-ਨੇਮ ਵਾਂਗ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵੱਡੇ ਤੜਕੇ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਜਾਦੂ ਬਿਖੇਰਦੀ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਪਸਰੇ ਸੰਨਾਟੇ ਦੀ ਚੁੱਪ ਟੁੱਟਦੀ। ਮੇਰਾ ਘਰ ਰੋਣਕ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ। ਮੇਰੀ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਇੱਕ ਲਗਾਓ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਰਾਮਚਰਿਤ ਮਾਨਸ ਵਿਚ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਦੇ ਕਹੇ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਆਏ, "ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਕੋਲ ਬੇਧੜਕ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਪਰ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਤਰ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਪੰਛੀ ਵੀ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ।" ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਸਾਂ। ਹੁਣ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਭਾਤ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ।

ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਸਿੰਬਲ ਵੱਢਣ ਲਈ ਖੇਤੋਂ ਬੰਦੇ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ। ਮੇਰੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, "ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਤੂੰ, ਦੇ ਮਹਿਨੇ ਹੋਗੇ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਪਏ ਨੂੰ, ਅੱਜ ਮੈਂ ਮਸਾਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਬੰਦੇ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆਂ, ਹੁਣ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਵੱਢਣਾ ਨਹੀਂ।"

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਤੜਕੇ ਏਹਦੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚਿੜੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਬੋਲਦੀ ਐ। ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਇੱਕ ਸਾਂਝ ਜਿਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਜੇ ਸਿੰਬਲ ਵੱਢਦਾ, ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਊ? ਮੇਰੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਪਰ ਸਿੰਬਲ ਦਾ ਰੁੱਖ ਵੱਢ ਹੋਣੋਂ ਬਚ ਗਿਆ।

ਭੂਰੀ ਚਿੜੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਫਿਰ ਬੋਲੀ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਦੇ ਕੁ ਹਫ਼ਤਿਆ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨ ਤੱਕ ਵੀ ਮੇਰੀ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਬਣੀ ਰਹੀ।

ਪਰਦੇਸ ਆ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਮਸ਼ੀਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੁੱਲਾਂ, ਪੰਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਰੋਟੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ! ਮੈਂ ਵੀ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਘਰ ਤੋਰਨ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਘਰ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਸਿੰਬਲ ਦਾ ਰੁੱਖ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨੋਟਿਸ ਨਾ ਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਘਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਪਰ ਉਹ ਚਿੜੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲੀ, ਭਾਵੇਂ ਨਿੱਮ 'ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਟਾਵੀਆਂ ਟਾਵੀਆਂ

ਚਿੜੀਆਂ ਆਪਣਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਜਰੂਰ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਘਰ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸੀ ਚਿੜੀਆਂ ਅਲੇਪ ਸਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਭੂਰੀ ਚਿੜੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸਾਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਹੀ ਸਿੰਧੂ ਦਮਦਮੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕੁ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਭਾਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਠਹਿਰੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਭੂਰੀ ਚਿੜੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਕੈਮਰਾਮੈਨ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਉਪਰਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਟੈਂਕੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਿੱਮ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਕੈਮਰਾਮੈਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਭਾਜੀ ਆਹ ਆਵਾਜ਼ ਵਾਲਾ ਪੰਛੀ ਸਾਡੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ।

ਜਦ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਇੱਕ ਚਿੜੀ ਗਵਾਢੀਆਂ ਦੇ ਅਸ਼ੋਕ ਟਰੀ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਦਮ ਉਹ ਸਿੰਬਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਵਾਲੀ ਭੂਰੀ ਚਿੜੀ ਯਾਦ ਆਈ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਵੇਖ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੀ, ਅਸ਼ੋਕ ਟਰੀ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ।

ਕੈਮਰੇ ਵਾਲਾ ਮੁੰਡਾ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜੇ ਇਹ ਪੰਛੀ ਨਿੱਮ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਸੂਟ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੁਣ ਘੁੰਗੀਆਂ ਦੇ ਆਲੂਣੇ ਤੋੜਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੇ ਸਿੰਬਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੀ ਘਟਨਾ ਇੱਕੋ ਹਾਦਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇ ਕਹੇ ਸ਼ਬਦ ਚੇਤੇ ਆਏ, "ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਜਾਨਵਰਾਂ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਸਿੱਖਣਯੋਗ ਹੈ।"

ਕਾਵਿ ਜਗਤ

ਉੱਡਣ ਖਟੋਲਾ

ਮੈਂ ਸੀਮਤ ਸੀਮਤ ਬੰਦਾ ਹਾਂ
ਮੇਰੀ ਸੀਮਤ ਜਿਹੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਹੈ।
ਮੈਂ ਆਮ ਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਅ ਰਿਹਾ
ਮੈਂ ਆਮ ਜਿਹੀ ਮੌਤੋਂ ਮਰਨਾ ਹੈ।
ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਹੱਥੋਂ ਹਾਰ ਰਿਹਾ
ਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।
ਕੋਈ ਝੱਖੜ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੰਗਿਆ ਨਹੀਂ
ਇਕ 'ਵਾ ਵਰੇਲਾ ਚਾਹੀਦਾ,
ਬੱਸ ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ 'ਤੇ ਉੱਡਣਾ ਹੈ
ਇਕ ਉੱਡਣ ਖਟੋਲਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਮੇਰੀ ਭਰੀ ਉਡਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ
ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਹੱਲੇ ਜੀ
ਹਰ ਅੱਖ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਉੱਠੇ ਜੀ

ਹਰ ਪੈਰ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਚੱਲੇ ਜੀ।
ਹਰ ਬੰਦਾ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ
ਮੇਰੀ ਕਰਦਾ ਬੋਲੇ ਬੋਲੇ ਜੀ।
ਹਰ ਵਿਹੜਾ ਤਾੜੀਆ ਨਾਲ ਗੂੰਜੇ
ਮਿਲੇ ਹੁਝਕਾ ਰਮਜ਼ ਇਲਾਹੀ ਦਾ,
ਬੱਸ ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ 'ਤੇ ਉੱਡਣਾ ਹੈ
ਇਕ ਉੱਡਣ ਖਟੋਲਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਚਾਹਨਾਂ ਨਾ
ਮਨ ਧੂਹ ਜਿਹੀ ਪੈਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
ਝੰਡੇ ਝੁਲਣ ਮੇਰੇ ਇਲਮਾਂ ਦੇ
ਇਕ ਧੂਹ ਬੱਸ ਇਹੀਓ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।
ਇਹ ਚਾਹ 'ਤੇ ਧੂਹ ਵਿਚ ਵੈਰ ਕਥਾ
ਨਿੱਤ ਮੇਰੀ ਰੂਹ 'ਤੇ ਢਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਝੁੱਲ ਝੰਡੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਝੰਡੀ ਸਹੀ
ਨਹੀਂ ਜੀਵਨ ਕਿੱਦਾਂ ਗਾਹੀਦਾ,
ਬੱਸ ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ 'ਤੇ ਉੱਡਣਾ ਹੈ
ਇਕ ਉੱਡਣ ਖਟੋਲਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਐ ਮਰ ਗਏ ਦਿਉ-ਕੱਦ ਪੁਰਸ਼ੇ ਜੀ
ਮੈਨੂੰ ਮੌਰਾਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦਿਉ।
ਫਿਰ ਮੁਲਖ ਸਾਹਮਣੇ ਚੋਟੀ 'ਤੇ
ਮੈਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈਕਚਰ ਕਰਨ ਦਿਉ।
ਮੇਰੇ ਬੋਣੇਪਨ ਨੂੰ ਅੰਬਰਾਂ ਤੋਂ
ਡਿਗ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦਿਉ।
ਨਾ ਸਾਡੇ ਪਰ ਚਮਕਾ ਦੇਵੇ
ਮੈਨੂੰ ਐਸਾ ਸ਼ੋਹਲਾ ਚਾਹੀਦਾ,
ਬੱਸ ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ 'ਤੇ ਉੱਡਣਾ ਹੈ
ਇਕ ਉੱਡਣ ਖਟੋਲਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਕਰ ਸੈਰ ਸ਼ਹੀਦੀਗਾਹਾਂ ਦੀ
ਮੈਨੂੰ ਤਾਕਤ ਗੈਬੀ ਚਰਨ ਦਿਉ।
ਪਰ੍ਹਾਂ ਹਟ ਜਾਉ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਓ
ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਵਰਗਾ ਬਣਨ ਦਿਉ।
ਕਰ 'ਕੱਠੀ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰੋਂ' ਜੀ
ਮੈਨੂੰ ਅਮਰ ਉਡਾਰੀ ਭਰਨ ਦਿਉ।
ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ
ਉਂਜ ਕੁਝ ਤਾਂ ਓਹਲਾ ਚਾਹੀਦਾ,

ਬੱਸ ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ 'ਤੇ ਉੱਡਣਾ ਹੈ
ਇਕ ਉੱਡਣ ਖਟੋਲਾ ਚਾਹੀਦਾ।
-ਡਾ. ਸੁਖਪਾਲ ਸੰਘੇੜਾ
dr.sukhpal.sanghera@gmail.com

ਕਵਿਤਾ

ਕਿਉਂ ਰੱਬਾ ਦੇ ਰੰਗ ਬਣਾਏ?
ਚਿੱਟੇ-ਕਾਲੇ ਵਿਚ ਭੇਦ ਤੂੰ ਪਾਏ।
ਚਿੱਟਾ ਹੀ ਚਿੱਟਾ ਕਰਦੇ ਲੋਕੀਂ
ਕਾਲੇ ਨੂੰ ਸਭ ਲਾਹਨਤ ਪਾਏ।
ਕਿਉਂ ਰੱਬਾ ਦੇ ਰੰਗ ਬਣਾਏ?

ਚਿੱਟੇ ਦੀਆਂ ਸਭ ਕਰਨ ਤਾਰੀਫਾਂ
ਕੋਈ ਨਾ ਕਾਲੇ ਨੂੰ ਸਲਾਹੇ।
ਚਿੱਟੇ ਨੂੰ ਸਭ ਆਖਣ ਚੰਗਾ
ਕਾਲੇ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪਾਏ।
ਕਿਉਂ ਰੱਬਾ ਦੇ ਰੰਗ ਬਣਾਏ?

-ਕਿਰਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ
ਫੋਨ: +4368864013133

ਦੇਖ ਮਾਮਲੇ!

ਇੱਕੋ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜੰਮ ਕੇ ਗੱਡੀ ਚਲਦੀ ਨਾ,
ਰਾਹੀ ਬਣਨਾ ਪੈਂਦਾ ਬਿਖੜੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ।
ਗੱਡੀ ਇੱਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਰੁਕਦੀ ਨਾ,
ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਰੋਂਦੇ ਚੂੜੇ ਬਾਹਾਂ ਦੇ।

ਜਿੱਥੇ ਆਹਾਂ ਚੁੱਪ ਚੁਪੀਤੇ ਦੱਬੀਆਂ ਨੇ,
ਉਹ ਵਿਹੜੇ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਵੱਡਿਆਂ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ।
ਐਵੇਂ ਬਿੱਠਾ ਕਰ ਕਰ ਧਰਤ ਲਬੇੜੀ ਹੈ,
ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਉਹ ਭਾਈ 'ਮਾਮਲੇ' ਤਾਹਾਂ ਦੇ।

ਦਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
ਪਰ ਅੰਦਰ ਖਾਤੇ ਬਣੇ ਕੋਕੜ ਮਾਹਾਂ ਦੇ।
ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਲੱਗਿਆ ਪਹਿਰਾ ਵਿਸਕੀ ਦਾ,
ਰੋਲੇ ਮੁੱਕੇ ਲੱਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਾਹਾਂ ਦੇ।
ਨਹੀਂ ਭਰੋਸਾ ਇੱਥੇ ਲੰਮੀਆਂ ਡੋਰਾਂ ਦਾ,
ਦੇਖ ਮਾਮਲੇ ਆ ਕੇ ਟੁੱਟਿਆਂ ਸਾਹਾਂ ਦੇ।

-ਹਰਜਿੰਦਰ ਗੁਲਪੁਰ

Dedicated to Sri Guru Nanak Dev ji's 550th Parkash Purb
UNITED SPORTS CLUB CALIFORNIA, AMERICA
15th WORLD KABADDI CUP 15 SEPTEMBER 2019, SUNDAY
 (Timing 09:00am - 06pm)
 (James Logan High School 1800 H Street, Union City, California 94587)

Amolak Singh Gakhai
 Chief Patron, United Sports Club

Major League Kabaddi Federation

ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ '15ਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 2019' ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਹੋਵੇਗਾ

ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿਚ ਡਰੱਗ ਫ੍ਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਖਿਡਾਰੀ ਹੀ ਖੇਡ ਸਕਣਗੇ

Sponsor of 1st Prize

Jagjit Singh Rakkar
 Ocean Transport
Kuljit Singh Nijjar
 White Hawk

Sponsor of 2nd Prize

Jugraj Singh Sahota & Narinder Singh Sahota
 of Sahota Family
 Dedicated to Sweet Memory of
 Late. Kashmir Singh Sahota

Sponsor of 3rd Prize

Jaswinder Boparai, Dalbir Boparai
 Malkit Bopari, Gurdev Boparai

Diamond Sponsor

Inder Dosanjh
 Dosanjh Family
 Auto Group Inc.

Diamond Sponsor

In the loving Memory of
Late S. Mehnga Singh Sarai
 By: Sarai Family

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ

OPENING

Sponsor All Open

1st Prize Sponsored by
TAKHAR FAMILY
 in loving memory of
 Late. Santokh Singh Takhar
 Apna Punjab Club

Media In charge
 World Kabaddi Cup
S. Ashok Bhaura
 Phone: 510 415 3315,
 Email: ashokbhaura@gmail.com

ਮੈਨੀ ਗਰੇਵਾਲ

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਚਲੱਪੀਅਨ

ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਰਾਜ ਸਲਵਾਨ

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ

ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ

Makhan Singh
 Bains
 Chairman

Iqbal Singh
 Gakhai
 Vice Chairman

Jugraj Singh
 Sahota
 President

Palwinder Singh
 Gakhai
 Director

S. Ashok Bhaura
 Gen. Sec &
 Media Incharge

Narinder Singh
 Sahota
 Treasurer

Sadhu Singh
 Khaur
 Advisor

Balvir Singh
 Bhatia
 Director

Natha Singh
 Gakhai
 Advisor

Makhan Singh
 Dhallwal
 Director

Debi Sohail
 Sidhwan Dona
 Director

Inderjit Singh
 Thind
 Director

Bakhtwar Singh
 Gakhai
 Director

Gurpreet Singh
 Gakhai
 Director

Giani Ravinder Singh
 Director

Baljinder Singh
 Gakhai
 Director

Harjinder Singh
 Ladhra
 Director

Dalwinder Singh
 Padda
 Director

Arundeepp Singh
 Advisor

Baljinder Singh
 Advisor

Kirandeep Singh
 (director)

Kala Gakhai
 Director

Gurnam Singh
 Wraich

Jagir Singh
 (Subal Mandi)

Baljit Singh
 Sandhu

Rana Tatt

Harduman Singh
 (Billa Sanghera)

Pritam Singh
 Grewal

Bhupinder Singh
 Parmar

Makhan Sandhu

Amarjit Sangha

Bhajan Singh
 Thiera

Harwinder Singh
 Atwal

Kuldeep S. Sahota

Uppal Manjit Singh

Joga Kang

Jass Sohal

Mangal Singh
 Bhandal

Dr. Harjinder Khehra

Pr. Sarwan Singh

Happy Meer

Ram Saroye

Rana Dhillon

Balwinder Walla

Dr. Baljinder Grewal

Gurdeep Singh
 Gakhai

Nirmal Singh
 Sahota

Inderjit Dhillon

Lakha

Amrik Chand
 Lakha CPA

Santokh Singh
 Judge

Sarbjit Dhallwal

Satnam Singh
 Bal

Sukhdev Singh
 Grewal

Sukhjit Singh
 Sandhu

Kulwant Singh
 Khaira

Jaswant Singh
 Sarai

Ateetpal Singh

Arundeepp Singh

TUTT BROTHERS, INDER DOSANJH AUTO GROUP INC., OCEAN TRANSPORTS & WHITE HAWK, INDERJIT THIND, JASPREET S. ATORNY, GN TIRE & LUBE, TIRATH S. GAKHAL, PAMMA LUDHAR, SIKH PANCHYAT, SANTOKH S. JUDGE, BOB DHILLON, MANN INSURANCE BROKERS, SIKH PANCHAYAT SADH SANGAT, SURINDER S. ATWAL, S. HARWINDER SINGH ATWAL, RANDHIR S. NIJJAR, JASWANT SINGH HOTHI, KASHMIR S. DHOOT, SUNRISE TRUCKING, HARDUMAN (BILLA) SANGHERA, KULDEEP S. DHALIWAL, SUKHJIT S. SANDHU, PARGAN SINGH, INDIAN GOURMET, BHUPINDER S. PARMAR, MANJIT SINGH, MEHNGA S. SARPANCH, AVTAR S. BAINS, RAM SINGH, MANJINDER SANDHU, SURJIT SINGH BAINS, RAMA BHANDAL, CHARNJIT SINGH DHALIWAL, SARBJIT SINGH DHALIWAL, AMARITPAL S. DHILLON, BALIHAR SINGH SARPANCH, MOGA LOGISTIC INC., JEWEL OF INDIA INC.

MIKE BOPARAI, JASWANT SINGH SARAI, MANNY GREWAL, JAGDEEP SINGH INSURANCE, RAJ BHANOT, BALJIT S. SAHOTA, AMARJIT S. SANGHA, MANGAL S. BHANDAL, KULWANT S. NIJJAR, SUKHDEV S. BANIWAL, NAJAR SINGH SAHOTA, PRITAM S. GREWAL, HARDEV S. TAKHAR, SUKHBIR S. NIJJAR, KULWANT S. KHEHRA, SUKHWANT S. KHEHRA, BAY STAR TRANSPORT, MEHFIL INDIAN RESTAURANT, SHAHID BHAGAT SINGH CRICKET CLUB, GARRY S. COMMISSIONER, RAM MURTI SAROYE, LAKHBIR S. PATWARI, KARAN THIARA, AMRIK CHAND CPA, TIRATH S. SALH. PCA, DHANNA SINGH KABADI COACH, BALJINDER SINGH KLAIR, SUKHWANT SINGH KLAIR, BALRAJ SINGH. SARBJIT

CENTRAL VALLEY SPORTS CLUB, KINGS SPORTS CLUB SACRAMENTO, NATOMOUS LIQUOR, GURNAM SINGH. PUNJAB TENT HOUSE, JAGTAR SINGH, AVTAR S. SRA, HARBHAJAN S. GAKHAL, ALVARADO B P SERVICE, LACHHMAN S. MANGAT, BILL BAINS CPA, MAJOR S. GAKHAL, SOHAN S. GAKHAL, JARNAIL S. MANN, JASVIR S. TAKHAR, SURINDER S. DHANOA, BOOTA SINGH, SHANKAR SINGH, JASBIR S. NAHAL, CAR WASH GILLROY, RANA KAHLON, SUCHA RAM BHARTA, SHASHI PAUL, HARWINDER S. DHALIWAL, MAJOR S. GILL, JACK RAM, PAUL RAM, SEWA SINGH, JASSI SHERGILL, MALAGHAR S. KHERA, BITTU RAI, BALWINDER VIRK, JASWANT UPPAL, KULDEEP S. MANN, JOGA SINGH, NACHHATTAR KHABRA, CHARAN SINGH BHANDAL, KIRPAL SINGH ATWAL, JAGJIT SINGH, GURBAX SINGH DHILLON.

All Kabaddi Lovers are openly Invited

ਆਲ ਓਪਨ ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ: ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਯੰਗ ਸਪੋਰਟਸ ਕਬੱਡੀ ਕਲੱਬ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆਂ

ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ
 1. Bay Area Sports Club 2. Young Sports Kabaddi Club CA.
 3. Metro Sports Club New York 4. Canada Club

ਕੁਮੈਂਟੇਟਰ
 ਆਬਾ ਬਰਨਾ, ਬਕਤੀ ਮਾਣਕ, ਇਕਵਾਲ ਗਾਇਕ, ਮੱਖਣ ਅਲੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਕਕਰਾਈ

Spectator Have to reach at James Logan High School, International Law of Kabddi will apply, United Sports Club has reserve the right for last decisions.